

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΗ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1989 | ΑΡΙΘ. 17

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Χριστουγεννιάτικη χαρά. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ προσευχή, ἡ ἀναγκαιότης, ἡ δύναμις καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ φάνη ποὺ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους. — Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδης, «Γενεθῆτω τὸ θέλημά Σου...». — Λάμπρου Κ. Σκότζου, Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου. — Ἀρχιμ. Π. Ἀθανάτου, Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀγιογραφίαν. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πορεῖες καὶ πορεῖες. — Πρωτοπρ. Δημ. Δρίτσα, Ἐκκλησία καὶ ἐγκόσμιαι ἐξουσίαι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀπ. Παύλου. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, «Ὑπεραγορά Ὁρσεκία». — Ἀρχαιρεσίαι Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος. — Κων. Ρ. Ἀθανασιάδης, «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ». — Ἐπικαίρα. — Πρεσβ. Χαρ. Μαρκέτο, Γερόντισσα Ἀγάθη μοναχή. — Τὰ περιεχόμενα «Ἐφημερίου» ἔτους ΛΗ' (1989). — Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1989 συνεργάται τοῦ «Ἐφημερίου».

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Πρωτότακτος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθήναι.

Η ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΧΑΡΑ

«Ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην».
(Λουκ. 6' 10)

Μέσα σιὸς φωτισλημύριστους ὁρίζοντες τῆς Βηθλεὲμ ὁ ἄγγελος εὐαγγελίσθηκε σιὸς ποιμένες καὶ δι' αὐτῶν σ' ὅλοκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος «χαρὰν μεγάλην». Ἡ χαρὰ αὕτη ἔχει τὴν γενεσιουργὸ αἰτία τῆς σὺν γερονός, ὅτι, ὅπως τονίζει σὴ συνείδησις ἡ ἀγγελικὴ διαβεβαίωσις, «εἰτέχθη ἡμῖν... Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος» (Λουκ. 6' 11).

Ἡ χαρὰ αὕτη θεμελιώνεται σὺν δῶμα, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς γιὰ μᾶς ἕνας διδάσκαλος ἢ παιδαγωγὸς ἢ ἡθικὸς νομοθέτης ἢ κοινωνικὸς μεταρρυθμιστής. Ἐκεῖνο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ τοῦ Χριστοῦ σὲ σύγκρισιν πρὸς ὅλες τὰς μεγάλες προσωπικότητες εἶναι τὸ ὅτι εἶναι ὁ μοναδικὸς Θεάνθρωπος Σωτὴρ καὶ Ἀντιρωτής, ποὺ ἦλθε νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἐνοχλή τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν ἀληθινὴν σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν. Μόνον κοντὰ σὺν Χριστὸν ὑπάρχει ἡ ἀληθινὴ χαρὰ. Εἶναι ἡ χαρὰ ἀπὸ τῆς μέδεξις σὴ μυστικὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία συνεχίζεται μέσα σὴν Ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ τὴν ἔνωσιν μὲ τὸν Κύριον. Εἶναι ἡ ἀγαλλίασις ἀπὸ τὸ δῶμα, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε γιὰ νὰ συντρίψῃ τὰς δυνάμεις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ποὺ γίνεται «ἐν Χριστῷ» «καινὴ Κτίσις», «καὶ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. 5' 17) καὶ ἔχει ἤδη ἀγατεῖλει ὁ καινούριος αἰὼν τῆς θείας δόξης καὶ ὠραιότητος.

Τὸ ὅτι ὁ Χριστιανὸς συμφιλιώνεται μὲ τὸν οὐράνιον Πατέρα καὶ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὰ τυραννικά δεσμὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους· τὸ ὅτι ἀποτοξινώνει τὸν ψυχροσωματικὸν τοῦ ὁργανισμοῦ ἀπ' τὰς τοξίνες καὶ τὰ δηλητήρια τῆς ἁμαρτίας· τὸ ὅτι λυτρώνεται ἀπὸ τοὺς ἐφιάλτες τοῦ κακοῦ παρελθόντος· τὸ ὅτι παρακάθεται σὴν «πρυγοτρόφον τράπεζαν»· τὸ ὅτι κοσμεῖται μὲ τὰς ἐσθῆτες τῆς Θείας Χάριτος καὶ Υἱοθεσίας καὶ ἀκούει τοὺς πασχάλινους κώδωνες μιᾶς καινούριας ζωῆς· τὸ ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν καὶ μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην σὴ Θεῷ Πρόνοια ἐξοπλίζεται μὲ αἰσθητὰ ἀσφαλείας, ποὺ τὸν προφυλάσσει ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀγωνία· τὸ ὅτι ἔχει οὐράνια καὶ μακάρια δῶματα μὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς συνανθρώπους του — ὅλα αὐτὰ εἶναι μερικὲς ἐκφάνσεις τῆς οὐρανογέννητης χαρᾶς, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ «καρπὸς τοῦ πνεύματος» (Γαλ. 5' 22), ἀπόρροια καὶ στέφανος τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

6. ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ

Κάθε σοβαρὰ προσπάθεια ἀπαιτεῖ κόπον· καὶ ὁ κόπος φαίνεται περισσότερο εἰς τὸ μέσον τῆς προσπάθειας. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπάρχει ἡ διάθεσις, ὑπάρχει ὁ ἐνθουσιασμός καὶ δυνάμεις ἀκμαῖαι, μετὰ τὰς ὁποίας ἐπιλαμβάνεται κανεὶς τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Ἀλλ' ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ μέσον τῆς προσπάθειας, προσπάθειας δὲ μακρᾶς καὶ ἐπιπρόνου, τότε εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κουρασθῇ καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ὁρεξιν νὰ συνεχίσῃ. Καὶ πολλοὶ παραιτοῦνται καὶ ἀφίουν τὸ ἔργον ἡμιτελές.

Εἰς τὴν τόνωσιν τοῦ ἀγωνιστικοῦ ζήλου μας ἀποβλέπει ἡ ἐορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, εἰς τὸ μέσον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Μᾶς προβάλλει ἡ Ἐκκλησία τὸν σταυρικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ μᾶς καλεῖ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «ἐν αὐτῷ ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκειμένον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν». Μᾶς προβάλλει τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ μᾶς καλεῖ νὰ στρέψωμεν τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς πρὸς Ἐκεῖνον, διὰ νὰ ἐνισχυθῶμεν εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, σκεπτόμενοι ἀφ' ἑνὸς ὅτι ὁ Χριστὸς ἔφθασεν μέχρι Σταυροῦ καὶ θανάτου, καὶ ἐπομένως δὲν δικαιολογεῖται ὁ χριστιανὸς νὰ χαλαρώνῃ τὴν προσπάθειαν καὶ νὰ λιποτακτῇ, καί, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἐκ τοῦ Σταυροῦ ἀπορρέει θεία χάρις καὶ δύναμις, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐνισχυμένοι θὰ θυνηθῶμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν προσπάθειαν, ὥστε νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ Πάνσεπτον Πάθος τοῦ Κυρίου μετὰ ὠλοκληρωμένον τὸ ἔργον — καὶ τοὺς καρποὺς — τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Κατὰ ταῦτα σύνθημα τῆς Σταυροπροσκυνήσεως εἶναι τὸ: «Μέχρι τέλους εἰς τὸν ἀγῶνα». Διότι πολλὰ καλὰ διαθέσεις δὲν ἔχουν συνέχειαν. Καὶ πολλὰ καλὰ ἀποφάσεις παίρνομεν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καλῶν ἔργων· ἀλλὰ μόνον τὰ ἀρχίζομεν, δὲν τὰ φέρομεν εἰς πέρας. Διὰ τοῦτο ἐλέγχθη χαρακτηριστικὰ ὅτι διὰ πολλοὺς ὁ δρόμος πρὸς τὴν ἀπώλειαν εἶ-

ναι στρωμένος μετὰ πολλὰς καλὰς ἀποφάσεις. Ἐνῷ δηλ. εὕρισκοντο εἰς τὸν δρόμον τῶν καλῶν ἀποφάσεων, ἐν τούτοις δὲν ἔφθασαν εἰς τὸ αἴσιον τέρμα, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν τῶν, διότι αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐματαιώθησαν.

Δὲν ἀρκεῖ ἐπομένως νὰ λαμβάνῃ κανεὶς ἀποφάσεις καλὰς καὶ ἀπλῶς νὰ ἀρχίζῃ μετὰ ζήλον τὴν πνευματικὴν του κατάρτισιν καὶ ἐποικοδομήν. Ἡ γνωστὴ παραβολὴ τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ σπορέως δείχνει ὅτι καὶ εἰς τὸ ἄγονον τμήμα τοῦ ἐδάφους κάτω φυτρώνει, ἀλλὰ ἄλλοτε λόγῳ τοῦ πετρώδους, ἄλλοτε λόγῳ τοῦ ἀκανθώδους καὶ ἄλλοτε λόγῳ τοῦ πεπατημένου ἐδάφους δὲν ριζώνει καὶ δὲν καρποφορεῖ τελικὰ. Καὶ ὁ Κύριος, ἐπεξηγῶν, ὁμιλεῖ δι' ἐκείνους «οἱ περὶ οὗτοι καὶ ἐν καιρῷ περασμοῦ ἀφίστανται». Δηλαδή ἔκαναν κάποιαν ἀρχὴν εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ χωρὶς ρίζαν καὶ βάθος καί, πρὸ πάντων, χωρὶς συνέχειαν καὶ χωρὶς αἴσιον τέλος. Διὰ τοῦτο ἡ σημερινὴ ἡμέρα τονίζει: «Μέχρι τέλους εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν» καὶ μετὰ πάναν συνέπειαν.

* * *

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ποσοτικῆς ἀποδόσεως τῆς πνευματικῆς προσπάθειας, εἶναι σύνθημα τὸ φαινόμενον νὰ ἀφίνεται αὕτη ἡμιτελής. Ὡς ἐρωτήση καθέναν τὸν ἑαυτὸν του· πόσες φορές ἠθέλησα νὰ ἀσχοληθῶ μετὰ τὴν πνευματικὴν μου κατάρτισιν καὶ θελήσω; πόσες φορές ἠθέλησα νὰ καταπολεμήσω ἀδυναμίας καὶ ἐλαττώματα, καὶ ἔκανα μερικὰ θήματα, ἀλλὰ δὲν ἔφθασα εἰς τὸ τέρμα μιᾶς ὠλοκληρωμένης προσπάθειας;

Μία φράσις τοῦ Ψαλμῶδου ὁμιλεῖ περὶ «δαίμονι οὐ μεσημέριον», τὸ ὅποιον πολεμεῖ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν «μεσημβρίαν» τῆς ζωῆς, (οὕτως εἰπεῖν ὑπάρχει πρωτὰ καὶ μεσημβρία καὶ ἑσπέρα εἰς τὸ μήκος τοῦ βίου μας)· ἀκριβῶς δὲ εἰς τὸ μέσον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ὁ πόλεμος τοῦ δαμονίου τοῦ «μεσημερινοῦ» γίνεται ἐντονος.

Και ιδιαιτέρως, επάνω εις τὸ ὕψος τῆς ἀποδόσεως τῆς χριστιανικῆς προσπάθειας, γίνεται λυσώδης ὁ ἀγὼν τοῦ κακοῦ καὶ αἱ ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου καὶ ἡ εὐκολος ζωὴ, ἡ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς ὑποχρεώσεις, φαίνεται ἐλκυστική καὶ δὲν εἶναι ἀσύνηθες, ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν ἀρχίσει κάποια προσπάθεια κατὰ Χριστόν, νὰ αὐτομολοῦν πρὸς ἀντιθέτους παρατάξεις καὶ τρόπον ζωῆς ἐπιλήψιμον ἢ θρησκευτικῶς ἀδιάφορον.

Εὐχῆς ἔργον λοιπὸν εἶναι, ἂν ἔχωμεν ἀρχίσει τὸν ἀγῶνα τῆς μετανόας καὶ ἐπιστροφῆς εἰς Χριστόν ἀκόμη δὲ περισσότερον, ἂν μέχρις ἐνὸς σημείου ἔχωμεν προχωρήσει θετικῶς, νὰ μὴ μείνωμεν μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ νὰ συνεχισθῇ μετὰ ζῆλον καὶ ὀρεξιν ἡ ἐπιδιώξις τῆς χριστιανικῆς προόδου, διότι ἄλλως ἀποδαίνει ματαία καὶ ἡ καλὴ ἀρχὴ καὶ ἡ κάποια προσπάθεια. Ὁ Κύριος εἶπεν: «ὁ ὁποιοὺς εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται». Καὶ εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν ἐτόνισε: «γίνου πιστὸς ἄχρηθὰ νὰ τοῦ καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς».

Αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ διάθεσις τοῦ χριστιανοῦ πιστὸς καὶ ἀγωνιστῆς μέχρι τέλους. Καὶ ἐνώπιον οἰασθήποτε δυσκολίας καὶ ἀντιπάσης θυσίας νὰ μὴ παραιτηθῇ τῆς προσπάθειας. Ὡς ἐνισχύεται δὲ κάθε χριστιανικὴ ψυχὴ μετὰ τὴν ἐνατένισιν τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία μᾶς προβάλλει εἰς προσκύνησιν. Ὁ Κύριος ἔφθασε μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Γολγοθᾶ, ὅπου ἐσταυρώθη ἡμεῖς θὰ μείνωμεν εἰς τοὺς πρόποδας; Ὁ Κύριος ἔφθασεν μέχρι τῆς θυσίας τοῦ Σταυροῦ, ἀλλὰ κατόπιν ἠκολούθησεν ἡ Ἀνάστασις καὶ ἡ Ἀνάληψις. Καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν ὅτι ἡ προσπάθειά μας, καλῶς ἀρχομένη καὶ καλῶς συνεχιζομένη, ἀλλὰ, πρὸ πάντων, καλῶς τελειομένη, θὰ ἔχη τὴν παρὰ Θεοῦ ἐπιδράσει. Διότι ὁ Κύριος ἐπιφυλάσσει τὸν στέφανον τῆς ζωῆς εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς «τοὺς καλῶς τὸν ἀγῶνα τετέλεσαντας» (τ.ἐ. τελειώσαντας) καὶ δυναμένους νὰ Τοῦ εἶπουν «τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποίῃσω».

VII. Εἰς τὴν Δ' ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

1. ΠΙΣΤΙΣ ΕΛΛΙΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΙΣΧΥΡΟΣ

«Πιστεύω, Κύριε· δοθήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ».

Ἀντιφατικὰ φαίνονται μεταξὺ των αἱ δύο αὐταὶ φράσεις ποὺ ἀπηρῆθον εἰς τὸν Κύριον ὁ πατέρας τοῦ δαυμονιζομένου ἐκείνου παιδιοῦ. Ἐνθ' ὁμολογεῖ ὅτι πι-

στεύει, καὶ λέγει «πιστεύω, Κύριε», ἐν τούτοις παραλλήλως καταλογίζει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπιστίαν καὶ λέγει «δοθήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ». Ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀντιφατικαὶ αἱ δύο φράσεις, διότι κάποια μὲν στοιχειώδης πίστις ἤρχισε νὰ ἀνατέλλῃ εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλ' ὅμως τοῦ λείπει ἡ τελεία καὶ ὁλοκληρωμένη πίστις καὶ ἠσθάνετο ὅτι τοῦ χρειάζεται περισσότερα. Διὰ τοῦτο λέγει: «πιστεύω, Κύριε», ἀλλὰ πάντως «δοθήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ», δηλαδὴ ὁλοκληρώσέ μου τὴν πίστιν. Ἡ περίπτωσις τοῦ αὐτοῦ δώση καὶ εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴν μερικῶν σκέψεων σήμερον.

1. Τὸ νὰ ζητῇ κανεὶς τόνωσιν καὶ ὁλοκληρώσιν τῆς πίστεως τοῦ δὲν εἶναι κάτι ποὺ ταιριάζει μόνον εἰς τοὺς ἀπίστους καὶ ἐστερημένους παντελῶς πίστεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ πιστὸς ἔχει πολλὰς φορὰς ἀνάγκην νὰ εἴπῃ τὸ «δοθήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ». Φαίνεται ἴσως περίεργον καὶ ἀκατανόητον τοῦτο. Ἀλλ' ὅμως τὸ θεοαἰνεῖ ἡ πραγματικότης. Διότι εἴμεθα μὲν πιστοί, ἀλλ' ὅχι εἰς τὸν βαθμὸν ποὺ ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα. Ἡ περικοπὴ τοῦ σημερινοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, παρουσιάζει καὶ ἀποσαφηνίζει τὸ θέμα.

Ἰδοὺ οἱ ἀπόστολοι. Ὅσον πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Χριστόν καὶ ἐπὶ πλέον εἶχαν ἐφοδιασθῇ μετὰ τὴν θαυματουργικὴν χάριν καὶ ἠδύναντο μετὰ τὴν πίστιν των θαυματοργικῶν θαύματα ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Ἐν τούτῳ νὰ ἐνεργοῦν θαύματα ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Ἐν τούτοις εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ δαυμονιζομένου παιδιοῦ δὲν ἐπέτυχον τὸ ἀναμενόμενον θαυματοργικὸν ἀποτέλεσμα. Καὶ ὅταν ἐρωτοῦν τὸν Χριστόν διὰ τὴν ἐνέργειαν ἡ θαυματοργικὴ χάρις, ὁ Κύριος τοὺς ἀπήντησεν: «δοθήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ ὅμως».

Ἄπιστοι λοιπὸν οἱ ἀπόστολοι; Ὁχι ἀσφαλῶς. Ἀλλὰ στὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν ἐκλονίσθησαν. Ἡ πίστις των τοὺς ἐδοθητοῦσε εἰς πολλὰς προηγουμένων περιστάσεις. Ἀλλ' ὅταν εὐρέθησαν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς δυσκολωτέρας περιπτώσεις, τοὺς πέρασε ὁ διαλογισμὸς: εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸ τὸ θαῦμα; Καὶ ἐπειδὴ ἐκλονίσθησαν καὶ «διεκρίθησαν», (διὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν φράσιν τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε: «πιστεύετε καὶ μὴ διακριθῆτε»), δι' αὐτὸ δὲν ἐνέργησε τὸ θαυματοργικὸν των χάρισμα.

Ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι συνηθεστάτη σὲ πολλοὺς. Χριστιανοὶ εἴμεθα πιστεύομεν εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ ὅταν στὴν ζωὴν μας τὰ πράγματα εἶναι κάπως ἀπλᾶ, ἐμφανιζόμεθα ὡς πιστοὶ καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι «ἔχει ὁ Θεός». Ἀλλὰ ὅταν ἔνα ζήτημα φαίνεται ἀκανθώδες, (ἂν ἐπὶ παραδείγματι ἔνα θέμα τῆς οἰκογενείας μᾶς φαίνεται δυσδιάστακτον ἢ δύσλυτον), πόσοι χριστιανοὶ δὲν ἐπωμίζονται τὴν εὐθύνην (π.χ. τῆς τεκνογονίας)

καὶ λιποτακτοῦν ἀπὸ τὸ καθήκον, διότι δὲν ἔμαθαν νὰ ἐφαρμόζουν τὸ «ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα» ἀνεπιφυλάκτως, χωρὶς δισταγμοὺς καὶ χωρὶς ἀμφιβολίας; Καὶ ἀκριδῶς αὐτὸ ζητεῖται ἀπὸ τὸν χριστιανόν. Νὰ ἔχῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ εἰς τὸν Θεόν. Καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι «οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα» διότι καὶ αὐτὰ «τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις, δυνατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ». "Οὐκ μόνον θεωρητικῶς νὰ τὸ πιστεύῃ ἀλλὰ ὀφείλει νὰ τὸ δείχνῃ εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις ὁ πιστὸς χριστιανός.

2. "Οὐκ δὲ μόνον οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου εὐρέθησαν τότε ὑστεροῦντες εἰς βαθμὸν πίστεως. Ἄλλ' ὁ Χριστὸς ὠμίλησε δι' ὅλην τὴν γενεὰν ἐκείνην· «ὦ γενεὰ ἄπιστος», εἶπε, διότι τόσος κόσμος, ἐνῷ ἔδλεπε τὰ θαύματα καὶ ἐλάμβανεν ἀποδείξεις τῆς θεότητός Του, ἐν τούτοις διατηροῦσε τὰς ἐπιφυλάξεις του. Μολοντί ἐπευφημήθη ἀπὸ τὰ πλήθη, ἐν τούτοις δὲν τοῦ εἶχαν δώσει τὴν καρδιά του, ἀλλ' ἀπελάμβανον ἐξ Αὐτοῦ θαυματουργικὰς ἰάσεις καὶ ἀντελαμβάνοντο ὅτι πρόκειται περὶ ὑπερανθρώπου ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ὅμως ἀπείχον μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶπουν «σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ». Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος περὶ αὐτῶν τὸ «ὦ γενεὰ ἄπιστος». Καὶ τὰ λόγια Του αὐτὰ ἀναφέρονται σὲ κάθε γενεὰν καὶ σὲ κάθε ἄτομον, ποῦ ἐνῷ ἔχει πλείστας ὅσας ἀποδείξεις τῆς προστασίας τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις λησμονεῖ τὰς ἐπανελημμένας δωρεὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπελπίζεται καὶ λυγίζει ὅταν τὸ πρόβλημα ἢ φορτίον φαίνεται δυσδασκατον.

3. Τέλος, ὁ πατὴρ τοῦ δαιμονιζομένου παιδιοῦ παρουσιάζεται εἰς τὸν Χριστὸν μὲ μίαν φράσιν ἢ ὁποῖα κάθε ἄλλο μαρτυρεῖ παρὰ ἔνδειξιν πίστεως: «εἴ τι δύνῃς αἰ, ὁ ἡ θ ἡ σ ο ν ἡ μ ἱ ν». ("Ἄν μπορεῖς νὰ κάνῃς κάτι, βοήθησέ μας)! Ἄλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος θέτῃ εἰς τὸν Θεόν τὸ αἶτημά του μὲ τὴν λίγη πίστιν, τοῦτο σημαίνει ὅτι μέσα του κυριαρχεῖ ἡ ἀμφιβολία καὶ προσεύχεται μὲ κρῦα καρδιά. Εἶναι, δυστυχῶς συνήθης, συνηθεσάτη ἢ περιπτώσις αὐτὴ στὸν ἄνθρωπον. Καὶ ἐνῷ λεγόμεθα χριστιανοὶ —καὶ χριστιανικοὶ λαοί— ἔχομεν εἰς μίαν πολὺ μικρὰν σχετικότητα τὴν ιδιότητα τοῦ χριστιανοῦ, ἐξ ἐπόψεως ζωῆς πίστεως. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ πίστις τότε εἶναι ὠλοκληρωμένη, ὅταν μᾶς ὁδηγῇ εἰς ἔργα ἀνάλογα καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῆς εἰς τὴν ζωὴν εἶναι ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ ἀρετῆς ἐν γένει καὶ ἐνδείξεων ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεόν. Ὑπάρχει δὲ κατὰ κανόνα ἡ ἐξῆς ἀξιοπρόσεκτος ἀμοιβαιότης: ἡ πίστις ὁδηγεῖ εἰς ἔργα θεάρεστα καὶ τὰ ἔργα ἀντιστοίχως ὁδηγοῦν εἰς

τὴν πίστιν καὶ αὐξάνουν καὶ στερεώνουν τὴν πίστιν.

Εἰς αὐτὴν τὴν ἀλληλουχίαν πίστεως καὶ ἔργων καλεῖται ὁ χριστιανὸς νὰ ἐπιδοθῇ μὲ ζῆλον· καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι διαθέτει ἀγωγὴν πιστοῦ χριστιανοῦ. "Εἴται ἡ πίστις μας θὰ ὀλοκληρωθῇ· καὶ εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις τῆς ζωῆς μας θὰ εἶναι πολύτιμον στήριγμα. Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ζωὴ μας θὰ ἁγιασθῇ καὶ θὰ ἐξιδανικευθῇ. Καὶ ἡ ὅλη κοινωνία θὰ ἀναπλασθῇ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄμ ἡ ν.

2. Η ΕΥΘΥΝΗ ΜΑΣ

«Εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς» (Μάρκ. 9,22).

Μὲ δισταγμοὺς καὶ ἐπιφυλακτικότητα προσέρχεται εἰς τὸν Κύριον ὁ δυστυχὴς πατέρας τοῦ δαιμονιζομένου παιδιοῦ. Ἡ φράσις τοῦ αὐτοῦ «εἴ τι δύνῃς αἰ, ὁ ἡ θ ἡ σ ο ν ἡ μ ἱ ν, σ π λ α γ χ ν ι σ θ ε ἰ ς ἐ φ' ἡ μ ᾶ ς» μαρτυρεῖ, ὅτι τοῦ λείπει ἡ ὁλόφυλος πίστις καὶ διὰ τοῦτο διατυπώνει τὸ αἶτημά του μὲ ἐλαχίστην δόσιν πίστεως.

Καὶ ὁ μὲν Κύριος ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀπιστίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας, ἢ ὁποῖα, παρὰ τὰ τόσα ἐπανελημμένα καὶ ὀφθαλμοφανῇ θαύματά Του, ἔμενε μὲ τὰς ἐπιφυλάξεις τῆς. Ἄλλ' εἶχε συμβῇ καὶ κάτι ποῦ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐλαφρυτικὸν τῆς ὀλιγοπιστίας τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἐξεφράσθη μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Κυρίου οἱ ἀπόστολοι ἀπέτυχαν εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς θεραπείας τοῦ παιδιοῦ καί, ὅπως κατόπιν ὁ Κύριος τοὺς ἐξήγησε, κάποια δόσις ἀπιστίας των, ἕνας δισταγμὸς ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν τοῦ θαυματουργικοῦ χαρίσματος ποῦ τοὺς εἶχε δοθῇ, συνετέλεσεν, ὥστε νὰ μὴ θεραπευθῇ τὸ παιδί διὰ τῆς ἰδικῆς των ἐπεμβάσεως. Καὶ ὁ πατέρας του, ἀφοῦ εἶδε ὅτι δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα οἱ ἀπόστολοι, ἐπεκτείνει τοὺς δισταγμοὺς του καὶ πρὸς τὸν Χριστόν, λέγων «εἴ τι δύνῃς αἰ, ὁ ἡ θ ἡ σ ο ν ἡ μ ἱ ν». Τὸ νόημα δηλαδὴ τῶν λόγων του εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ἀπέτυχαν οἱ ἀπόστολοι, ἴσως καὶ ὁ Κύριος νὰ μὴ μπορέσῃ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα. Κάποιο σφάλμα, λοιπόν, τῶν μαθητῶν ἡμipόδισε τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πίστεως τῆς ἀνεπιφυλάκτου.

Πόσες φορὲς παρατηροῦνται σφάλματα καὶ ἐλλείψεις εἰς πολλοὺς χριστιανούς, καὶ οἱ ἄλλοι, βλέποντες τὰ σφάλματα αὐτά, διερωτῶνται, ποῦ ἔγκειται ἡ χριστιανικὴ ἀνωτερότης τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ποῦ χρησιμοποιοῦν τρόπους καὶ ἐνεργείας πᾶν ἄλλο ἢ χριστιανικούς! Καὶ δυσκολεύονται πολλοὶ νὰ προχωρήσουν ἀνε-

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ, Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΣ, Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΑΥΤΗΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἡ προσευχή, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Συγγραφεὺς τοῦ Α' Βιβλίου τῶν Βασιλειῶν, εἶναι «ἐκχυσίς τῆς ψυχῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»¹. Ἡ προσευχή εἶναι ἡ ὁμιλία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Ἅγιον καὶ Παντοδύναμον Θεόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοτε μὲν ἀνυμνεῖ Τοῦτον καὶ ἐπικαλεῖται τὴν χάριν Του, ἄλλοτε δὲ εὐχαριστεῖ δι' ὅλα τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα ἔλαβε παρ' Αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ

1. Α' Βασιλειῶν, 1,15: «ἐκχεῶ τὴν ψυχὴν μου ἐνώπιον Κυρίου».

πιψύλακτα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς, τὸ δὲ ἐμπόδιον προέρχεται ἀπὸ τὰ λάθη τῶν ἄλλων χριστιανῶν, ποὺ δὲν ἐφαρμόζουν μὲ συνέπειαν τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ὅχι σπανίως, μέσα στὴν οἰκογένεια, δίδεται τὸ δικαίωμα νὰ γίνῃ παρατήρησις πρὸς ἓνα μέλος αὐτῆς, ποὺ ἐμφανίζεται μὲ χριστιανικὰς ἀρχάς, ὅτι ἡ συμπεριφορά του δὲν εἶναι ἡ πρέπουσα· ὅτι δὲν ὠφελεῖται ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ διδλῖα ποὺ διαδίδει, ἀπὸ τὰ κατηχητικὰ μαθήματα ποὺ ἀκούει, ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν κίνησιν ποὺ συμμετέχει κ.λπ. Ὁμοίως σκανδαλισμὸς προκαλεῖται, ὅχι σπανίως, καὶ ἔξω τῆς οἰκογενείας, εἰς τὸν κοινωνικὸν μας κύκλον. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ οἱ εἰρωνευόμενοι ἐκείνους «ποὺ κάνουν τοὺς μεγάλους σταυροὺς» ὡς θρησκευόντας ὑποκριτικά. Δὲν θέλουν πολλοὶ νὰ πιστεύσουν, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι εἰλικρινεῖς εἰς τὰς θρησκευτικὰς τῶν ἐκδηλώσεις, ἔστω καὶ ἂν ὡς ἄνθρωποι ἀτελεῖς περιπίπτουν εἰς σφάλματα.

Ὁμιλοῦμεν ὅμως δι' ἐκείνους ποὺ παρέχουν πράγματι ἀφορμὰς εἰς τοὺς ἄλλους νὰ σκανδαλίζωνται. Ὅταν δὲ αἱ ἀφορμαὶ εἶναι σοβαραί, ὅχι μόνον σκανδαλίζουν, ἀλλὰ καὶ «ἐλάσφη μεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν». Διασύρεται δηλ. τὸ χριστιανικὸν ὄνομα καὶ υφίσταται προσβολὴν ἡ χριστιανικὴ ἰδεολογία καὶ πίστις. Τοιοῦτοτρόπως δὲ οὔτε οἱ ἄνθρωποι ὠφελοῦνται, οὔτε ὁ Θεὸς δοξάζεται, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον ἀκριθῶς συμβαίνει. Πράγματι, πῶς νὰ πιστεῦσῃ ὁ κόσμος ὅτι «τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ὁνόματος τοῦ Θεοῦ ἐστίν», ἐφ' ὅσον δὲν βλέπει εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν χαρακτήρα ἡμῶν τῶν χριστιανῶν τὴν «ἐλάσφωσιν τῆς δεξιᾶς τοῦ Υψίστου», τὴν ἐπίδρασιν

Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κολοσσαίς Ἐπιστολῇ, προτρέπει τοὺς χριστιανούς τῆς μεγάλης καὶ εὐδαίμονος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πόλεως τῶν Κολοσσῶν², ὅπως ἐπιμένουν καὶ ἐγκαρτεροῦν ἐν τῇ προσευχῇ, συγχρόνως δὲ ὀφείλουν νὰ συνοδεύουν τὴν προσευχὴν καὶ μὲ εὐχαρίστησιν εἰς τὸν Θεόν: «Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖ-

2. Εὐνοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις, Βιβλίον 1,2 § 5-6. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Παύλου αἱ Κολοσσαὶ εἶχον παραγκωνισθῇ ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων πόλεων καὶ συγκατελέγοντο μεταξὺ τῶν ἀσημετέρων πόλεων τῆς χώρας.

δηλ. καὶ τὴν μεταβολήν, ποὺ ἐπιφέρει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς ἀξίους τῆς κλήσεως αὐτῶν χριστιανούς;

Ὅταν ὁ κόσμος ἔχῃ τὴν ἀπαίτησιν ἀπὸ τὸν κάθε χριστιανὸν νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ ὕψος του, εἶναι αὐστηρὸς κριτὴς μας. Αὐτὴ ὅμως ἡ αὐστηρὰ κρίσις, ποὺ δὲν ἀνέχεται χριστιανούς μὲ στίγματα καὶ κηλίδας, χριστιανούς κατωτέρας ποιότητος, οὕτως εἰπεῖν, εἶναι μία ἔμμεσος ἀναγνώρισις τοῦ ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία —καὶ ἡ ἰδιότης τοῦ χριστιανοῦ ἐπομένως— εἶναι ὅ,τι ἀνώτερον καὶ ἀγιώτερον ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἀκόμη ἀναγνώρισις τοῦ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ταυτίζεται καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ ὀρισμένους ἀνθρώπους καὶ τὰ λάθη των, ἀλλ' εἶναι ἀλήθεια, καὶ ζωὴ καὶ ἰδανικὸν καὶ ἐλεγχος τῶν σφαλμάτων μας. Πάντως ἡ ἀπαίτησις τῆς κοινωνίας, νὰ εἶναι οἱ χριστιανοὶ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος, δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Κυρίου νὰ εἴμεθα «τὸ ἅλως τῆς γῆς» καὶ «τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Ὅπως δὲ παρετήρησεν ὁ Κύριος, «ἐὰν τὸ ἅλως μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθηθήσεται;» καὶ «εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;». Ἐφαρμοζόμενα ταῦτα εἰς τὴν κοινωνίαν, σημαίνουν: ἐὰν καὶ τὰ καλὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας, οἱ χριστιανοί, παρουσιάζουν μελανά σημεῖα καὶ κατωτέρητας, τί νὰ περιμένῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους;

Ἄλλ' εἶθε νὰ μὴ μᾶς ἀπολίπη ποτὲ ἡ συναίσθησις, ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα ἡ ὑγιὴς μερίς καὶ ἡ ἐλπίς τῆς κοινωνίας, ὥστε νὰ προάγεται καὶ ὅχι —μὴ γένοιτο!— νὰ ἀνακόπτεται δι' ἡμῶν ἡ ἐπέκτασις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

τε, γρηγορούντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ»³. Ἡ προτροπή πρὸς συνεχῆ ἐργήγορσιν καὶ ἐγκαρτέρησιν ἐν τῇ προσευχῇ ἀποτελεῖ ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν στοιχείων τῆς Παυλείου διδασκαλίας⁴. Ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος προσευχὴ προσπορίζει εἰς τὸν χριστιανὸν μόνιμον καὶ ἀναφαίρετον χαράν. «Τὸ χαίρειν ἐπὶ πᾶσιν ἀπὸ τοῦ ἀεὶ εὐχεσθαι κατορθωθείην ἄν»⁵ παρατηρεῖ ὁ Ἐπίσκοπος Τρίκκης Οἰκουμένιος (I' μ.Χ. αἰών).

Ὁρθότατα ὁ θεὸς Παῦλος συνιστᾷ τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὴν ἐγκαρτέρησιν ἐν τῇ προσευχῇ, διότι μόνον διὰ τῆς ἐργηγόρσεως καὶ τῆς θείας βοηθείας θὰ κατορθώσῃ ὁ χριστιανὸς νὰ διαφύγῃ τοὺς πολλοὺς καὶ ποικίλους κινδύνους τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Ὁ χριστιανός, ὡς διδάσκει καὶ ὁ Ἱερὸς Συγγραφεὺς τοῦ Ἱεροῦ Βιβλίου τῆς Σοφίας Σειράχ, «ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνει»⁶, ἡ δὲ ὁδοιπορία του πρὸς τὸν οὐρανὸν δὲν εἶναι εὐκόλος, ἀν καὶ ἡ εὐθεῖα ὁδὸς σαφῶς διαγράφεται ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ὁδοιπόρου. Τὴν ὁδοιπορίαν πρὸς τὸν Οὐρανὸν δυσχερῇ κατέστησεν ἡ ἁμαρτία, ἡ ὁποία πολλὰ τὰ ἐμπόδια παρεμβάλλει εἰς πᾶσαν ἀνοδικὴν προσπάθειαν τοῦ εἰλικρινῶς ποθοῦντος τὴν σωτηρίαν του χριστιανοῦ. Διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ χριστιανὸς εἰλικρινῶς ἐπιποθεῖ τὴν σωτηρίαν του, ὀφείλει, «ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁷ νὰ ἀγρυπνῇ καὶ πολέμῃ συνεχῶς κατὰ τοῦ ποικιλιωνύμου κακοῦ καὶ «τοῦ ἄρχοντος τοῦ κόσμου τούτου»⁸, μισοκάλου Σατανᾶ.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ὁ λόγος τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ παραβάλλεται πρὸς ἀγῶνα σκληρὸν καὶ τιτάνειον, πρὸς ἀγῶνα σῶμα πρὸς σῶμα. Περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις»⁹. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει πάλην πρὸς ἀνθρώπους ὁμοιοπαθεῖς καὶ ἰσοδυνάμους, ἀλλὰ ἔχει πάλην καὶ πόλεμον πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τὰ διαβολικὰ τάγματα καὶ τοὺς κοσμοκράτορας, οἱ ὁποῖοι ἄρχουν καὶ ἐξουσιάζουν ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων, τῶν θεσυθισμένων εἰς τὸ ἡθικὸν σκότος, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ὁ χριστιανὸς διὰ νὰ νικήσῃ τοὺς φοβεροὺς ἐχθροὺς τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του, ὀφείλει ὅπως ἐνδυθῇ ὁλόκληρον τὸν ὅπλισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ὁπλίζει τοὺς στρατιώτας

του διὰ νὰ δύναται οὗτος τελεσφόρως νὰ ἀνθίσταται εἰς τὰ πονηρὰ τεχνάσματα τοῦ διαβόλου¹⁰. Ὁ γενναῖος ἀγωνιζόμενος χριστιανὸς καὶ νικῶν κατὰ τῆς κακίας καὶ τῶν πανούργων «μεθοδεύων τοῦ διαβόλου»¹¹ θὰ λάβῃ ὡς ἐπαθλον κατὰ «τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ»¹² τῆς παγκοσμίου κρίσεως παρὰ τοῦ Μεγάλου Μισθαποδότου Χριστοῦ «τὸν ἄφθαρτον καὶ ἀμάραντινον τῆς δόξης στέφανον»¹³.

Εἰς τὸν κατὰ τοῦ κακοῦ ἀγῶνα ὁ χριστιανὸς πάντοτε ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς θείας βοηθείας καὶ ἐνισχύσεως, ἡ ὁποία παρέχεται διὰ τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀπαραίτητος συνθήκη τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσεώς μας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὕψηλόν μας προορισμοῦ. Ὁ ἀληθὴς χριστιανικὸς βίος ἀρχεται διὰ προσευχῆς καὶ ἐν προσευχῇ παραδίδει κατὰ τὴν τελευταίαν τὸ πνεῦμα ὁ χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἠγωνίσθη «τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως»¹⁴. Δυστυχῶς πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν περιορίζονται εἰς τὴν τήρησιν τινων τυπικῶν θρησκευτικῶν πράξεων, ἀρνοῦνται δὲ τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἐν ἑαυτοῖς ἠσθάνθησαν τὴν δύναμιν τῆς. Ἀλλ' ἡ τάσις πρὸς προσευχὴν εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ στοιχεῖον ἀναπόσπαστον τῆς πνευματικῆς του φύσεως. Ἡ προσευχὴ εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Καὶ καθὼς, ὡς ὀρθῶς ἐλέχθη, ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ τὴν φυσικὴν του ζωὴν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ χριστιανὸς χωρὶς τῆς προσευχῆς δὲν δύναται νὰ ζήσῃ τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν του ζωὴν.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς, ὡς διδάσκει ἡ ἀμερόληπτος τῆς ἀνθρωπότητος μακράων Ἱστορία, εὐρέθησαν ἄνθρωποι στερούμενοι καὶ τοῦ στοιχειώδους πολιτισμοῦ, ἀλλ' οὐδαμῶς εὐρέθησαν ἄνθρωποι μὴ ἀποτείνοντες προσευχὴν πρὸς τι κατ' αὐτοὺς ἀνώτερον ὄν. Περὶ τῆς θαθέως ἐρριζωμένης εἰς τοὺς ἀνθρώπους ιδέας τοῦ Θεοῦ, ἃς μὴ λησιμονῶμεν τοὺς μνημειώδεις ἐκείνους λόγους τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου φιλοσόφου Σωκράτους (469 - 399 π.Χ.), τοὺς ὁποίους ἀναφέρει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ μαθητὴς του Ξενοφῶν (434 - 355 π.Χ.): «ὅτι τὰ πολυχρονιώτατα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρωπίνων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι, καὶ αἱ φρονημώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται»¹⁵. Ὁ ἄνθρω-

3. Κολοσσαεῖς, 4,2.

4. Α' Θεσσαλονικεῖς, 5,17. Ρωμαιοὺς 12,12. Ἐφεσίους 6,18.

5. Οἰκουμένιου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολήν, MPG., 119, 101 D.

6. Σοφία Σειράχ, 9,13.

7. Β' Τιμοθέου, 2,3.

8. Ἰωάννου, 16,11.

9. Ἐφεσίους, 6,12.

10. Βλ. Ἐφεσίους, 6,11: «Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου».

11. Αὐτόθι.

12. Πράξεις, 2,20.

13. Α' Κορινθίους, 9,25. Α' Πέτρου, 5,4.

14. Α' Τιμοθέου, 6,12.

15. Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα, Α', 4,16.

πος και εν αυτη τη εσχάτη αποκτηνώσει και αποθη-
 ριώσει αισθάνεται έντονον την ανάγκην της θρησκείας,
 ως μαρτυρούν οι ιεραπόστολοι κατά τους νεωτέρους
 χρόνους και ο κατά τον Β' μ.Χ. αιώνα άκμάσας σεμνός
 της Χαιρωνείας φιλόσοφος και ήθικολόγος Πλούταρ-
 χος (45 - 120 μ.Χ.), ο οποίος εις τον περιθρύλητον
 λόγον αυτού προς Κολώτην τον Έπικουρείον (Δ' και
 Γ' π.Χ. αιών)¹⁶, λέγει: «εὔροις δ' ἂν ἐπιὼν πόλεις ἀ-
 τειχίστους, ἀγραμιμάτους, ἀδασλεύτους, ἀοίκους, ἀχρη-
 μάτους, νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων και
 γυμνασίων ἀνιέρου δὲ πόλεως και ἀθέου, μὴ χρωμέ-
 νης εὐχαίς μηδ' ὄρκους μηδὲ μαντείαις μηδὲ θυσίαις
 ἐπ' ἀγαθοῖς μηδ' ἀποτροπαῖς κακῶν οὐδεὶς ἐστιν οὐδ'
 ἔσται γαγονῶς θεατῆς· ἀλλὰ πόλις ἂν μοι δοκῇ μᾶλλον
 ἐδάφους χωρὶς ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ὕφαι-
 ρεθείσης παντάπασι σύστασιν λαθεῖν ἢ λαδοῦσα τηρή-
 σαι»¹⁷. Τούτου ἕνεκα ἀκριδῶς και αὐτοὶ οἱ ἄπιστοι
 ἐνόησε, οἱ ὁποῖοι περιτλήθον εις μεγάλας δυσχερείας ἢ
 κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, ἐκλίναν εὐ-
 λαδῶς τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἀοράτου Κυρίου και ἐπεκα-
 λέσθησαν τὴν ἀντίληψιν και βοήθειάν Του. Ἡ ἀναγ-
 καίότης τῆς προσευχῆς παρίσταται καταφανέστατα εις
 τὸν ἄνθρωπον, ὅταν οὗτος περιέλθῃ εις κατάστασιν δει-
 νῆν και δὴ και μάλιστα ὅταν ἐγκαταλειφθῇ ὑπὸ πάντων
 ἀδοθήτων.

Τὴν ἀναγκαιότητα τῆς προσευχῆς ἀρνούνται μόνον
 οἱ μὴ δεχόμενοι τὴν ὑπαρξίν τοῦ Δημιουργοῦ τῆς κτί-
 σεως και αὐτῶν τῶν ἰδίων. Ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι
 οὐδεμία ἀνάγκη προσευχῆς ὑπάρχει, ἀφοῦ ὁ Θεός, ὡς
 Παντογνώστης, γνωρίζει τὰ πάντα. Οἱ ὑποστηρίζοντες
 τὴν ἀποψιν ταύτην λέγουν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπο-
 τείνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν λόγον πρὸς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος
 εἶναι πανταχοῦ παρὼν και τὰ πάντα βλέπει, ἵνα ἐκθέ-
 σῃ πρὸς Αὐτὸν τὰς ἀνάγκας και δυσκολίας του. Ὁ Θεός
 ὡς Παντογνώστης γνωρίζει θαυτοτερον και πληρέστε-
 ρον τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων και ὡς Πανάγαθος
 εἶναι πρόθυμος νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς χωρὶς νὰ εἶναι ἀ-
 νάγκη οἱ ἐν ἀνάγκαις νὰ ἐπικαλῶνται τὴν ἀντίληψιν
 του. Οἱ τὰ τοιαῦτα ὑποστηρίζοντες εἶναι ἐκτὸς πάσης
 πραγματικότητος, διότι ἀγνοοῦν ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἀν-
 θρώπου εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι τε-
 λείως περιττὸν εις τὸν ἄπειρον και ἀγενεστῆ Θεόν, εἶναι
 ἀπολύτως ἀναγκαῖον εις τὸν πεπερασμένον και ἐνδεῆ
 ἄνθρωπον. Ἡ διὰ λέξεων προσευχή, φέρει, τὸν ἐν κα-

τανύξει και εὐλαβείᾳ προσευχόμενον εις μεγαλυτέραν
 και θαυτοτέραν συναίσθησιν τῶν ἐλλείψεων και ἀναγ-
 κῶν του. Τὸ γεγονός και μόνον ὅτι ὅσοι ἐπιστρέφουν
 ἐκ τῆς ἁμαρτίας καταφεύγουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπι-
 στροφῆς των εις τὴν προσευχὴν καταδεικνύει ἀναντιρ-
 ρήτως ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐντόνως συναι-
 σθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς.

Ἄλλοι νομίζουν ὅτι τὸ νὰ παρέχῃ εὐήκοον οὐδὲ ὁ
 Θεός εις προσευχὴν προσερχομένην ἐκ τῶν ἀκαθάρτων
 χειλέων τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀρμόζει εις τὴν ἀξιοπρέ-
 πειαν τοῦ Ὑψίστου ὄντος. Ἀλλὰ και οἱ τὰ τοιαῦτα
 φρονούντες περὶ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς προσευχῆς
 σφάλονται σφάλμα μέγα, διότι λησμονοῦν ὅτι ὁ Θεός
 ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ καλεῖται: «πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν
 και Θεός πάσης παρακλήσεως»¹⁸, ἡ δὲ χριστιανικὴ
 προσευχὴ ἀναπέμπεται διὰ καταλλήλου Μεσίτου «τοῦ
 ἀνθρώπου Χριστοῦ Ἰησοῦ»¹⁹, ὥστε εἶναι ἐξηφαλισμέ-
 νον τὸ τελεσφόρον και λυσitelές αὐτῆς.

Ἀλλὰ δυστυχῶς εις πᾶσαν ἐποχὴν, κυρίως δὲ και
 κατ' ἐξοχὴν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ὀλίγιστοι τῶν
 χριστιανῶν χρησιμοποιοῦν τὸ ἄριστον τοῦτο μέσον τῆς
 προσευχῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυχᾶνεται ἀφ' ἐνὸς μὲν
 ἢ ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Ἀγίου Θεοῦ, ἀφ'
 ἑτέρου δὲ ἡ ἱκανοποίησις τῶν αἰτημάτων, ἐφ' ὅσον δε-
 δαίως ἢ προσευχὴ διεξάγεται συμφώνως πρὸς τὸ πνευ-
 μα και τὸ περιεχόμενον τῆς μνημειώδους Κυριακῆς
 Προσευχῆς²⁰, τὴν ὁποίαν συνέθεσεν ὁ Ἅγιος τῶν Ἀ-
 γίων, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, και τῆς ὁποίας οὐδὲν ὑπάρχει
 πνευματικώτερον, τελειότερον και θειότερον δημιούρ-
 γημα. Ὁ σημαντικώτερος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον οἱ λε-
 γόμενοι χριστιανοὶ δὲν αἰσθάνονται θαθέως τὴν ἀπόλυ-
 τον ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, εἶναι ὅτι οὐδεμίαν ἔχουν
 γνῶσιν πραγματικὴν οὐδὲ συναίσθησιν τοῦ φοβεροῦ κιν-
 δύνου, εις τὸν ὁποῖον ἐνέβαλεν αὐτοὺς «ἡ εὐπερίστατος
 ἁμαρτία»²¹. Καὶ καθὼς ὁ κινδυνεύων κινδυνον μέγαν
 και φοδερόν εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκβάλῃ φωνὰς σπα-
 ρακτικᾶς, διὰ τῶν ὁποίων θὰ καλῇ εις βοήθειαν, τοιου-
 ττρόπως εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποτείνῃ θερμὰς και
 ἐγκαρδίους δεήσεις πρὸς τὸν Θεόν ὁ κατὰ δάθος αἰσθα-
 νόμενος τὸ φοδερόν τῶν ἁμαρτιῶν του φορτίον. Ἐὰν
 οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε προσεύχωνται, οὐ-
 δὲ τί εἶναι προσευχὴ γνωρίζουν, τοῦτο ὀφείλεται εις
 τὴν πλήρη ἄγνοιαν τοῦ ἐκ τῆς ἁμαρτίας κινδύνου και
 εις τὴν οἰκτρὰν ἀναισθησίαν των και τὸν λήθαργον, εις
 τὸν ὁποῖον ἐνέβαλεν αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας ἡ μέθη.

(Συνεχίζεται)

16. Ἑλλήν φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου
 Ἐπικουροῦ (341 - 270 π.Χ.), γεννηθεὶς ἐν Λαμψάκῳ. Ὁ Κο-
 λώτης συνέγραψε διατριβὴν φέρουσαν τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ
 ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἐστιν».
 Πρὸς τὴν διατριβὴν ταύτην ἀπήντησεν μετὰ τετρακόσια ἔτη
 ὁ Πλούταρχος, συγγράφας διάλογον «Πρὸς Κολώτην», διὰ τοῦ
 ὁποίου ἡλεγξε τὴν ἠθικὴν τῶν ἐπικουρείων.

17. Πλούταρχου, Πρὸς Κολώτην 31 κ. ἐξ.

18. Β' Κορινθίους, 1,3. Μιχαίου, 7,18: «...ὅτι θελητῆς
 ἐλέους ἐστίν».

19. Α' Τιμοθέου, 2,5.

20. Ματθαίου, 6, 9-13. Λουκᾶ, 11, 2-4.

21. Ἑβραίων, 12,1.

Η ΦΑΤΝΗ ΠΟΥ ΕΝΩΝΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Ἐπάρχουν πολλές γιορτές πού συγκινοῦν τοὺς ἀνθρώπους, χαρίζοντάς τους, συγχρόνως, ἰδιαίτερη χαρά. Πάνω ἀπὸ ὅλες τίς γιορτές ὅμως —ἐκκλησιαστικές, οἰκογενειακές, ἐθνικές κ.λπ.— διακρίνεται ἡ βασίλισσα τῶν ἐορτῶν: ἡ γιορτὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Τὸν Δεκέμβριο —τὸ βράδυ τῆς 24ης πρὸς τὴν 25ῃ αὐτοῦ τοῦ μήνα— συγκεντρώνουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴν προσοχή τους στὰ σχετικά μὲ τὴν γέννησι τοῦ Χριστοῦ γεγονότα. Καί, ἂν φαντασθοῦμε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παγκόσμιο προσκύνημα πὺν ἐνώνει ὅλους τοὺς χριστιανούς τοῦ κόσμου γύρω ἀπὸ τὴν Φάτνη, θὰ δοῦμε σκυμένο πάνω ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστὸ κάθε ἀνθρώπινο τύπο πὺν φιλοξενεῖ ἡ γῆ μας.

Ἐνα μοναδικὸ σημεῖο συγκεντρώνει τὴν προσοχή ὅλων τῶν ἀνθρώπων, πὺν πιστεύουν στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸ λυτρωτικὸ του ἔργο: ἡ Φάτνη. Ἐνα μοναδικὸ γεγονός συγκινεῖ κάθε ψυχὴ: ἡ Γέννησι τοῦ Χριστοῦ. Ἐνας μοναδικὸς πόθος ἐπικρατεῖ: ἡ πραγματοποίηση τῆς εἰρήνης, πὺν συνεπάγεται ἡ Γέννησι τοῦ Χριστοῦ. Συγχρόνως γεμίζουν κάθε χρόνο τὰ Χριστούγεννα τίς ἀνθρώπινες ψυχές μὲ χαρὰ καὶ εὐτυχία. Γιατὶ δίνουν φτερά στίς ἐλπίδες τοῦ κουρασμένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, μεταφέροντάς τες στὴν εἰρηνικὴ ἀτμόσφαιρα ἐνὸς ὠραίου κόσμου, τὸν ὁποῖο ὑπόσχεται ἡ γέννησι τοῦ Χριστοῦ σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πὺν ἀποφασίζουν νὰ ζήσουν μὲ βάση τὴν χριστιανικὴ διδασκαλία.

Ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι κόσμος ἀγάπης. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο εἶναι ἀδύνατο νὰ γιορτάσουμε τὰ Χριστούγεννα ὅπως πρέπει, ἂν δὲν τὰ ζήσουμε σὰν γιορτὴ τῆς ἀγάπης. Τὸ ὅτι τὰ Χριστούγεννα εἶναι γιορτὴ τῆς ἀγάπης τὸ διαπιστώνουμε ἀκόμη καλλίτερα συνειδητοποιώντας τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ἀνταλλαγῆς Χριστουγεννιάτικων δώρων καὶ εὐχῶν, πὺν δείχνει ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων σκεφτόμαστε μὲ ἀγάπη ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποῖους ζήσαμε μαζὺ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς χρονιάς πὺν πέρασε. Συγχρόνως νοιώθουμε κοντὰ μας ὅλους ἐκείνους τοὺς φίλους καὶ γνωστούς πὺν, γιὰ τὸν ἕνα ἢ ἄλλο λόγο, δὲν κατορθώνουμε νὰ βλέπουμε συχνά.

Ζώντας ὅμως ἡ ἀνθρωπότητα κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων ἔντονα τὴν ἀνάγκη ἐπικρατήσεως τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, διαπιστώνει, συγχρόνως, ὅτι τὰ Χριστούγεννα συμβάλλουν ἀ-

ποτελεσματικὰ στὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου γενικὰ καὶ τῶν χριστιανῶν εἰδικὰ. Μέσα στίς ψυχές μας ἐπικρατοῦν συχνὰ —δίκαια ἢ ἄδικα— πάθη πὺν συντελοῦν στὴν διαίρεσι τῶν ἀνθρώπων: πάθη πὺν χωρίζουν οἰκογένειες, κοινωνίες, κράτη καὶ λαούς. Ὁ Χριστὸς ὅμως πὺν γεννήθηκε μὲ μοναδικὸ σκοπὸ τὴν λύτρωσι ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ μεταβληθεῖ σ' ἕνα μοναδικὸ στοῦ εἶδος του σύμβολο ἐνότητας.

Ὁ Χριστὸς δὲν γεννήθηκε καὶ δὲν ἔζησε μὲ σκοπὸ τὴν ἐξυπηρέτησι μιᾶς Ἐκκλησίας, ἐνὸς Κράτους, ἐνὸς Λαοῦ ἢ ἐνὸς κοινωνικοῦ συστήματος. Ὁ Σωτὴρας τῆς ἀνθρωπότητος γεννήθηκε, ἔζησε, πέθανε καὶ ἀναστήθηκε ἐκκληρώνοντας μιὰ πανανθρώπινη ἀποστολή. Ὁποῖος δὲ ἀγνοεῖ αὐτὴν τὴν πραγματικότητα μεταβάλλει τὰ Χριστούγεννα σὲ μιὰ κοσμικὴ γιορτὴ, τῆς ὁποίας κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ ἐγωϊστικὴ ἱκανοποίησι μερικῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν του. Γιατὶ τὰ Χριστούγεννα «χριστιανῶν» πὺν ἀγνοοῦν τίς πανανθρώπινες χριστιανικὲς ἀξίες ἀγάπης, ἐνότητας, εἰρήνης, ἐλευθερίας, δικαιοσύνης κ.λπ. εἶναι εἰδωλολατρία, δεδομένου ὅτι αὐτὰ τὰ «Χριστούγεννα» δὲν ἔχουν καμιά σχέση μ' Ἐκείνον στὸν ὁποῖο ὀφείλουν τὴν προέλευσή τους.

Πιστεύοντας ὅτι τὰ Χριστούγεννα εἶναι γιορτὴ τῆς ἀγάπης, τῆς ἐνότητας, τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης κ.λπ., καθὼς καὶ ὅτι ἡ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ἐπιβάλλει σὲ κάθε χριστιανὸ μιὰ ζωὴ πὺν σέβεται τὰ δικαιώματα τῶν συνανθρώπων μας, πρέπει νὰ ζοῦμε τίς γιορτές τῶν Χριστουγέννων, ἔχοντας προετοιμάσει τὸν ἐσωτερικὸ μας κόσμον νὰ δεχθεῖ τὸν νεογέννητο Χριστὸ σὰν μιὰ πραγματικότητα πὺν ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν καθημερινή μας ζωὴ.

Τοῦτο πάλι συνεπάγεται τὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν σταθερὴ θέλησι νὰ γίνουμε συνεργάτες τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν πὺν ἐπιδιώκουν ἡ γέννησή του, ἡ θυσία τῆς ζωῆς του καὶ ἡ Ἀνάστασή του. Μονιμοποιώντας δὲ τὰ αἰσθήματα πὺν δημιουργεῖ μέσα στὴν ψυχὴ μας κάθε χρόνο ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων, θὰ κατορθώσουμε νὰ ζοῦμε ὁλόκληρο τὸ χρονικὸ διάστημα πὺν ὁ Θεὸς θὰ ἐπιτρέψει νὰ ζήσουμε πάνω σ' αὐτὴ τὴν γῆ, ἀνταποκρινόμενοι στὴν ἀποστολή μας ὡς πιστῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πὺν μὲ τὴν Γέννησή του δημιούργησε ἕναν καινούργιον κόσμον: ἕναν κόσμον ἀγάπης, εἰρήνης, ἐνότητας, ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης.

ΓΕΝΗΘΗΤΩ ΤΟ ΘΕΛΗΜΑ ΣΟΥ...

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗ
Ἱεροκλήρυκος Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

Α'.

Τὸ τρίτο αἶτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς λέγει: «Γενηθῆτω τὸ θέλημά Σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς». Μόλις πλησιάσουμε αὐτὴ τὴ φράση, νιώθουμε τὸ μυστήριο: Παρακαλοῦμε νὰ πραγματοποιεῖται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ὁμως εἶναι παντοδύναμος. Καὶ ἀφοῦ εἶναι παντοδύναμος θὰ ἔπρεπε οὕτως ἢ ἄλλως νὰ πραγματοποιεῖται τὸ θέλημά Του. Ἀκριβῶς μ' αὐτὸ τὸ αἶτημα διαισθανόμαστε τὸ μυστήριο τῆς Χάριτος σὲ σχέση μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἐλευθερία.

Ἀλλὰ ἂς στραφοῦμε πρῶτα στὶς τελευταῖες λέξεις τοῦ αἰτήματος, ποὺ λένε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ πραγματοποιεῖται στὴ γῆ, ὅπως στὸν οὐρανό. Πῶς πραγματοποιεῖται «ἐν οὐρανῷ» τὸ θέλημά Του, ὥστε αὐτὸ νὰ γίνεταί πρότυπο καὶ γιὰ τὴν «ἐπὶ τῆς γῆς» πραγματοποίησή του; Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι μὲ τὸ «ἐν οὐρανῷ» ἐννοεῖται τὸ ἀχανές σύμπαν, ὅπου ἀπλώνεται ἡ δημιουργία μὲ ὅλη τὴν τάξη καὶ ἁρμονία της. Ἔτσι θὰ σήμαινε τὸ αἶτημα: Ὅπως ἐκεῖ ἡ θέληση τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται ἀναγκαστικά, γιατί ὅλο τὸ σύμπαν ἀκολουθεῖ ἀπαράρτετα τοὺς νόμους, ποὺ τοῦ ἔθεσε ὁ Δημιουργός, ἔτσι καὶ στὴ γῆ νὰ πραγματοποιεῖται τὸ θέλημά Του, ἀλλὰ μὲ ἐλευθερία, δηλ. μὲ τὴν ὑπακοή τῆς ἀνθρώπινης συνειδήσεως στοὺς νόμους, ποὺ ἔχαραξε σ' αὐτὴν ὁ Θεός. Αὐτὴ ὁμως ἡ ἐρμηνεία δὲν ἐκφράζει τὸ νόημα τοῦ αἰτήματος. Γιατί ἡ ἀναγκαστικὴ ὑπακοή τοῦ σύμπαντος στοὺς φυσικοὺς νόμους, ποὺ ἔθεσε ὁ Θεός, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ πρότυπο γιὰ τὴν ἐλεύθερη ὑπακοή τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἠθικὸ νόμο. Ἡ σωστὴ ἐρμηνεία εἶναι: ὅπως στὸν οὐρανὸ ἐφαρμόζουν ἐλεύθερα οἱ ἄγγελοι τὸ θέλημά Σου, ἔτσι κι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ ἐφαρμόζουμε στὴ γῆ.

Κι ἔτσι βρισκόμαστε μπροστά, θὰ λέγαμε, σὲ μιὰ «πέτρα σκανδάλου». Μποροῦμε στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα νὰ μιλάμε γιὰ ἄγγελους; Καὶ γιατί ἡ Ἀγ. Γραφή μᾶς μιλάει γι' αὐτοὺς; Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ θέλουν ὅλα νὰ τὰ ἐρμηνεύσουν μὲ τὰ κριτήρια τῆς λογικῆς, δόθηκαν μερικὲς ἀπαντήσεις: Εἶπαν ὅτι μὲ τοὺς ἄγγελους ἐκφράζεται μιὰ πίστη σὲ πνεύματα. Ἐπειδὴ σὲ παλαιότερες πολιτιστικὲς βαθμίδες, δὲν μπορούσε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐρμηνεύσει τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ νὰ βρεῖ τὰ φυσικὰ αἷτια τῶν φαινομένων αὐτῶν, πίστεψε πῶς πίσω ἀπ' αὐτὰ κρύβονται πνευ-

ματικὲς ὑπάρξεις, ποὺ τὰ κατευθύνουν καὶ τὰ κυβερνοῦν. Ἡ θέλοντας νὰ γεμίσει τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ, στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ὕλη, στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἄνθρωπο, φαντάσθηκε πνευματικὰ ὄντα σὰν μεσάζοντες ἀνάμεσά τους. Καὶ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις ἐπηρεάσθηκε καὶ ἡ Ἀγ. Γραφή καὶ μᾶς παρουσιάζει τοὺς ἄγγελους. Μιὰ καὶ τὰ βιβλία της δέχθηκαν ἐπιρροὴ ἀπὸ τὸν πνευματικὸ καὶ πολιτιστικὸ περιγυρὸ τῆς ἐποχῆς. Καὶ στὸ ἐρώτημα πῶς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μιλάει γιὰ ἄγγελους, ἀπαντοῦν ὅτι καὶ αὐτὸς δέχθηκε τὶς ἴδιες ἐπιρροές. Καὶ ἐνῶ σὲ μερικὰ σημεῖα ἡ διδασκαλία Του ἔφθασε σὲ πολὺ καθαρὲς θρησκευτικὲς παραστάσεις, σὲ ἄλλα σκεπτόταν, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Εἶναι, πραγματικά, παράξενο ὅτι γιὰ τὴν ἐξήγηση ὁρισμένων σκέψεων τῆς Ἀγ. Γραφῆς δίνονται ἢ ἐπινοοῦνται ὅλες οἱ δυνατὲς ἀπαντήσεις ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πῶ κοντινὲς καὶ φυσικὲς. Ὅταν δηλ. ἄνθρωποι μιᾶς ὁρισμένης θρησκευτικῆς στάθμης, ὅπως οἱ συγγραφεῖς τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης —γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρουμε καὶ τὸν Κύριο— μιᾶνε γιὰ ἄγγελους, τότε τὸ κάνουν αὐτὸ γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι ὑπάρχουν ἄγγελοι. Εἶχαν πείρα τῶν ἄγγέλων καὶ αὐτὴ ἡ πείρα τοὺς ἔπεισε ὅτι αὐτοὶ εἶναι μιὰ πραγματικότητα. Καὶ εἶναι παράδοξο, γιὰ νὰ μὴν πῶ καὶ ἀντιφατικὸ, ὅταν διανοοῦμενοι τοῦ 20οῦ αἰῶνα, ποὺ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν ποτὲ θρησκευτικὲς ἐμπειρίες, οὔτε βρίσκονται σὲ μιὰ γνήσια θρησκευτικὴ παράδοση, θέλουν νὰ ἀποφαίνονται τί σημαίνει τὸ ὅτι ἡ Γένεση ἢ ὁ Ἡσαΐας ἢ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς μιᾶνε γιὰ ἄγγελους. Ἐπὶ τέλους πότε-πότε εἶναι χρήσιμο νὰ ὑπενθυμίζουμε τὶς περιορισμένες δυνατότητες τοῦ μυαλοῦ μας.

Ἀλλὰ, ἂς ρίξουμε ἓνα βλέμμα στὴν Ἀγ. Γραφή. Δὲν θὰ ἐπιμείνω στὴν Παλ. Διαθήκη. Ἄν καὶ ἀναφέρονται καὶ ἐκεῖ συχνὰ ἄγγελοι, ὡς ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους, προστάται τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑμνῶνται τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ. Στὴν Κ. Διαθήκη οἱ μορφὲς καὶ ἡ διακονία τῶν ἄγγέλων εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένες μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Κυρίου. Ἀγγελος —ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ— ἀναγγέλει στὸν Ζαχαρία ὅτι θὰ ἀποκτήσει παιδί, τὸν Ἰωάννη. Ὁ ἴδιος ἀρχάγγελος φέρνει στὴν Παναγία τὸ ἄγγελμα γιὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀγγελος εἰσαγγέλλεται στοὺς ποιμένες τὴ γέννηση τοῦ Μεσσία. Ἀγγε-

λος καθησυχάζει τις ἀνησυχίες τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ δίνει ὁδηγίες γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ παιδίου. Στὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ βλέπομε μετὰ τὴν παραμονὴν του στὴν ἔρημον καὶ τοὺς πειρασμοὺς ὅτι «ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ» (Ματθ. 8' 11). Καὶ κατὰ τὴν νύχτα τῆς ἀγωνίας του στὴ Γεθσημανῇ «ῥῶσθη αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτῷ» (Λουκ. κβ' 43). Ἐπίσης κατὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀνάληψιν καὶ πάλιν ἀναφέρονται ἄγγελοι.

Ὁ Ἀπ. Παῦλος στὶς ἐπιστολὰς του μᾶς μιλάει μάλιστα γιὰ μιὰ ἱεραρχίαν στοὺς ἄγγελους: «θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαί, ἐξουσίαι, δυνάμεις», ἀνάλογα μὲ τὴ διαφορὰ στὸ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀσκήσιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ποὺ ἔχουν. Καὶ στὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Ἰωάννης ὁμιλεῖ γιὰ τὴν ποικιλίαν τῆς διακονίας τῶν ἀγγέλων γιὰ τὴν τελείωσιν τοῦ κόσμου. Ὁλόκληρη ἡ Ἀποκάλυψιν διαποτίζεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀγγέλων. Ὅμως εἶναι ἀξιοπρόσεκτο, πόσο συγκρατημένη εἶναι ἡ περιγραφὴ τους σὲ σύγκρισιν μὲ τὴν ἄλλην ἐξω-χριστιανικὴ σχετικὴ φιλολογία τῆς ἐποχῆς. Οἱ ἄγγελοι, σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, δὲν ἔχουν ποτὲ δική τους πρωτοβουλία, ἀλλὰ ὁλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ τους, ἂν καὶ εἶναι γεμάτη δύναμις, καθορίζεται ἀπὸ τὴν πλήρη ὑπακοή τους μὲ ἐλευθερίαν στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι οἱ ἄγγελοι εἶναι τόσο συνδεδεμένοι μὲ τὰ γεγονότα τοῦ εὐαγγελίου, ὥστε κάθε κριτικὴ, ποὺ θέλει νὰ τοὺς βγάλει ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλίαν, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάνει χωρὶς νὰ τραυματίσῃ τὴ διδασκαλίαν αὐτή. Ἐπιγραμματικὰ τονίζει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος σχετικῶς ὅτι ὁ Δημιουργὸς «ἀπετέλεσε... τὰς λογικὰς καὶ ἀοράτους φύσεις, καὶ πᾶσαν τὴν τῶν νοητῶν διακόσμησιν, ὅσα τὴν ἡμετέραν διάνοιαν ὑπερβαίνει».

Οἱ ἄγγελοι σύμφωνα μὲ τὴν χριστιανικὴ διδασκαλίαν εἶναι προσωπικότητες μὲ γνώσιν, ἐλευθερίαν καὶ ὑπευθυνότητα. Γι' αὐτὸ καὶ ἓνα μέρος ἀπ' αὐτοὺς —σύμφωνα πάντα μὲ τὴν Ἀγ. Γραφή— ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀντιστρατεύονται ἔκτοτε στὸ ἔργον Του. Εἶναι οἱ κακοὶ ἄγγελοι, οἱ δαίμονες, ποὺ ἐμφανίζονται καὶ στὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ στὸ ἐπεισόδιον τῶν πειρασμῶν, ποὺ μᾶς περιγράφει τὸ Εὐαγγέλιον. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ στὴ δική μας ζωὴ. Εἴμαστε διαφιλονικούμενες ὑπάρξεις. Ἀγγελοι καὶ δαίμονες συμμαχώντας μὲ τὸν καλὸ ἢ κακὸ ἑαυτοῦ μας, θέλουν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν στὸ Θεὸ οἱ ἄγγελοι ἢ στὴν ἐπανάστασιν ἐναντίον Του —οἱ δαίμονες—. Ἀξίζει τὸν κόπον ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ νὰ ξαναδοῦμε τὴν ὑπαρξὴ μας. Ἀλλιῶς βλέπομε παντοῦ κενὰ καὶ εἴμαστε ἀκατανόητοι γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας τὸν ἴδιον. Ὅσο κι ἂν προσπαθήσουμε μὲ τὸν Κάντ ἢ τὸν Ἑγκελ, τὸν Μάρξ ἢ τὸν Σάρτρ,

κοινωνιολογικὰ ἢ βιολογικὰ ἢ ψυχολογικὰ νὰ ἐρμηνεύσουμε τὸν ἄνθρωπον, θὰ κάνουμε πάντα ὑποθέσεις μὲ κενὰ, ὑπερτίμησιν ἢ ὑποτίμησιν τῆς ὑπάρξεώς μας, καὶ ἀντιφάσεις καὶ θὰ μᾶς ξεφεύγει πάντα ἡ οὐσία. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι, αὐτὸς ποὺ εἶναι, καὶ κάτι παραπάνω. Εἶναι ἓνα ἐγώ, ποὺ ἀπειλεῖται ἢ προστατεύεται. Εἶναι μιὰ οὐσία, ποὺ ἔχει φίλους καὶ ἐχθρούς.

Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία σὲ ὁρισμένα σημεῖα τῆς ἀπὸ πρώτη ματιὰ φαίνεται σὰν παιδαριώδης καὶ παράξενη. Ὅταν ὅμως τὴν δεχθεῖ κανεὶς, διακρίνει τὴν ἀλήθειαν τῆς. Μιὰ ἀλήθεια, ποὺ δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀποκαλίψεις, ποὺ σήμερον ἐντυπωσιάζουν καὶ αὐριο ξεπερνιοῦνται, οὔτε ἀπὸ θεωρίες, ποὺ πάντα εἶναι μερικῆς καὶ δὲν διαφωτίζουν τὸ ὅλον. Ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἀλήθεια, ποὺ ξεπηδᾷ ἀπὸ μιὰ αἰώνια πηγὴ καὶ ἀγκαλιάζει τὸ σύνολο τῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι κάτι μεγάλο, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τὴν ὑπερτιμᾶμε. Νὰ μὴ τῆς δίνουμε δικαιοδοσίας, ποὺ δὲν ἔχει. Τὰ ἔσχατα ἐρωτήματα μένουν ἀναπάντητα ἀπ' αὐτήν. Γι' αὐτὰ τέτοια διδασκαλία, ὅπως ἡ περὶ ἀγγέλων, εἶναι ἀποκάλυψιν. Ἰσως σὲ ὁρισμένους κύκλους νὰ προκαλεῖ τὸ εἰρωνικὸ μειδίαμα. Ἐν τούτοις μᾶς λέει κάτι, ποὺ καμμιὰ ἐπιστήμη ἢ φιλοσοφία μπορεῖ νὰ μᾶς πεῖ. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος προέρχεται καὶ ὑπάρχει ὅχι ἀπὸ τὸ βάθος τῆς φύσεως, ὅχι ἀπὸ τὴν διαδικασίαν τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πνεύματος, ὅχι ἀπὸ τὴς συναρτήσεως τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ εἶναι ἓνα πρόσωπον μὲ ἀξιοπρέπεια καὶ ὑπευθυνότητα. Βρίσκεται ὅμως πάντα σὲ κίνδυνον νὰ τὸ ξεχάσῃ ἢ νὰ τὸ ὑπερτιμῇ. Νὰ προσδοκῇ καὶ παραδόσῃ δηλ. τὴν προσωπικότητά του σὲ κάποιες δυνάμεις, ποὺ τοῦ ὑπόσχονται εὐημερίαν ἢ δύναμιν ἢ ἐγωϊστικὴν αὐτάρκειαν. Σ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον προστατεύεται ἀπὸ ὑπάρξεις, ποὺ τὸν βοηθοῦν νὰ παραμένει ἐγώ, ὑπεύθυνος μὲ ἀλήθειαν καὶ μέτρο. Ἀλλὰ ἀπειλεῖται καὶ ἀπὸ ὑπάρξεις, ποὺ θέλουν νὰ τὸν ξεκόψουν ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποὺ μόνον μὲ τὴν ἐκπλήρωσίν του γίνεται πραγματικὰ ἄνθρωπος.

Γι' αὐτὸ δέεται ἡ Ἐκκλησία καὶ ζητᾷ γιὰ κάθε πιστὸ «ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων». Αὐτὸ βασίζεται σ' ἐκεῖνο, ποὺ εἶπε ὁ Κύριος γιὰ τὰ παιδιά καὶ ποὺ ἰσχύει κατ' ἐπέκτασιν γιὰ τὸν καθένα μας: «λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου» (Ματθ. ιη' 10). Δηλ. πίσω ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινον ἐγὼ βρίσκεται ἓνας συμπαράστατης, ποὺ τὸν βοηθεῖ νὰ μένει ἓνα ὑπεύθυνον ἐγώ. Ὅλοι γνωρίζομε πόσο εὐκόλως θέλομε νὰ φορτώσουμε σὲ ἄλλους τὴς εὐθύνες μας, στὴ φύσιν, σὲ φίλους, σὲ προϊσταμένους, σὲ συνεργάτες, στὴν κοινωνίαν. Ὁ φύ-

Η ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τοῦ κ. ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ

Καθηγητοῦ - Θεολόγου

Ἡ ἐορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ μεγαλύτερες καὶ ἀρχαιότερες ἐορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης. Κατ' αὐτὴ ἐορτάζεται τὸ μεγάλο γεγονός τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐορτῆς παραθέτουμε μιὰ σύντομη θεολογικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ ἀνάλυση τοῦ μεγάλου γεγονότος, τοῦ μεγαλυτέρου ἴσως στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία.

Α. Ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος σύμφωνα μὲ τὴν Ἀγία Γραφή, ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ (Γεν. α' 26). Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ δημιουργήθηκε δὲ «διὰ νὰ ἀντανάκλῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μετέχει τῆς δόξας του» (Σ. Ἀγουρίδης, Παῦλος, Ἀθήνα, σελ. 105). Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ εἶναι ὡς δημιουργημά Του ἡ ἀντανάκλασις τῆς πνευματικῆς ἀγίας καὶ μακαρίας φύσεώς Του. Διὰ νὰ εἶναι καθρέπτης τῆς πνευματικότητος Του ἔδωκεν εἰς αὐτὸν νόησιν. Διὰ νὰ εἶναι ἀντίτυπον τῆς ἀγιότητος Του καὶ τῆς ἀγάπης Του τὴν βούλησιν· καὶ διὰ νὰ εἶναι ἓνα δοχεῖον τῆς μακαριότητος καὶ εὐτυχίας Του τὰ αἰσθήματα» (Erich Sauer, Ὁ θρίαμβος τοῦ Ἑσταυρωμένου, Ἀθήναι 1977, σελ. 19). Ὁ ἄνθρωπος, λοιπόν, ἐκαλεῖτο νὰ κάνει καλὴ χρῆσιν αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν δυνατοτήτων καὶ χαρισμάτων, καὶ μὲ τὸν προσωπικόν του ἀγῶνα νὰ προσωποποιηθεῖ, νὰ θεωθεῖ (Εἰρηναίου, Ἐπιδ. ἀποστ. κηρύγμ. 12).

Ἀλλὰ τότε «εἰσηλθεν ἡ ἁμαρτία. Ὁ ἄνθρωπος ἔπεσεν ὁλόκληρος. Ἡ νόησις του ἐσκοτίσθη (Ἐφ. δ' 8), ἡ βούλησις του ἐστράφη πρὸς τὰ πονηρὰ ἔργα (Ἰωάν. γ' 19) καὶ τὰ αἰσθήματά του διεστράφησαν (Ρωμ. ζ' 24)» (Erich Sauer ὅπου ἀνωτ. σελ. 19). Πρόκειται γιὰ τὴν πτῶση, τὸ τραγικώτερο γεγονός στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀπὸ τὴ μοιραία ἐκείνη στιγμή ὁ ἄνθρωπος ἤρχισε μιὰ συνεχὴ κατιοῦσα πορεία ἀπαξίωσιν μὲ πραγματικὰ δραματικὰ ἐπιπτώσεις στὴν ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ του ζωὴ. «Εἰς πολ-

λαὶ ἄγγελος μᾶς προτρέπει καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ φέρομε τὴν προσωπικὴ μας εὐθύνη στὶς περιστάσεις τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ ἂς ἐπιμένουμε στὸ αἶτημα «Γεννηθῶ τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», ποὺ σημαίνει, λοιπόν, ὅπως στὸν οὐρανὸ οἱ ἄγγελοι ἔμειναν πιστοὶ στὸ θέλημά σου, ἔτσι ἂς μᾶς βοηθήσουν κι ἐμᾶς νὰ νικᾶμε τὶς ἐπιθέσεις τοῦ κακοῦ.

(Συνεχίζεται)

λαὶ θλίψεις καὶ δυστυχίας διερχόμενος τὴν ζωὴν του... πολλὴν λύπην, σκληρὰν ἐργασίαν καὶ θρήνους» (Εἰρηναίου, Ἐπιδ. 17). Τὸ πέρασ, τέλος, τῶν δεινῶν του διαδέχονταν ὁ αἰώνιος θάνατος (Γεν. γ' 19).

Ἡ δυνατότητα τῆς αὐτο-λύτρωσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ αὐτὴ τὴν κατάστασιν δὲν ἦταν δυνατὴ, ὑπερέβαινε τὶς ἀνθρώπινες δυνατότητες, οἱ ὁποῖες εἶχαν φθαρεῖ λόγῳ τῆς πτώσεως καὶ τῆς ἁμαρτίας. Τὴν ἀνθρώπινη ὁμῶς ἀδυναμία, ἀναπλήρωσε ἡ θεία Παντοδυναμία. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἀνέλαβε νὰ σώσει τὸ πλάσμα Του. Ἀμέσως μετὰ τὴν πτῶση δίνει τὴ μεγάλη ὑπόσχεση τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, σὲ μακρινὸς χρόνους, ἀπὸ τὸ «Σπέρμα τῆς Γυναίκης» (Γεν. γ' 15), τὸν Υἱὸν Του (Λουκ. α' 35), διὰ τῆς ὁλοκληρωτικῆς συντριβῆς τοῦ Κακοῦ (Εἰρηναίου, Ἐπιδ. 33). Ἡ τοιαύτη ἐν παντὶ μεταβολὴ καὶ ριζικὴ ἀλλοίωσις τοῦ ἀνθρώπου, ὑπογραμμίζει ὁ Π. Τρεμπέλας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθεῖ διὰ μόνων τῶν δυνάμεων καὶ προσπαθειῶν τοῦ ἐξασθετισθέντος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖ δὲ ἰδιαιτέραν ἐνέργειαν καὶ παρέμβασιν φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης τοῦ θέλοντος τὴν σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, Παναγὰθου καὶ Οἰκτιρμονος Θεοῦ. Καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἐξεδηλώθη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀποστολῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ» (Δογμα. τόμ. Β', σελ. 4).

Ὁ Θεός, λοιπόν, ἔθεσε ἀμέσως σὲ λειτουργίαν τὸ μεγάλο σχέδιον τῆς σωτηρίας τὸ ὁποῖο «πρὸ αἰῶνος ἡτοιμάσθη» (Μ. Ἀθανασίου, Κατὰ Ἀρειαν. 11, 977, Migne P.G. 26, 309). Αὐτὸ προέβλεπε, κατ' ἀρχάς, τὴν προετοιμασίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ. Κάλεσε, γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, τὸν λαὸ Ἰσραὴλ γιὰ νὰ γίνῃ διάκονος τοῦ θεοῦ σχεδίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ προέρχονταν κατὰ σάρκα ὁ Λυτρωτὴς ὁλοκληροῦ τῆς ἀνθρωπότητος (Η. Haller, Συνοπτ. Ἐγκυκλ. Α. Γ., Ἀθήνα σελ. 548). Ἐδωσε, στὸ λαὸ αὐτό, τὸ Νόμο, ὁ ὁποῖος ἀπέβη «παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν» (Γαλ. γ' 24, Ρωμ. η' 8-11). Ἐνέπνευσε ἀκόμα πλειάδα προφητῶν, οἱ ὁποῖοι προανήγγειλαν καὶ προπαρασκεύασαν εἰδικώτερα τὴν ἀνατολὴ τῆς σωτηρίου ἡμέρας (Γεν. ιβ' 3, ιη' 3, κβ' 18, Ἰεζ. κεφ. 15, Ησ. κεφ. μα', ν'-νγ', νγ'-νε', ξα', ξγ', ξε'-οστ', κστ', λγ' 5, Ἰερ. κγ' 5, Δανιὴλ κεφ. ζ', Ἰωήλ β' 28-29, Ἀμὼς θ' 1-4, Ὡσηέ γ' 5, Β' Βασιλ. ζ' 16, Ψαλμ. ιθ', κ', οα', β', κα', ο', ρθ', ιε', λθ').

Παράλληλα ὁ Θεὸς προετοίμαζε καὶ τὸν ἐθνικὸν κόσμον γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Σωτῆρα (Γεν. μθ' 10). «Θεόθεν ἔκει εἰς ἀνθρώπους, τονίζει ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξ., καὶ προκατασκευάζει τὴν ὁδὸν τῇ βασιλικῇ τάτῃ διδασκαλία ἐνφρονίζουσα καὶ τὸ ἥθος προτυποῦσα καὶ προστύφουσα εἰς παραδοχὴν τῆς ἀληθείας» (Στρωμ. Α' 7, 16, 5 ΒΕΠ 7, 249). Ὁ Θεὸς ἔδρασε στὰ ἔθνη ὡς «σπερματικὸς Λόγος» (Ἰουστίνου Α'

Ἀπολ. Β' 13, Ἰωάν. α' 9), καὶ ἀνέδειξε μεγάλες προσωπικότητες, φιλοσόφους, ἰδρυτὲς θρησκείων, ἡγέτες, κοινωνικοὺς ἀναμορφωτές, νομοθέτες κλπ., οἱ ὅποιοι προήγαγαν ἀξιολογικὰ τοὺς λαοὺς (Erich Sauer, Ἡ χαραυγὴ τῆς λυτρώσεως τοῦ κόσμου, Ἀθήνα 1977, σελ. 222). Διέσπαρε ἀκόμα τοὺς Ἰουδαίους στὰ ἔθνη, οἱ ὅποιοι τοὺς ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευση τοῦ Σωτήρα. Ἀξιοσημείωτη εἶναι, ἐπίσης, ἡ ἐντονὴ προσδοκία, μέσα στὶς μυθολογίες, τοὺς θρύλους καὶ τὶς παραδόσεις τῶν λαῶν γιὰ τὴ λύτρωση τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ κάποιο μελλοντικὸ μυστηριώδη ἄνδρα (Βλ. Πλάτωνος, Ἀπολ. Σωκράτους, Αἰσχύλου, Προμ. Δεσμ., Σιββυλικὸι χρησμοί, Κικέρων περὶ μαντ. βιβλ. Β', 54, Τάκιτ. Ἱστορ. Ε' 13, Σουετ., ἐν Βίῳ Βεσπ. καὶ Θ. Σταυρόπουλου, Ὁ βίος καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἀθήναι 1933, σελ. 30).

Β. Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο.

«Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, γράφει ὁ ἀπ. Παῦλος, ἐξαπέστειλε ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ» (Γαλ. δ' 4) Ὡς «πλήρωμα τοῦ χρόνου» θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ τοὺς σύγχρονους θεολόγους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὠρίμανση, ἀπὸ μέρους τῶν λαῶν, τῆς προσδοκίας τοῦ Σωτήρα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ συνύπαρξη ὀρισμένων συγκυριῶν, στὴ συγκεκριμένη ἱστορικὴ περίοδο, εὐνοϊκῶν γιὰ τὴν ἔλευση τοῦ Λυτρωτῆ καὶ τὴ διευκόλυνση τοῦ ἔργου Του. Αὐτὲς εἶναι, γιὰ παράδειγμα, ἡ τάση γιὰ ἐνωθεῖα μέσῳ τοῦ θρησκευτικοῦ συγκριτισμοῦ, ἡ μεγάλη κρίση ἀξιών, ἡ μετάφραση τῆς Π.Δ. ἀπὸ τοὺς Ο', ἡ κατάργηση τῶν ἐθνικῶν κρατῶν ἀπὸ τὸ ρωμαϊκὸ imperium, ἡ ἐπικράτηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας σὲ ὅλο τὸν κόσμον, κ.ἄ. (H. Halley, ὅπου ἄνωτ. σελ. 548 καὶ E. Sauer, Ἡ χαραυγὴ κλπ., σελ. 235-252). Ἔτσι ὁ Θεὸς ἠυδόκησε καὶ «ἦλθεν ὁ καιρὸς, ὃν προέθετο φανερώσαι τὴν ἐαυτοῦ χρηστότητα» (Πρὸς Διόγν. Ἐπιστ. Θ' 1, ΒΕΠ 2, 252), καὶ ὁ «Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. α' 14), πραγματοποιώντας τὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ, (Α' Κορ. β' 7, Κολ. α' 26). «Στὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, τονίζει ὁ διαπρεπὴς βιβλικὸς θεολόγος Andre Feuillet, ὁ Λόγος ἐγίνετο σὰρκα καὶ πέρασε ἀνοικτὰ στὴν ἱστορία (Ἰωάν. α' 14), ἐγίνετο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀντικείμενο συγκεκριμένης ἐμπειρίας (Α' Ἰωάν. α' 1) σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε «ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ» (Ἰωάν. α' 14)», (Λεξικὸ Βιβλικῆς Θεολογίας στ. 613).

Πρωταρχικὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πῶς ὁ σαρκωθεὶς Λόγος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός (Ἰωάν. α' 1), ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀπ. Παῦλος κατηγορηματικὰ τονίζει πῶς ὁ Χριστὸς «ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων... ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιωμάτι ἀνθρώπου γενόμενος» (Φιλ. β' 6-7). Αὐτὸς «ἐστὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως» (Κολ. α' 15) καὶ τὸ «ἀπαύγασμα τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς» (Ἐβρ. α' 3). Ἀκόμα «τὴν πρωταρχικὴν πράξιν τοῦ Δημιουργοῦ πρέπει νὰ τὴ φανταστῇ κανεὶς μὲ τὴ μορφὴ τοῦ Λόγου, αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενή-

θησαν (Ψαλμ. λβ' 6, Γεν. α', Θρῆν. γ' 37, Ἰουδ. ιστ' 14, Σειρ. μβ' 15). Ἀπὸ τότε ὁ ἴδιος αὐτὸς Λόγος παραμένει ἐνεργὸς μέσα στὸ σύμπαν, κυβερνήτης τῶν ἀστέρων (Ἠσ. μ' 26), τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο τῆς ἀβύσσου (Ἠσ. μδ' 27) καὶ ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως (Ψαλμ. ρστ' 25, ρμζ' 4-7, Ἰὼβ λζ' 13). Ὁ Λόγος σὰν μᾶνα οὐράνιο περισσότερο ἀπὸ τὶς ἐπίγειες τροφές διατηρεῖ στὴ ζωὴ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πιστεύουν στὸ Θεὸ (Σολ. ιστ' 26, Δευτ. η' 3)» (A. Feuillet, ὅπου ἄνωτ. στ. 614). Ὁ Λόγος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐλάλησε μέσῳ τῶν προφητῶν τῆς Π.Δ. (Ἐβρ. α' 1-2) καὶ ὁ ὁποῖος ἐμφανίστηκε πολλὰς φορὰς στοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἄγγελος Κυρίου (Γιαχβὲ) (Γεν. ιστ' 7-13, κβ' 11-18, κδ' 40, λα' 11-13, μη' 15-16, Ἀριθμ. κ' 16, Ζαχ. α' 12-13, Ἐξ. κδ' 9-11 κλπ.). Ἀκόμα εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος «μίλησε» στὰ ἔθνη, ὡς «σπερματικὸς Λόγος» (Ἰουστ. Α' Ἀπολ. Β', 8, 13, Ἰωάν. α' 9) καὶ προετοίμασε ἔτσι τὴν ἔλευσίν Του. Ὁ Λόγος, λοιπὸν, ὑπῆρχε πάντα παρών, ὡς ὁ αἰώνιος Θεός, πρὶν, κατὰ καὶ μετὰ τὴ δημιουργία (Ἰωάν. α' 3, Α' Πέτρου α' 20, Ἐβρ. ιγ' 8). Ὁ ἰδιαιτερός αὐτὸς τονισμός, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς Θεότητος τοῦ Λόγου, ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς σωτηριολογίας, γιὰ αὐτὸς σώζει μόνο ὡς Θεός.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ αἰώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐσκήνωσε ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι (Λουκ. α' 30), ὑπέρλογα, χωρὶς τῆ φυσικῆς μεσολάβηση ἀνδρὸς (Ματθ. α' 19) στὸ ἅγιο καὶ ἁμώμητο σῶμα τῆς Παρθένου Μαρίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ καθαρότερη καὶ ἀγιότερη ἀνθρώπινη ὑπαρξη. Ἐγίνετο ἄνθρωπος, «μετέσχε τοῦ ἡμετέρου φυράματος» (Δαμασκ. Migne P.G. 94, 1024) «ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα» (Ρωμ. α' 3, Α' Τιμ. γ' 16, Ἐφ. ιη' 2, Μαρκ. ι' 47), γιὰ νὰ λυτρώσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὡς ὁ Θεάνθρωπος, ὁ νέος, τέλειος καὶ ἀληθινὸς τύπος ἀνθρώπου (Ἰουστίνου Α' Ἀπολ. 22, 31, 32, 33, Κλημ. Ἀλεξ. Παιδαγ. 11, β', 32, Στρωμ. V, στ' 34, Ἰγνατίου Πρὸς Ἐφεσ. ζ' 2, Τερτυλλ. De carne Christi V, 14, De resurrect. carn 11, 18, 51). Κατὰ τὸ Μ. Ἀθανάσιο, «ἡ ἡμῶν αἰτία ἐκείνῳ γέγονεν πρόφασιν τῆς καθόδου καὶ ἡ ἡμῶν παράβασις τοῦ Λόγου τὴν φιλάνθρωπίαν ἐξεκαλέσατο, ὥστε καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι καὶ φανῆναι τὸν Κύριον ἐν ἀνθρώποις» (Περὶ Ἐνανθρ. Λόγου, Migne P.G. 25, 104). «Ὁ Λόγος Θεοῦ, τονίζει ὁ ἁγ. Εἰρηναῖος, ὁ Υἱὸς Θεοῦ, Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὃς τοῖς προφήταις ἐφανερώθη κατὰ μορφὴν τῆς προφητείας αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Πατρὸς, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, ὃς καὶ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς, πρὸς τὸ ἀνακεφαλαιωθῆναι τὰ πάντα, ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώποις ἐγένετο, ὁρατὸς καὶ ψηλαφητός, ἵνα καταργήσῃ θάνατον καὶ δεῖξῃ ζωὴν καὶ ἐργάσῃ κοινωνίαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου» (Ἐπιδ. ἀποστ. κηρύγμ. 6).

Τὴ γέννηση τοῦ Θεανθρώπου χαρακτηρίζει ἡ ἀφάνεια, ἡ ἀπλότητα καὶ ἡ τέλεια ταπείνωση. Ἀ' Εσπαργάνωσεν αὐτὸν (ἡ Μαριάμ) ὅπου καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι» (Λουκ. β' 7) ὅπου ὁ ρυπαρὸς σταῦλος τῶν ζώων συμβολίζει τὴν ρυπαρότητα τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ἀμαρτία (Θ. Σταυρόπουλου ὅπ. ἄνωτ. σελ. 34). Ἡ μεγάλη

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΝ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΤΟΥ

Β'. Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ

Ἰδιαίτεραν καὶ κεντρικὴν θέσιν εἰς τὴν σύνθεσιν, μετὰ τὸ Θεῖον Βρέφος, κατέχει καὶ ἡ Θεομήτωρ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ νεογέννητον «παιδίον», ποῦ εἰκονίζεται πάντοτε «ἐσπαργανωμένον» κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, ἡ Θεοτόκος εἰκονίζεται εἰς διαφόρους θέσεις καὶ στάσεις, δηλ. ἄλλοτε ἀνακλιμένη, ἄλλοτε καθημένη, ἄλλοτε κλίνουσα τοῖς γόνασι κ.λπ.

1. Ἡ ἀνακεκλιμένη Θεοτόκος ἀποτελεῖ τὴν συνήθη ἀγιογραφικὴν παράστασιν ἐν τῇ Γέννησει. Ἔχει δλέμμα σκεπτικὸν καὶ κουρασμένην ὄψιν. Ἡ ἐντύπωσις αὐτῇ ἐπιτείνεται εἰς τὴν ὄψιν τοῦ θεατοῦ ἀπὸ τὴν ἀνακεκλιμένην θέσιν. Τὸ δλέμμα τῆς Θεοτόκου, πλήρες σκέψεων διὰ τὸ συντελούμενον μυστήριον, δρᾷ λίαν αἰσθησιακῶς εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν ἐκάστου. Εἰς τὴν ὄψιν εἶναι ἐμφανὴς ἡ κόπωση ἐκ τοῦ ταξιδίου τῆς ἀπογραφῆς καὶ τῆς προχείρου διαμονῆς τῆς ἐν τῷ Σπηλαίῳ. Ἡ ἀνακεκλιμένη Θεοτόκος εἰς τὴν παράστασιν εἰκονίζεται κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους. «Ἡ ποικιλία τῶν θέσεων τῆς ἀνακεκλιμένης (ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἢ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ἐντελῶς ὑπτία, ἢ ἐξηπλωμένη καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος κ.λπ.)

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 347 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 16 τεύχους.

εἶναι δηλωτικαὶ ἀκριδῶς τῆς προσπαθείας τῆς λεχοῦς, ὅπως ἐπιτύχῃ καλυτέραν θέσιν ἀναπαύσεως τοῦ καταβληθέντος ἐκ τοῦ τοκετοῦ σώματός της»¹¹.

Ὁ παρὼν τύπος εἰκονίζει τὴν Θεοτόκον πραγματικὴν Μητέρα, γεννήσασα ἐν χρόνῳ τὸν Υἱὸν αὐτῆς, ὅστις ἐν συνεχείᾳ πραγματικῶς - ἀληθῶς ἐσταυρώθη καὶ ἐν συνεχείᾳ πραγματικῶς - ἀληθῶς ἀνέστη. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, μεταξὺ τῶν ἄλλων, πιθανῶς ἡ Ἐκκλησία προσεπάθει νὰ καταπολεμήσῃ πρωτοχριστιανικὰς αἵρετικὰς δοξασίας, ὡς τὸν «Δοκητισμόν», κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Γέννησις, ἡ Σταύρωσις καὶ ἡ Ἀνάστασις δὲν ἐγένοντο πραγματικῶς, ἀλλὰ «κατὰ δόκησιν». Τοῦτο φαίνεται μᾶλλον πιθανόν, διότι εὐρίσκεται καὶ σχετικὸν τροπάριον εἰς τὴν Ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου, 2 Φεβρουαρίου. Καὶ ἡ ὕμνολογία διεμορφώθη κατὰ τὴν ἰδίαν σχεδὸν ἐποχὴν μὲ τὸν ἐν λόγῳ ἀγιογραφικὸν τύπον καὶ ἐκφράζει παραδοσιακὰς ἀληθείας τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας. «Ἐρευνᾶται τὰς Γραφάς, καθὼς εἶπεν ἐν Εὐαγγελίοις Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν αὐταῖς γὰρ εὐρίσκομεν αὐτόν, τικτόμενον καὶ σπαργανούμενον, τιθηγνόμενον (θηλάζοντα) καὶ γαλακτοτροφούμενον, περιτομὴν δεχόμενον, καὶ ὑπὸ Συμεὼν βαστα-

11. Κ. Καλοκύρη, ἑ.ἀ., σελ. 32.

ὡς ἄνθρωπος ἐπραγματοποίησεν ἐν τῷ προσώπῳ τὸν τύπον ὑπάρξεως, ὅστις δέον νὰ ἀποβῇ κανὼν καὶ τύπος τῆς τε ἐν τῷ παρόντι καὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ὑπάρξεώς μας. Δέον νὰ ἐξομοιωθῶμεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρὸς τὸν χαρακτήρα τούτου τοῦ Χριστοῦ, ἵνα γίνωμεν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι σύμμορφοι τῆς δόξης του... Ἡ ἀγιότης συνίσταται εἰς τὴν συμμόρφωσιν ἡμῶν πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ. Νὰ ἀποκτήσωμεν τουτέστι τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Χριστοῦ, νὰ περιπατῶμεν καὶ νὰ πολιτευώμεθα ὅπως περιεπάτησεν Ἐκεῖνος, ἵνα ὑπομένωμεν τὰ παθήματα καὶ τὰς θλίψεις, ὅπως ὁ Χριστὸς ὑπέμεινεν αὐτά. Ταῦτα θὰ ὀδηγήσουν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγιότητα» (Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστ. τῆς Κ.Δ., τόμ. Α' σελ. 131). Καλεῖται, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος νὰ φτάσῃ «εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ» (Ἐφ. δ' 12-15, Βλ. καὶ G. Deilling, Die Botshaft des Paulus, Berlin 1965, σελ. 85-103).

*

Ἡ ἐνανθρώπησις, λοιπόν, τοῦ Θεοῦ Λόγου εἰ-

ναι τὸ ἀνοιγμα ἐνὸς νέου κεφαλαίου στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, τὴν ὁποία, τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ γεγονὸς, χώρισε σὲ δύο περιόδους, τὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ τῆς πτώσεως καὶ κακοδαιμονίας καὶ τὴ μεταχριστιανικὴ ἐποχὴ τῆς χάριτος καὶ σωτηρίας. Τὸ «μέγα χάσμα» (Λουκ. ιστ' 26) ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ Θεὸ ποὺ ἀνοιξε ἡ παρακοή, γεφύρωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τοῦ ὁποίου τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀποδεικνύει τὸ θαυμαστὸ Του ἔργο ὡς Λυτρωτῆς τοῦ κόσμου, ἀφοῦ «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία» (Πραξ. δ' 12). Ἔστι «ἡ ἐνανθρώπησις καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἡ εἰσοδὸς τοῦ εἰς τὸ κράτος τοῦ θανάτου, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τὸν διάβολον, εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς νέας κοινωνίας (ἀδελφῶν) ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔχει ὑπερνικηθεῖ ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ ἡ δουλεία εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἡγέτης τῆς νέας ταύτης ἀδελφότητος ὁμοιώθη κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς μέχρι καὶ τῶν πειρασμῶν, διὰ νὰ δύναται νὰ μεσιτεύῃ ὡς ἀρχιερεὺς ὑπὲρ αὐτῶν, νὰ ἐλεῇ καὶ νὰ βοηθῇ αὐτοὺς ἐν τοῖς πειρασμοῖς» (Σ. Ἀγουρίδη ὁπου ἄνωτ., σελ. 40).

χθέντα, οὐ δοκῇ σεί οὐδὲ φαντασίᾳ, ἀλλ' ἀληθεῖα τῷ κόσμῳ φανεῖται...»¹².

Ἐπίσης, εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν Εὐαγγελίων ἡ ἀπόπειρα τῶν Ἑβραίων νὰ συκοφαντήσουν «Χριστοῦ τὴν Ἀνάστασιν», ὡς μὴ γενομένην. Μάλιστα δὲ καὶ «ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες. Εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτόν, ἡμῶν κοιμωμένων... οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν, ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφθίμωσεν ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μὲχρι τῆς σήμερον»¹³. Οὕτως ἡ Ἀρχαία Ἐκκλησία πιθανῶς ὑπεχρεώθη νὰ δημιουργήσῃ καὶ ἀνάλογον ἀγιογραφικὸν τύπον, ποὺ γ' ἀποκρούῃ αὐτὰς τὰς αἱρετικὰς δοξασίας. «Διὰ τοῦ εἰκονογραφικοῦ τούτου τύπου ἐπιζητεῖται, ὅπως ἐξαρθῇ περισσότερον τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον (ἐνανθρώπησις), ὅτι ὁ Κύριος ἐγενόθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὡς ὄντως μήτηρ»¹⁴, ἔτεκεν τὸν Υἱὸν αὐτῆς.

Κατὰ τοὺς Πατέρας, ἡ Θεοτόκος ἐγέννησεν «ἀνωδύνῃ κηῖσει τῷ ἀδιαφθόρῳ τόκῳ»¹⁵. Ἡ παραδοσιακὴ αὕτη συνειδήσις τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται εὐρύτατα εἰς τὴν ὑμνολογίαν, καθ' ἣν ἡ Θεοτόκος ἐδοκίμασεν ἀνείπωτον ψυχικὴν πικρίαν καὶ πόνον μόνον εἰς τὴν Σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ὕμνοι τῶν Χριστουγέννων ἐξυμνοῦν μόνον τὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως: «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος, ὡς πάλαι φησὶν, ἐν γαστρὶ συλλαβοῦσα ἐκύησε, Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ μένει Παρθένος» δι' ἧς καταλλαγέντες, Θεῷ οἱ ἁμαρτωλοὶ, Θεοτόκον κυρίως οὖσαν...»¹⁶.

Ἡ Ἀνατολὴ προτιμᾷ τὸν μυστικισμόν, τὴν σιγὴν πρὸ ἐκάστου μυστηρίου, «...ἀφώνους, ὀρθῶμεν ἐπὶ σοὶ Θεοτόκε, ἀποροῦσι γὰρ λέγειν τὸ πῶς Παρθένος μέγεις καὶ τεκεῖν ἰσχυσας, ἡμεῖς δὲ τὸ μυστήριον θαυμάζοντες...», μακαρίζομεν τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, ποὺ δι' ἡμᾶς ἐγέννησεν «Παιδίον Νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν»¹⁷. Τέλος, ἀφοῦ δεχόμεθα, ὅτι «Δύναμις τοῦ Ὑψίστου ἐπεσκίασεν τότε πρὸς σύλληψιν τῇ ἀπειρογάμῳ»¹⁸, διατὶ νὰ μὴ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἰδίᾳ τοῦ Ὑψίστου Δύναμις ὠκονόμησεν καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν κήσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἡ ἀποφῆς αὕτη εἶναι ἐμφανὴς εἰς ὅλους τοὺς τύπους τῆς Γεννήσεως, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν τῆς ἀνακεκλιμένης Θεοτόκου, ποὺ αἰνιγματωδῶς δηλοῦται φυ-

σικὴ τις κατάστασις, ἥτις μόλις ποὺ ἀναγνωρίζεται καὶ δὴ ἀπὸ τῶν εἰδικῶν.

Ὁμόφωτος εἶναι ἡ γνώμη τῶν Θεοφόρων Ἀγίων Πατέρων σχετικῶς μετὰ τὴν ὑπερφυσικὴν Γέννησιν τοῦ Κυρίου, «ὁ Πατὴρ ἀρρεούτως ἐγέννησε, καὶ ἡ παρθένος ἀφθόρως ἔτεκεν... οὔτε ἡ Παρθένος φθορὰν ὑπέμεινε τεκοῦσα, πνευματικῶς γὰρ ἔτεκεν». Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «οὐχ ὡς ἄνθρωπος τίκεται, ἀλλ' ὡς Θεὸς γεννᾶται».

Κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον ἡ θεία καὶ ὑπερφυσικὴ τοῦ Κυρίου Γέννησις ἀποβαίνει σημαντικὸν κεφάλαιον πίστεως δι' ἕκαστον, «γυνὴ δὲ διὰ τοῦτο ἐκ παρθένου τίκεται, τικτόμενος δὲ καὶ τὴν μήτραν ἀναλλοίωτον τηρεῖ, καὶ τὴν παρθενίαν ἀζήμιον διαφυλάττει, ἵνα ὁ ξένος τῆς κήσεως τρόπος πίστεώς μοι μεγάλης πρόξενος γένηται» (MIGNE 56,385).

2. Ἀρχαιότερος τοῦ ἀνωτέρω εἶναι ὁ τύπος τῆς καθημένης Θεοτόκου. Ἡ Θεομήτωρ κάθεται σχεδὸν ἔναντι τοῦ Θείου Βρέφους μετ' ἡσυχον ὄψιν. «Ἡ χριστιανικὴ τέχνη διὰ τοῦ τύπου τούτου ἐξήγησεν νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ Παρθένος ἔτεκεν ἀνωδύνως τὸν Χριστόν. Πράγματι, εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω ἀπεικονίσεις, κάθεται ἡσυχος, μετ' ἡρεμον καὶ γαληνιᾶν τὸ πρόσωπον, τρυφερῶς προσδiléπουσα τὸν Υἱὸν Τῆς, δεικνύουσα οὕτω, ὅτι τὸ σῶμα αὐτῆς δὲν ὑπέστη τὴν κόπωσιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ τοκετοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὡς εἰκός, θὰ ἐξέφραζεν ἡ θέσις τῆς κατακλίσεως»¹⁹.

Ὁ ἐν λόγῳ τύπος τῆς καθημένης Θεοτόκου ὡς καὶ ὁ τῆς ἀνακεκλιμένης κυριαρχοῦν εἰς τὸν χώρον τῆς Ἀνατολῆς καὶ δὴ εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν καὶ ἔχουν ἐπιβληθεῖ γενικῶς. Ἀποτελοῦν δὲ ἀμφότεροι τὴν συνήθη ἀγιογραφικὴν Παράστασιν τῆς Γεννήσεως εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἀγιογραφίαν. Μικρὸν προβάδισμα ἔχει ὁ ἐν λόγῳ τύπος ἔναντι τοῦ πρώτου. Διότι δι' αὐτοῦ ἐκφράζεται ἡ ἀνώδυνος κήσις τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποῖαν προτιμᾷ νὰ δέχεται καὶ νὰ πιστεῦῃ ἡ μυσταγωγικὴ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή.

3. Ἑτέρα θέσις τῆς Παναγίας ἐν τῇ συνθέσει εἶναι ἡ Θεοτόκος γονυπετής, ἔχουσα ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας εἰς θέσιν προσευχῆς, δεομένη ὑπερφυσικῶς τὸν γεννηθέντα Υἱὸν τῆς καὶ Θεὸν διὰ τὸν κόσμον ὅλον. Εἰς τὸν τύπον αὐτὸν ἡ Θεοτόκος κύπτει, ὡς εἰκός, ἐλαφρῶς καὶ μετὰ χάριν τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὸν «ἐσπαργανωμένον» Σωτῆρα τοῦ κόσμου, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς.

(Συνεχίζεται)

12. Μηναίου Φεβρουαρίου, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας, 1975, σελ. 16α.

13. Μαρτ. 28, 14-15.

14. Κ. Καλοκύρη, ἔ.δ., σελ. 31.

15. Ἐκδ. Ἀριστάρχου, ΚΠολις 1900, ὁμιλία 28, σελ. 156.

16. Μηναίου Δεκεμβρίου, ἐκδ. Ἀποστ. Διακονίας 1975, σελ. 207 α.

17. Αὐτόθι, σελ. 208 α.

18. Ἀπὸ τῶ «Χαιρονύμφια» τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου.

19. Κων. Καλοκύρη, ἔ.δ., σελ. 31.

ΠΟΡΕΙΕΣ καὶ ΠΟΡΕΙΕΣ

Ἐπίκαιροι παραλληλισμοὶ

ΤΟΥ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ πορεία καὶ τὰ χαρακτηριστικά της

Ἡ ἐποχή μας, κατεξοχήν ἐποχή μαχητικῶν διεκδικήσεων τῶν ὁποίωνδήποτε δικαιωμάτων, χρησιμοποιεῖ ποικιλία τρόπων προβολῆς τους καὶ διαμαρτυρίας. Συγκεντρώσεις μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων, καταλήψεις χώρων, πορείες κ.τ.τ. Χαρακτηριστική, ὅμως, ἐκδήλωση εἶναι ἡ **πορεία**.

Πορεία, ἀπὸ κάποιο σημεῖο πού ἔχει ὁριστεῖ ὡς ἀφετηρία ἐκκινήσεως στὸ ὁποῖο δίδονται οἱ κατάλληλες ὁδηγίες, μέσῳ μιᾶς καθορισμένης διαδρομῆς, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στὸ τέρμα καὶ ἀκολουθεῖ ἡ διάλυση ἀφοῦ ἐπιδιοθοῦν σὲ συγκεκριμένο παραλήπτη ψηφίσματα, αἰτήματα. Ὑπουργεῖα, Βουλὴ, Πρεσβεῖες, Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, πλατεῖες, εἶναι συνήθως τέρματα ἢ καὶ ἀφετηρίες τέτοιων πορειῶν. Κάθε κατηγορία πολιτῶν, ἐργάτες, ὑπάλληλοι, φοιτητές, χρησιμοποιοῦν τὸ πρόσφορο αὐτὸ μέσο προβολῆς τῶν αἰτημάτων τους γιὰ νὰ καταστήσουν σαφῆ τὴ βούλησή τους γιὰ τὴ συνέχιση καὶ τὴ δικαίωση τοῦ ἀγῶνα τους.

Ἡ πορεία δείχνει μία δυναμικὴ κατάσταση. Δὲν εἶναι στατική. Οἱ ἄνθρωποι πού τὴν ἀπαρτίζουν θέλουν νὰ φανερῶσιν ὅτι δὲν εἶναι στὶς προθέσεις τους μιὰ παθητικὴ στάση ἢ καὶ ἀντίσταση. Ἦδη ξεκινοῦν ἐνεργητικὰ γιὰ τὴν ἐπιδίωξη τῶν στόχων τους. Κινοῦν τὰ πόδια τους σὲ πορεία, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τους εἴτε μόνον τους σὲ διάφορα σχήματα καὶ μορφές εἴτε ἀνεμίζοντας σημαῖες, πανῶ μὲ συνθήματα οὕτως ὥστε οἱ παραπορευόμενοι νὰ θαυμάζουν τὴν ζωντάνια τοῦ μετακινουμένου πλήθους. Γιατὶ στὶς ἐκδηλώσεις αὐτὲς λαμβάνει μέρος κόσμος καὶ λαός. Ἀσφαλῶς ὅλοι αὐτοὶ δὲν ἀρκοῦνται στὰ γραπτὰ πού περιφέρουν, χρησιμοποιοῦν προφορικὰ συνθήματα, κραυγές ρυθμικὰ ἐπαναλαμβανόμενες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Ἡ ὅλη εἰκόνα πού δημιουργεῖται θέλει νὰ πείσει γιὰ τὴ δυναμικὴ, ἐνεργητικὴ, ἐπίμονη διεκδίκηση τῶν αἰτημάτων. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἐντύπωση πού δίδεται ἢ πορεία θὰ χαρακτηριστεῖ μετὰ ταῦτα ὡς ἐντονη, χλιαρὴ, ὑποτονικὴ, μαζικὴ, ὀλιγάριθμη. Οἱ ἐκτιμήσεις πάν-

τως ποικίλουν καὶ διχάζονται. Οἱ διοργανωτές, οἱ ἀποδέκτες, τὰ ὄργανα τῆς Τάξεως, ὁ φιλικὸς ἢ ἐχθρικός προσκεῖμενος Τύπος δὲν συμφωνοῦν πάντοτε ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴ καὶ τὸν παλμό. Πολλὲς φορές ἡ πορεία διασπᾶται ἀπὸ ἀντίπαλες ὁμάδες, τερματίζει εἰρηνικὰ ἢ ἐκτρέπεται σὲ ἀσχημίες πού ἀποδίδονται σὲ ἐγκάθετους, ἢ καὶ ἀναρχικούς, πού οἱ ὁμάδες περιφρούρησης δὲν μπόρεσαν νὰ συγκεντρώσουν ἢ καὶ οἱ ἴδιοι πού συμμετείχαν δὲν μπόρεσαν ν' αὐτοσυγκρατηθοῦν.

Σὲ ὅλους μας εἶναι λίγο πολὺ γνωστὰ αὐτὰ πού ἀνέφερα πρὶν πάνω, ἄλλοι ἐγκρίνουμε, ἐπιδοκιμάζουμε ἢ ἀποδοκιμάζουμε, συνιστοῦμε ἢ ἀποτρέπουμε, παίρνουμε θέση ἢ ἀποφεύγουμε νὰ διατυπώσουμε τὴν γνώμη μας. Συμφωνοῦμε μὲ τὴν σκοπιμότητα ἢ ἀμφισβητοῦμε τὴν χρησιμότητά τους.

Ταυτίσεις ιδιότυπες

Ἄλλες φορές, σὲ ὥρες πρὶν ἤσυχες, ὥρες περισυλλογῆς, ὁ νοῦς μας, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ ποικίλα ἐρεθίσματα ξεμακραίνει, παίρνει ἀπόσταση, παρασύρεται καὶ ἐπιχειρεῖ μὲ τρόπο συνειρμικὸ ἰδιότυπες ταυτίσεις. Ἡ φαντασία στήνει κι αὐτὴ ἕνα ἀνάλογο σκηνικό. Σὲ περιπτώσεις μάλιστα, πού ὁ συγκεκριμένος ἄνθρωπος ζώντας ἰδιόμορφες καταστάσεις πού ἀφοροῦν στὰ πρὶν θαθεῖα ὑπαρξιακά τοῦ αἰτήματα θέλει νὰ μεταγράψει στὴν καθημερινότητα αὐτὰ πού ζεῖ σὲ ἐξαιρετικὲς στιγμὲς σχόλης καὶ ἀδολεσχίας. Ἔτσι ὀρθὸς στὸ κλῖτος τοῦ ναοῦ, βιώνοντας τὴν μυσταγωγία τῆς Θείας Λειτουργίας εἰκονίζοντας τὰ Χερουβεὶμ, ἄδοντας τὸν τρισάγιο ὕμνο στὴν ζωοποιὸ Τριάδα, παρατηρεῖ καὶ συμμετέχει σὲ μιὰ μοναδικὴ πορεία. Ἡ Μεγάλη Εἴσοδος τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ μιὰ μεγαλειώδη πορεία προβολῆς αἰτημάτων;

Μὲ ἀφορμὴ τὴν προσκόμιση, δωροφορία τῶν τιμίων δώρων στὸ θυσιαστήριο, χωρὶς καμιὰ «δικαιωματικὴ» διεκδίκηση δικαιωμάτων —γιατὶ αὐτὰ πού μεταφέρονται εἶναι «σὰ ἐκ τῶν σῶν»—, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ λαοῦ

του Θεού, ο διάκονος και ο ιερέας, παίρνουν τον δρόμο για τη Βασιλεία, να φτάσουν όσο γίνεται πιο σύντομα στις πύλες Της και να αποθέσουν τα αιτήματα, ή μάλλον το μοναδικό αίτημα, να μās θυμηθεί Κύριος ο Θεός στη Βασιλεία Του. Πρότυπο, λοιπόν, «πορείας» ή Μεγάλη Είσοδος!

Μετέχουν οι εκπρόσωποι του λαού δωροφορούντες, ο λαός δωροφορεί και υποδέχεται, ο Βασιλέας δωροφορείται, Τον υποδέχονται και υποδέχεται ο Ίδιος. Τα τιμία δώρα που προσκομίζονται είναι ή θεμελίωση, το στήριγμα του αιτήματος. Βάσει του καταγγελομένου θανάτου και της ομολογουμένης αναστάσεως τολμούμε και προβάλλουμε τα αιτήματά μας σε τόνο ζωηρό: «πάντων υμών μνησθεί Κύριος ο Θεός εν τη βασιλεία αυτού πάντοτε, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων». Ξέρουμε πού στηριζόμαστε, ή πορεία μας υποστηρίζεται από δυνατό προσάτη. Το «Αμήν» λέγεται ευχτική («γένοιτο»), αλλά και με κρυφή δεδαιότητα. Η επιτυχία της πορείας είναι δεδομένη, δεν πρόκειται να διαταραχθεί από ετερόκλητα παρεμβαίνοντα στοιχεία. Οι στιγμές είναι συγκλονιστικές. Παρά το ιεροτελεστικόν των κινήσεων, ο θεματισμός δεν χάνει την ζωηρότητά του, ή φωνή υψώνεται: «πάντων υμών μνησθεί...», ή κραυγή πρέπει να φθάσει ύψηλά. Όταν ή «πορεία» καταλήγει μπροστά στο Ίερό Βήμα, εκεί εκτίθενται και άλλα πιο λεπτομερειακά αιτήματα.

Συγκρίσεις

Από τότε πού συνειδητοποίησα τη Μ. Είσοδο ως μια πορεία παράλληλη (!) προς άλλες πορείες, διαδίδω ακόμα πιο πολύ τη σοβαρότητα του έγχειρήματος μιας πορείας και επισημαίνω τί θα μπορούσε να σημαίνει μια πορεία στον τύπο της Μ. Είσοδου. Παραλλάσσοντας μάλιστα μια φράση, πού λίγες μέρες μόλις πριν ακούστηκε στον ευρωπαϊκό όριζοντα κι έδωσε τόσες ελπίδες για το μέλλον, διερωνώμαι κι εγώ «γιατί εκεί πού μπορεί να υπάρχει φώς θα πρέπει να υπάρχει σκοτάδι;» Υπάρχουν ασφαλώς και ομοιότητες και διαφορές ανάμεσά τους, δεν υπάρχει τέλεια αντιστοιχία.

Και στις δύο περιπτώσεις ζητάμε να μη ξεχάσουν τα αιτήματά μας. Στη μία ή στάση είναι απαιτητική. Στην άλλη ευχτήρια - παρακλητική. Στη μία υπάρχουν έγγυήσεις, υποσχέσεις πού θα τηρηθούν. Στην άλλη επικρατεί αβεβαιότητα. Στη μία υπάρχει παρά την ανησυχία, ειρήνη. Στην άλλη επιθετική διεκδίκηση πού δεν αποκρύπτει πάντοτε και κάποια στοιχεία εκδίκησης. Στη μία υπάρχει ελεύθερη συμμετοχή και ακολουθία («εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν», Ματθαίου ιστ' 24). Στην άλλη πολλές φορές την ανάγκη

φιλοτιμίαν ποιούμενοι τρέχουμε αναγκαστικά και υπό πίεση.

Με τις πάρα πάνω διαπιστώσεις δεν θεωρούμε ότι εξαντλούμε τα περιθώρια συγκρίσεων. Έχουμε ακόμα μέσα μας ένα αίσθημα μετάβασης σε... άλλο γένος. Μπορεί μία πολιτική, πολιτιστική, συνδικαλιστική, ειρηνιστική ή άλλη πορεία να συγκρίνεται με την Μεγάλη Είσοδο; Κι αυτή να «τυποποιεί» κάθε άλλου είδους πορεία; Έκ πρώτης όψεως ή απάντηση πού θα δίναμε μπορεί να ήταν και αρνητική. «Αν το καλοσκεφθούμε, όμως, γιατί να μη μπορεί να είναι και θετική; Ο Κύριός μας δεν είναι τύπος και υπογραμμικός «ένα έπακουλουθήσωμεν τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ» (Α' Πέτρου δ' 21); Ο Κύριός μας δεν ἐνηνθρώπησε για να δείξει την εικόνα του «κατ' εἰκόνα» (Εἰρηναῖος Λουγδούνου); Δεν κατέστησε σαφές ότι ή ακολουθία Του συνεπάγεται την ἄρση σταυροῦ (Ματθαίου ιστ' 24, Μάρκου η' 34, Λουκά θ' 23);

Μία πορεία στον τύπο της Μ. Είσοδου είναι πορεία θυσίας, θυμίζει την πορείαν του Γολγοθά, ένα δέον. «Οὐχί ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ» (Λουκά κδ' 26); Μία πορεία τύπου Μ. Είσοδου δεν είναι μόνο προβολή του αιτήματος να μās θυμηθεί ο Θεός στην Βασιλεία του αλλά πρόκληση να θυμηθούμε ή να θυμώμαστε και μεῖς τί έχει κάνει ο Θεός μέχρι τώρα για μās και τί έχει υποσχεθεί να κάνει και τί έχουμε ἐμεῖς υποσχεθεί να κάνουμε!

Στις συνηθισμένες πορείες ξεχνάμε τις δικές μας υποσχέσεις, υποχρεώσεις. Ένα και μόνο αίτημα πρυτανεύει. Τί πρέπει να κερδίσουμε ή ακόμα τί πρέπει να διεκδικήσουμε επίμονα πού μās έταξαν και δεν μās τῶ δῶσαν. Προβάλλουμε τις δικές μας απαιτήσεις, τις υποχρεώσεις των άλλων. Χάνεται ή αμοιαιότητα, μειώνεται πολλές φορές και ή υπευθυνότητα.

Απαραίτητη διευκρίνιση

Για να γίνουν όμως όλα τα πιο πάνω κατανοητά και να μη θεωρηθεί ότι αντι-παρερχόμεθα τα προβλήματα μεταθέτοντας σε άλλο επίπεδο τη λύση τους — με διάθεση μάλιστα, αν όχι και έσκεμμένη... πρόθεση χρονοτριβής, αναβολής και ματαίωσης — είναι ανάγκη να αντιληφθούμε τη βαθειά σχέση πού υπάρχει ανάμεσα στο έορταστικό και το καθημερινό, ανάμεσα στο λειτουργικό και το πραγματικό. Συνήθως αντιπαράθετουμε αυτά τα δύο ως αντίθετα. Δεν είναι όμως αντίθετα, οὔτε και ἐπέρχεται ἁπλῶς κάποια «σύμπτωση των αντιθέσεων» στη Θ. Λειτουργία, στον λειτουργικό χρόνο, σάν ή σύμπτωση αυτή να ήταν μια ἁπλή «ειρηνική συνύπαρξη» χωρίς βαθύτερη ουσιαστική σχέση. Όχι,

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΟΣΜΙΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΡΙΤΣΑ

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὡς αὕτη ἰδρύθη ὑπ' Αὐτοῦ δι' ἰδιαίτερων λόγων καὶ πράξεων, ἔχει θεῖον ἅμα δὲ καὶ ἀνθρώπινον χαρακτήρα, διότι περιεβλήθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κυρίου, περιέλαβε δέ, ἐν συνεχείᾳ, πάντας τοὺς εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ βαπτιζομένους καὶ ὡς κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας Ἐκεῖνον ὁμολογοῦντας. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ἡ ἐπὶ γῆς Ἐκκλησία ἰδρύθη ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἦλθε κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην, εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς ὀργανωμένης ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ ἱστορικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ προεβλήθη, μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, εἰς τὸν δημόσιον βίον τῶν ἀνθρώπων, ἀνακύπτει βαθμηδὸν μὲν, ἀλλὰ σταθερῶς, θέ-

μα - πρόβλημα τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς κοσμικοὺς οργανισμοὺς, πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ κόσμου τούτου καί, συνελόντ' εἰπεῖν, πρὸς τὴν σύγχρονον Ρωμαϊκὴν Πολιτείαν καὶ κοινωνίαν.

Ἐπειδὴ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὡς κυρίως ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ πεφωτισμένης αὐτοῦ προσωπικότητος, τοῦ ἰσχυροῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας, τῶν ὑπερβολικῶν κόπων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθη καὶ διὰ τοὺς ὁποίους καυχᾶται, καὶ ἕνεκα τῆς ιδιότητος αὐτοῦ ὡς ρωμαίου πολίτου, ἐπεβλήθη εἰς τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα οὐχὶ μιᾶς τοπικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, κρίνομεν σκόπιμον καὶ ὠφέλιμον ὅπως ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως τὴν

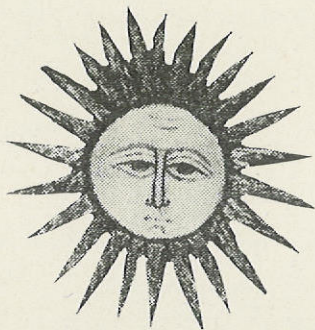
δὲν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ἐκεῖνο ποῦ γίνεται εἶναι ὅτι τὸ καθημερινὸν μπορεῖ καὶ ἀποκαλύπτεται στὴν μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωση ποῦ ἤδη ἔχει ὑποστῇ, ἀπο - καλύπτεται «ἐν ἐτέρᾳ μορφῇ» (πρβλ. Μάρκου ιστ' 12). Λειτουργεῖ δηλαδὴ στὸν τύπο ἢ σύμφωνα μὲ τοὺς τύπους ποῦ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἰσήγαγε μὲ τὴν «Μικρὴν» ἢ τὴν «Μεγάλην» εἰσοδὸν Του στὸν κόσμον. Οἱ μικρὲς ἢ μεγάλες εἰσοδοὶ (ἢ καί... ἐξόδοι) στὴν Λειτουργίαν ἐπαναλαμβάνουν τίς δικές Του ἐπίγειες εἰσοδόους. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι κατ' αὐτὲς προπορεύεται τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὰ τίμια δῶρα ποῦ σὲ λίγο θὰ μεταβληθοῦν σὲ τίμιο σῶμα καὶ σὲ τίμιο αἷμα Του.

Οἱ πιστοὶ συμμετέχοντας σ' αὐτὲς παραδειγματίζονται γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ζοῦν τίς ὁποιες πορεῖες τους, τίς ὁποιες εἰσοδόους καὶ ἐξόδους τους. Ἡ Θ. Λειτουργία ἀναλαμβάνοντας τὸ καθημερινόν, τὸ προσλαμβάνει μεταμορφώνοντάς το καὶ μᾶς ὑποδεικνύει τίς μεταμορφώσεις ποῦ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν στὴ ζωὴ μας. Ἡ Θ. Λειτουργία καὶ ὁ κατ' αὐτὴν διούμενος λειτουργικὸς χρόνος εἶναι ἡ προνομιούχος ἐκείνη στιγμή ποῦ μᾶς δείχνει τί μπορεῖ νὰ συμβεῖ ὅταν λάβουμε στὰ σοβαρὰ ὑπόψη αὐτὰ ποῦ διαδραματίζονται ἐκεῖ μέσα. Τὸ ἐκεῖ καὶ τότε, ἔχοντας γίνεῖ ἐδῶ καὶ τώρα, παρ' ὅλους τοὺς ὑφιστάμενους περιορισμοὺς μπορεῖ νὰ μεταφερθεῖ καὶ νὰ μετατεθεῖ. Ἐδῶ δὲν ἰσχύει τὸ ἀμετάθετον... "Οὐκ χωρὶς λόγο στὸ τέλος τῆς Θ. Λειτουργίας ὁ χορὸς ψάλλει: «Εἴ δ ο μ ε ν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐ λ ἄ θ ο μ ε ν πνεῦμα ἐπουράνιον, ε ὕ ρ ο μ ε ν πίστιν ἀληθῆ». Αὐτὰ δὲν ἐπιτελοῦνται στὸ χωρὸ τοῦ

φανταστικοῦ. Εἶναι πραγματικά, εἶναι ἀληθινά. Ἡ Θ. Λειτουργία τὰ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν λήθη, μᾶς τὰ θύμισε. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα, δική μας ἡ εὐθύνη. Ἡ μετάπλαση στὶς ποικίλες καταστάσεις τοῦ καθημερινοῦ δὲν εἶναι εὐκόλη. «Ἐν εἰρήνῃ προσέλθωμεν».

Ἡ ἔξοδος εἶναι ἀναγκαῖα. Ἀναγκαῖα ὅσο καὶ ἡ εἰσοδος. Ἡ ζωὴ μας ἄλλωστε εἶναι: ε ν α σ υ ν ε χ ε ς εἰσοδῶν καὶ ἐξόδων, ἐξόδων καὶ εἰσοδῶν, ποῦ τὸ διαμορφώνουν διάφορα γεγονότα. Πορεῖες καὶ στάσεις, ἀναμονὲς καὶ ἐκπληρώσεις προσδοκιῶν ὅταν ἔρχεται τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. "Ἄς ἐξέλθουμε, λοιπόν, τώρα καὶ ἂς ἀναμείνουμε τὴν ἔλευση καὶ ἐπιδημίαν τοῦ «νέου παιδίου» πρὸς ἡμᾶς. Πρὸς τὸ σημεῖο ἐκεῖνο δὲν πορευόμαστε μόνοι. Ὑπάρχει διασταύρωση πορειῶν, μάγοι μετὰ ἀστέρους ὁδοιποροῦσι, ἄγγελοι κατέρχονται καὶ δοξολογοῦν, ποιμένες ἔρχονται σπεύδοντες. «Ἐγκαίρως σπεύσωμεν ἐν σπουδῇ...» καὶ ὅλοι ἡμεῖς.

Καλὰ Χριστούγεννα!

θέσιν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν οὗτος ἔναντι τῆς ρωμαϊκῆς Πολιτείας, ἀλλὰ, καί, ἐν γένει, πάσης κοσμικῆς ἐξουσίας, τόσον θεωρητικῶς εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐμπειρίας, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του εἰς τὸ δημόσιον κήρυγμα καὶ τὴν ἱεραποστολήν, μέχρι καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου.

Ὀλίγα εἰς ἑκτασιν, ἀλλὰ σπουδαῖα εἰς περιεχόμενον εἶναι τὰ κείμενα τῶν ἐπιστολῶν του, εἰς τὰ ὅποια οὗτος ἐκθέτει τὰς ἀπόψεις του διὰ τὴν πολιτειακὴν, εἰς τὸν κόσμον, ἐξουσίαν. Τὰ κείμενα ταῦτα θὰ ἐξετάσωμεν ἐν παραλλήλῳ συγκρίσει πρὸς τὰ εὐαγγελικὰ τοιαῦτα, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ διαπιστώσωμεν τὴν ἁρμονίαν ἢ μὴ, τῶν ἀπόψεων καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Παύλου, πρὸς ἐκείνας τοῦ Κυρίου, ὅστις ἀπετέλει δι' αὐτὸν ἀναντικατάστατον πρότυπον ζωῆς μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ ὁμολογῇ καὶ ὁ ἴδιος «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δ' ἐν ἐμοὶ Χριστός».

Τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότερον, ἀλλὰ καὶ τὸ περισσότερον σχολιασθὲν κείμενον, εἰς τὸ ὅποιον ἐκφράζονται ἐν πολλοῖς αἱ πολιτειακαὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀντιλήψεις, εἶναι τὸ Ρωμ. 13, 1-7. Ἐνεκα δὲ τῆς πολλῆς σπουδαιότητος τοῦ κειμένου τούτου, ἐπιτραπήτω ὅπως τὸ παραθέσωμεν ὁλόκληρον ἐνταῦθα.

Κεφ. ΙΓ' 1. «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

2. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήφονται.

3. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς·

4. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἔαν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκὴ τὴν μάχαιραν φορεῖ· Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν εἰς ὀργὴν ἑκδικῶς τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

5. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

6. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

7. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν».

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, πρῶτον, τὴν πολιτειακὴν - κοινωνικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, δεύτερον, τὰς μέχρι τοῦδε ἐκτεθείσας, περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἀντιλή-

ψεις καὶ πεποιθήσεις αὐτοῦ, ὡς καὶ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου περὶ πολιτείας καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν σχέσεων τῶν πιστῶν - μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀγόμεθα ἐκ πρώτης ὄψεως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τὸ Ρωμ. 13, 1-7 ὁ Παῦλος ἵσταται μακρὰν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τούτων. Θεωρεῖ τὴν πολιτειακὴν ἐξουσίαν ὡς ἐγκατεστημένην ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς πράττει καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου («εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν») μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐνῶ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς κάμνει σαφὴ διάκρισιν τῶν καθηκόντων ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῶν τοιούτων πρὸς τὸν Καίσαρα, προσφέρων μίαν δυνατότητα ἀρνήσεως τοῦ χριστιανοῦ πολίτου πρὸς τὴν —τυχὸν— «τὰ τοῦ Θεοῦ» ἀπαιτούσαν Πολιτείαν, ὁ Παῦλος ἐνταῦθα οὐδεμίαν τοιαύτην διάκρισιν κάμνει. Φθάνει μάλιστα εἰς τὸ σημεῖον νὰ διδάξῃ ὅτι ἡ Πολιτεία, καὶ διὰ τὴν σύγχρονον αὐτοῦ συγκεκριμένη Πολιτεία τῶν ἀθέων αὐτοκρατόρων, εἶναι διάκονος τοῦ Θεοῦ «εἰς τὸ ἀγαθόν». Τοῦτο ἄλλωστε μαρτυρεῖ τὸ «αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι». Δὲν ὁμιλεῖ δηλαδὴ ἀπροσώπως μόνον ἐνταῦθα ὁ Παῦλος περὶ τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας ἐν τῷ κόσμῳ, ἢ ὅποια φυσικῶς ἀνάγεται εἰς τὸν Θεόν. Ἐὰν ἤρκετο εἰς τοῦτο, δὲν θὰ ἡγείρετο ἐρμηνευτικὸν καί, τοῦτ' αὐτόν, θεολογικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα. Τόσον ὁ ἴδιος, ὅσον καὶ οἱ παραλήπται τῆς ἐπιστολῆς γνωρίζουν ποίου εἶδους ἐξουσία κυβερνᾷ τὸν κόσμον. Γνωρίζουν ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἐσχευμένην ἀνοχὴν τὴν ὁποίαν δεικνύει ἡ Ρωμαϊκὴ Πολιτεία πρὸς ἅπαντα τὰ θρησκευόμενα τῆς ἐπικρατείας, καὶ διὰ τὴν ἰουδαϊκὴν τοιαύτην, τὸ κλίμα οὐδόλως ἐδοθήθει εἰς μίαν αἰσιόδοξον θεώρησιν τοῦ μέλλοντος ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ παρ' ὅλην τὴν προσωπικὴν ἐμπειρίαν αὐτοῦ, ὁ Παῦλος θεωρεῖ ἐνταῦθα τὴν Ρωμαϊκὴν Πολιτείαν, οὐχὶ μόνον θείῳ δικαίῳ τεταγμένην, ἀλλ' ὑποστηρίζει ὅτι «πᾶς ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν». Προχωρῶν δὲ περαιτέρω εἰς τὸν στίχον 3 —β' ἡμίστιχον— λέγει ὅτι ἡ πολιτεία, οὐσα «φόβος τῶν κακῶν ἔργων», προβαίνει εἰς ἔπαινον τῶν ἀγαθῶν ἔργων, τὰ ὅποια ὀφείλουν νὰ πράττουν πάντες οἱ μὴ θέλοντες νὰ εὐρίσκωνται εἰς κατάστασιν φόβου ἔναντι τῆς πολιτείας. Εἰς τὴν πρᾶξιν, ἐγνώριζεν ὁ Παῦλος, ἀλλὰ καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ ὅτι, τοιοῦτόν τι οὔτε συνέβη ποτέ, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ. Διὰ ποῖον λόγον ὁμοῦς ὑποστηρίζει μετ' ἐμφάσεως τοιοῦτόν τι; Εἰς δὲ τὸ β' ἡμίστιχον τοῦ βίου στίχου ἐπιλέγει ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες εἶναι «λειτουργοὶ Θεοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες» δηλ. εἰς τὴν καταβολὴν φόρων. Εἰς τὸν ἀκολουθοῦντα δὲ 7ον στίχον χρησιμοποιοῖ πῶς τὴν γλῶσσαν τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ «ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς», χωρὶς βεβαίως νὰ ἐπαναλαμβάνη

τὴν αὐστηρὰν καὶ κριτικὴν φράσιν Ἐκείνου «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι...».

Εἴπομεν ὅτι τὸ Ρωμ. 13, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον, προβάλλει μίαν παντελῶς ἀγνώριστον εἰκόνα τοῦ μαχητικοῦ, ἀκαταβλήτου καὶ πλήρους παρηγορίας ἀποστόλου Παύλου. Εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐν ἀπομονώσει ἀπὸ τὴν λοιπὴν Κ.Δ. ἢ, τοῦλάχιστον, τῶν λοιπῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου; Ὁχι βεβαίως, καθ' ὅτι θεμελιώδης κανὼν τῆς ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν εἶναι ἡ συγκριτικὴ μελέτη καὶ ὁ συσχετισμὸς τῶν χωρίων πρὸς τὸ ὅλον πνεῦμα τῆς Γραφῆς. Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ Παῦλος «οὐδέποτε ἔγραφε διὰ νὰ ἐκθέσῃ χριστιανικὴν τινα διδασκαλίαν, ἀλλὰ πάντοτε, καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν ἐν τῇ πίστει τῶν παραληπτῶν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπίλυσιν τῶν παρουσιαζομένων, ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, διαφόρων προβλημάτων ἀπέβλεπε εἰς ὀρισμένους σκοποὺς» (Β. Ἰωαννίδου, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Κ.Δ., σ. 235), εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναζητήσωμεν ἐνταῦθα τὸν συγκεκριμένον σκοπὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ 13ου κεφαλαίου τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς. Ὁ Παῦλος ἀπευθύνεται εἰς μίαν χριστιανικὴν Κοινότητα τῆς πρωτευούσης τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἡ ὁποία κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν Παῦλον. Διὰ τοῦτο οὗτος ἐκφράζει τὴν διακαῆ του ἐπιθυμίαν (Α' 10) ὅπως εὐδοωθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκεφθῇ τὴν Ρώμην. Μὴ λησμονοῦμεν δὲ ὅτι τὴν προσοχὴν τοῦ Παύλου εἴλκυον πάντοτε τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἡ Κοινότης αὕτη τῆς Ρώμης εἶχε καταστῇ γνωστὴ, διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν αὐτῆς, εἰς ὅλον τὸν τότε κόσμον («ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ»). Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν συγγραφὴν τοῦ 13ου κεφαλαίου 1-7; Μήπως εἰς πιθανὸν κίνδυνον ἐξεγέρσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης ἐναντίον τοῦ Κράτους; Λίαν ἀπίθανον καί, ὡς ἐκ τούτου, ἀπορριπτέον. Μήπως ὁ Παῦλος εἶχε πληροφορίας περὶ πιθανῆς ἀναμίξεως χριστιανῶν εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν ἀντιστασιακὴν κίνησιν; Καὶ αὕτη ἡ ἐκδοχὴ εἶναι ἀστήρικτος. Εἰς τὸ κεφ. ΙΣΤ' 17 μετὰ τοὺς μακροὺς ἀσπασμούς, ἐπαναλαμβάνει ὁ Παῦλος τὴν παραίνεσιν πρὸς διατήρησιν τῆς ἡρεμίας καὶ ἐνότητος εἰς τὴν Κοινότητα: «παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδασκίαν ἣν ὑμεῖς ἐμάθατε, καὶ ἐκκλίνετε ἀπ' αὐτῶν». Δὲν φαίνεται δὲ ὅτι ἐννοεῖ τίποτε περισσότερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον γράφει ὅτι —δηλαδή— πρέπει ἀποφεύγοντες τὴν διδασκαλίαν καὶ παραδοχὴν ψευδῶν ἀρχῶν καὶ παραδόσεων, νὰ διατηρήσουν τὴν ἐνότητα ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ τῆς Ρώμης. Ἐπομένως πρέπει νὰ θεωρῇται βέβαιον ὅτι ὁ Παῦλος οὐδεμίαν συγκεκριμένην ἀφορμὴν ἔσχεν πρὸς

συγγραφὴν τῆς ἐπιμάχου περικοπῆς. Καθ' ἡμᾶς, δύο εἶναι αἱ κύριαι αἰτίαι αἱ ὁποῖαι ὥθησαν τοῦτον πρὸς παρεμβολὴν τῆς περὶ ἐγκοσμίῳν ἐξουσιῶν διδασκαλίας αὐτοῦ. Περαιτῶν οὗτος τὴν περὶ πίστεως καὶ δικαιοσεως διδασκαλίαν εἰς τὸ κεφ. ΙΑ' 36 μετὰ τῆς εὐχῆς «αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν», ἄρχεται τοῦ ΙΒ' κεφαλαίου ὁμιλῶν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ὁδηγεῖται φυσικώτατα εἰς τὴν γνωστὴν καὶ προσφιλεῖ του ἔκφρασιν «οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη» (στ. 5), συνεχίζων μέχρι τέλους τοῦ κεφαλαίου παραινέσεις καὶ συμβουλὰς διὰ τὴν πρακτικὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν καὶ ἐπαναλαμβάνων δις τὴν προτροπὴν ὅτι οἱ πιστοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδουν τὸ κακὸν διὰ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νὰ νικῶσι τοῦτο διὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Οὕτως ἀκολουθοῦν κατὰ φυσικὴν σειρὰν καὶ ἀξιολόγησιν, καὶ αἱ συγκεκριμέναι προτροπαὶ τοῦ κεφ. 13, 1-7 περὶ τῆς ὑποταγῆς καὶ ὑπακοῆς εἰς τὴν κρατοῦσαν Πολιτείαν. Ἡ πρώτη αἰτία τοῦ 13, 1-7 εἶναι αὕτη αὕτη ἡ γεωγραφικὴ καὶ δημοσιονομικὴ θέσις τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης, ζώντων εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀχανοῦς εἰδωλοτρικῆς αὐτοκρατορίας. Εἶναι λοιπὸν αὐτονόητον ὅτι ἐν τῇ πρωτευούσῃ, οἱ χριστιανοί, καὶ ὡς κοινότης καὶ ὡς καθ' ἕκαστον μέλη, θὰ ἤρχοντο εἰς συχνότεραν καὶ ἀμεσώτεραν ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ἀρχῶν καὶ θὰ ὑφίσταντο ἀμεσώτερον ἔλεγχον, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ ἐγγύτης αὕτη τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης, μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Πολιτείας θὰ εἶχε γεννήσει πολλάκις, ἐν αὐτοῖς, ἐρωτήματα ἢ προβλήματα σχετικὰ πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην σχέσιν τούτων μετὰ τῆς Πολιτείας, λόγῳ τοῦ ὅτι καὶ οὗτοι ἦσαν μέλη τοῦ Κράτους. Δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ ἀπηύθυνον καὶ ἐρωτήματα πρὸς τὸν Παῦλον περὶ τούτου. Αἱ συγκεκριμέναι προστακτικαὶ τοῦ Παύλου περὶ φόρων καὶ φόβου πρὸς τὴν Ἐξουσίαν καὶ ἡ προσπάθεια αὐτοῦ ὅπως ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν παραληπτῶν τῆς ἐπιστολῆς, τὴν Ἐξουσίαν ὡς θεόδοτον καὶ τοὺς ἄρχοντας ὡς διακόνους Θεοῦ, ἀφήνουν νὰ ἐννοηθῇ ὅτι καὶ τοῦτο ἦτο δυνατόν. Ἄλλωστε ὁ Παῦλος κατονομάζει πλείστους ὄσους εἰς Ρώμην (κεφ. ΙΣΤ'), ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐγγράφους ἢ πληροφορικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἐν Ρώμῃ χριστιανικῆς Κοινότητος, τὴν ὁποίαν ναὶ μὲν δὲν ἴδρυσεν οὗτος, θεωρεῖ δὲ αὐτὴν οἶονεῖ πνευματικὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιθυμουμένη ἀφίξις αὐτοῦ θ' ἀποτελέσῃ «πλήρωμα εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ». Δὲν ἀποκλείεται δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν τῆς Ρώμης νὰ ἦσαν, κατὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν αὐτῶν ιδιότητα, κρατικοὶ ἢ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ὁποῖοι, ὡς εἶναι εὐλογον, ἅμα

“ΥΠΕΡΑΓΟΡΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ,,

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φίλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

5) «Κέντρο Ziswa, προσωπικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐξελίξεως» (Lörrach).

Στὸ πρόγραμμα 1986/1987 ἀναφέρεται μετὰ ἄλλων: «Σέξ, φύση καὶ νεο-σαμανισμός, Μασάζ καὶ ἄγγιγμα», «Taichichuan», κινεζικὴ μέθοδος κινήσεων, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ φυσικὸ ρυθμὸ τῆς ἀναπνοῆς, μὲ σκοπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς «ἐνεργείας τῆς ζωῆς (Chi)». «Τὸ σῶμα, πύλη μιᾶς ἄλλης πραγματικότητος»: ἄσκηση ποὺ ἔχει σκοπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἱκανοτήτων ποὺ κρύβονται μέσα μας. «Εἶμαι γυναίκα καὶ ἄνδρας»: ἄσκηση ποὺ φανερώνει τοὺς «περιορισμοὺς τῆς δικῆς μας ἐπιλογῆς» καὶ προσφέρει νέα βήματα ποὺ ἐμπλουτίζουν τὴν καθημερινή μας ζωή. Ὑπάρχουν ἀκόμη ὁμάδες «αὐτοεμπειρίας» καὶ μέθοδοι ἀναπτύξεως τοῦ «ἐσωτερικοῦ θεραπευτικοῦ» (Alta - Major - Therapie), «Ἑνορατικὴ θεραπευτικὴ μουσικὴ», «Ἐργασία αὐρας καὶ φυσιοθεραπεία», «Ἰπνωση στὴ σωματικὴ θεραπεία» κ.ἄ.

6) «Tai - Chi Shambala» (Βιέννη).

Πρόκειται γιὰ σωματεῖο ποὺ προσφέρει σεμινάρια Tai-Chi, δηλαδὴ μιὰ παλαιὰ μορφή κινεζικοῦ διαλογισμοῦ μὲ κίνηση, χορὸ, ταοϊστικὲς ἀσκήσεις: «συνδέουμε θεραπευτικὴ - ρεϊκί μὲ ὁμαδικὴ συζήτηση». Εἶναι ἰαπωνικὴ μέθοδος αἰσοροπίας τῆς ἐνεργείας». Ἐπίσης πραγματοποιοῦνται σεμινάρια κατὰ τὰ Σαββατοκύριακα: «Nada Brahma — Ἡ αὐτοεμπειρία τοῦ ἥχου τοῦ κόσμου», «Tai Chi, Pushing Hand, Tai Chi Ruller γιὰ προχωρημένους», κ.ἄ. Τὸ σωματεῖο ὁργανώνει καὶ σεμινάρια στὴν Κρήτη (INFO 1/86).

7) «New Age Forum» (Bad Vupzach).

Ἐκεῖ χρησιμοποιοῦνται «ὁμάδες αὐτοεμπειρίας», ποὺ λειτουργοῦν μὲ τὶς μεθόδους τῆς «ἀνθρωπιστικῆς ψυχολογίας» (Encounter, μορφή, εὐαισθησία, βιοενεργητικὴ καὶ μασάζ).

Στὴν Encounter πρόκειται γιὰ «ἀνοικτὴ συνάντηση μὲ τοὺς ἄλλους» μὲ στόχο τὴν ὑπερπήδηση «ἐμποδίων καὶ φοβίας», ἀλλὰ καὶ «ταμποῦ». Στόχος εἶναι ἡ «ἀπελευθέρωση καὶ ἡ δοκιμασία τῶν δυνατοτήτων ποὺ βρίσκονται μέσα μας». Εἶναι «σκληρὴ» μέθοδος, ποὺ ἐχρησιμοποίησε καὶ ὁ γνωστὸς γκουρού τοῦ σέξ Μπαγκβάν Ράζνις. Ἐκεῖ κυριαρχεῖ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἰσχυροτέρου, στὰ πλαίσια πολυήμερης παραμονῆς σὲ κλειστὸ χωρὸν, ὅπου δὲν ἰσχύουν περιορισμοί, καὶ ξεπερνοῦνται ὀριακὲς καταστάσεις, μὲ τρο-

μακτικὲς πολλὲς φορὲς συνέπειες γιὰ τὴν ψυχικὴ ἰσορροπία τῶν μελῶν τῆς ὁμάδος.

Ἡ κίνηση ἐργάζεται μὲ «βασικὲς τεχνικὲς τοῦ βιοαναλυτικοῦ μασάζ», μὲ σκοπὸ τὴν «διανομὴ τῆς ἐνεργείας», ἁρμονικοποίηση, ἐργασία πάνω στὴν «αὐρα», αὐτοβοήθεια. «Γιὰ μᾶς τὸ μασάζ δὲν εἶναι μόνο τεχνικὴ... εἶναι μιὰ βαθειὰ κίνηση μὲ τὸν ἑαυτό σου, μὲ τοὺς ἄλλους, ποίηση, διαλογισμός»· συνδέεται μὲ «βιοδυναμικὲς σωματικὲς ἀσκήσεις ποὺ θὰ σὲ βοηθήσουν νὰ βρεῖς τὸ κέντρο σου καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κέντρο νὰ δώσεις καὶ νὰ λάβεις» (New Age Forum-πρόγραμμα), δηλαδὴ ἓνα εἶδος θρησκευτικῆς τελετουργίας!

8) «Δίκτυο New Age - Volker Dangers, Ἐνα μὲ τὴ Ζωή» (Μπράουνσβαίικ).

Σὲ γερμανικὸ ἐντυπο τοῦ Κέντρου ἀναφέρεται: «Ἀπελευθέρωση τοῦ δημιουργικοῦ δυναμικοῦ καὶ σχέση μὲ τὴ δύναμη τῆς σκέψεως, ποὺ σχηματίζει τὴν πραγματικότητα». Γιὰ νὰ γίνει ὁ ἄνθρωπος δημιουργὸς τῆς ὅλης πραγματικότητος, μὲ κέντρο τῆ σκέψης καὶ τὴν «ὑλοποίησιν» τῆς. Τὸ κέντρο προσφέρει σεμινάρια «γιὰ προσωπικὴ καὶ διαπροσωπικὴ ἀνάπτυξη», προγράμματα ὅπως «Ἡδονὴ καὶ Ἀγάπη New Age Infos γιὰ τὴ διάδοση τῆς ὀλικῆς ὁψέως», πληροφορίες, Συνδέσμους στὰ πλαίσια τοῦ δημιουργοῦ νέου πολιτισμοῦ, Ταρότ κ.ο.κ. Ἐπίσης New Age Meetings γιὰ δημιουργία ἐπαφῶν, ἀνταλλαγῆς ἐμπειριῶν καὶ δυνατότητα κοινῶν δραστηριοτήτων. Τὸ «ENA ME TH ZOH» εἶναι «μιὰ ἐξελικτικὴ διαδικασία, ὅπως ὁ καθένας μας ποὺ πραγματοποιεῖ αὐτὸ τὸ δρόμον, ἀναφέρεται στὸ πρόγραμμα.

Τὸ κέντρο συνιστᾷ τὰ βιβλία τῆς Marilyn Ferguson, (Ἡ ἀπαλὴ συνωμοσία), τοῦ Frijof Capra (Στροφή - Ἀγκονάρια γιὰ τὴ νέα εἰκόνα τοῦ κόσμου), τοῦ Pierro Ferrucci (Γίνε αὐτὸ ποὺ εἶσαι - Ἐγχειρίδιο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ) καὶ ἄλλων πρωτογενῶν τῆς νέας κινήσεως. Συνιστῶνται ἀκόμη ἐσωτερικιστικὰ περιοδικὰ καὶ ἄλλα παρόμοια κέντρα.

9) «Κέντρο πνεύματος καὶ θεραπείας Saint Germain - Κέντρο τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ Φωτισμοῦ».

Πρόκειται γιὰ τὴν Ὁργάνωση τοῦ Hans Joachim Starczewski Höhr - Grenzhausen). Στὸ πρόγραμμα Ἰουλίου - Δεκεμβρίου 1986 (γερμ.) ἀναφέρονται

τῇ ἀποδοχῇ, ἐκ μέρους αὐτῶν, τοῦ εὐαγγελίου, θὰ εἶχον ν' ἀντιμετωπίουν διλήμματα καὶ συγκρούσεις καθ' ὅσοντων, ὄντες ἠναγκασμένοι νὰ διεκπεραιοῦν πολ-
λάκις ἐργασίας ἀντιτιθεμένας πρὸς τὴν πίστιν αὐτῶν. Τοῦτο ὑποδηλοῖ καὶ τὸ χωρίον Φιλίπ. 4,22 «ἀσπάζον-

ται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας», φανεροῦν ὅτι μέχρι τῶν ἀνακτόρων ὑπῆρχον χριστιανοί, οἱ ὅποιοι ἐξηκολούθουν νὰ ἀσχοῦν τὴν ἐν-
τεταγμένην αὐτῶν ἐργασίαν ἐν τῇ Πολιτείᾳ.

(Συνεχίζεται)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

ΙΕΡΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ι.Σ.Κ.Ε.)

Κατά την 23ην του μηνός Νοεμβρίου, ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ι.Σ.Κ.Ε.).

Κατ' ἀρχὴν ἐγένετο προσευχή καί, ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος Αὐγερινόπουλος, λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Αγαπητοὶ πατέρες,

Ὁ τριετής κύκλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συνδέσμου μας, περατοῦται σήμερα, μὲ τὴν ἐκλογὴν τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν σύντομον λογοδοσίαν ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τῆς περιόδου πὸν πέρασε καὶ τὴν ἐκλογὴν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἡ περίοδος αὕτη διὰ τὴν Διοίκησιν τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., ἦτο ἡ πλέον κρίσιμος, διότι συνέπεσεν μὲ τὴν διάστασιν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Ἡ Διοίκησις τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην σιγμὴν, ἐθεώρησε χρέος τῆς νὰ προβάλῃ τὸν δυναμισμόν τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ἀπέναντι ἐνὸς Ὑπουργοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του, οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ καθυποτάξουν καὶ νὰ ἀλώσουν τὴν Ἐκκλησίαν μας, νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν διοίκησίν Της, νὰ κομ-

ματικοποιήσουν τὶς Ἐνορίες καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια καὶ νὰ θέσουν ὑπὸ τὸν ἑλεγχό τους τὰ πάντα.

Εἶναι γεγονός, ἀγαπητοὶ πατέρες, ὅτι ἡ παρέμβασις τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., εἶχε εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸ πρόβλημα αὐτό, διότι εὐθὺς ἀμέσως ἐζητήθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας συμβιβασμός, ὁ ὁποῖος ἔδωσε χρονικὰ περιθώρια εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καί, μέχρι σήμερον, αἱ ἀπαιτήσεις λιμνάζουν, ἕως ὅτου καὶ πάλιν οἱ πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας εὗρουν κατάλληλον χρόνον νὰ ἀπαιτήσουν αὐτὰ πὸν δὲν ἐπέτυχον μέχρι σήμερον.

Κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου χρονικὴν περίοδον ἐνεφανίσθησαν κινηματογραφικὰ ἔργα, ὑπονομευτικὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ὅπως τὸ ἔργον τοῦ Σκορτσέζε, τὸ ὁποῖον κατὰ τρόπον σατανικόν, ἀμφισβητοῦσε καὶ ὑπονόμευε τὴν Θεότητα καὶ προσωπικότητα τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ δεύτερον ἡ «ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΠΑΔΩΝ» πὸν ὑπονόμευε καὶ συκοφαντοῦσε τοὺς Ἱερεῖς, τὰ ὁποῖα μᾶς ταλαιπώρησαν εἰς τὰ Δικαστήρια πολλὰ εἰκοσιετηράωρα καὶ τὰ ὁποῖα κατεδικάσθησαν καὶ ἀπεσφύρησαν. Φρονῶ ὅτι ὑπῆρξε γενικὴ ἀνακούφισις καὶ ἱκανοποίησις

μεταξὺ ἄλλων σεμινάρια («ἐσωτερισμοῦ», «αὐτοθεραπείας καὶ διαλογισμοῦ», «διδασκαλίας τοῦ κοσμικοῦ ὥρολογίου», γιὰ «ζωὴ μὲ πλοῦτο, εὐημερία καὶ ἐπιτυχία», «ἐσωτερικὴ τέχνη καὶ ἐβδομάδα θεραπείας», γιὰ «σέξ καὶ κάρμα», «σεμινάρια γιὰ σχηματισμὸ τῆς προσωπικότητος», «θεραπεία μὲ χρώματα καὶ μουσικὴ», «ἀδύναμη ζωῆς-θεϊκὴ ἐνέργεια», «αὐτογνωσία, αὐτοτελείωσις, αὐτοκυριαρχία». Στὸ πρόγραμμα ὑπογραμμίζεται: «ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι ἀγωγὸς θεραπείας, πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸ τὸ σεμινάριον! Σ' αὐτὴ τὴν κίνησιν ἀνήκει ἡ «Οἰκουμένη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ»!

10) «Πρακτικὴ ψυχολογία καὶ φιλοσοφία»

Ἀτομικὴ γνῶσις — καὶ πρόγραμμα ἀναπτύξεως — ΑΝΑΠΤΥΞΗ τῆς ἐσωτερικῆς προσωπικότητος». «Διασάφησις τῶν σχέσεων: ΕΓΩ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΙ». «Εὐτονία... ἱαματικὴς δυνάμεις μέσα μας. Πῶς μπορούμε νὰ τὶς δραστηριοποιήσουμε;»

Τὸ Κέντρο βρίσκεται στὸ Salzburg καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὸ ζεῦγος Gisela καὶ Manfred Ehrle (γερμ. πρόγραμμα Σ/βριος - Δεκ/βριος 1985).

11) «Δρόμοι πρὸς τὸν ἑαυτό μου — σεμινάρια προσωπικῆς καὶ ὑπερπροσωπικῆς ἀναπτύξεως».

«Τὸ νὰ ἀνοίξῃ κανεὶς στὸ εἶναι του καὶ ἀπὸ αὐτὸ νὰ διαμορφώσῃ ὅλο καὶ περισσότερο τὴν καθημερινή του ζωὴ εἶναι ἓνας εὐτυχισμένος ἀλλὰ ἐπίπονος δρόμος» (Πρόγραμμα 1986/87, γερμ.). Δάσκαλοι τῆς ομάδος αὐτῆς εἶναι ἡ Annette καὶ ὁ Günter W. Remert (Mettlach Wehingen).

12) «Κέντρο Διάκοπων Sauter» (Konstanz).

Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ τὸ Πρόγραμμα 1985, προσφέρονται σεμινάρια σὲ εἰδυλικὴν περιοχὴ τῆς Ἑλβετίας. Ἀναφέρονται ἐντὶ «μετενάρκωσις» καὶ σὲ ἄλλα θέματα πὸν ἔχουν ἀμεση σχέση μὲ τὸν ἀποκρυφισμό. «Παραμύθι, ἓνας δρόμος αὐτοερέσεως», «Ἀστρολογία», «Τὰς γνώσεως καὶ σέξ», «Μαντάλα-χρώματα-βίωμα ἓνας δρόμος αὐτοερέσεως», «Κρίγια γιόγκα», «πρακτικὴ μαγεία», «Ὁροσκοπίον», «Ἀπογύμνωσις αἰγυπτιακῶν μυστηρίων», «Βουδδισμός ὁ δρόμος πρὸς τὸ φωτισμό», «Θεραπεία μὲ πολυτίμους λίθους», «Ταρό», «Ρέικι», «Βιοενεργητικὴ καὶ βαθειὰ χαλάρωσις», «Μασάζ συνταυτίσεως μὲ τὸν ἑαυτό μας καὶ μὲ ἄλλους», «καρμικὴ ἀνάλυση ὠροσκοπίου» κ.ο.κ. Μεταξὺ τῶν εἰσηγητῶν εἶναι ὁ γιόγκι Ντιρανάντα Σορντόρι, ὁ «σεβάσμιος Ἀναγκάρικα Jeevaka» (Τόκιο), ἡ Ursula Klinger - Raatz ὁ Σαρόκο Ματούι (Τόκιο), ἡ Brigitte Müller (ρέικι) κ.ἄ.

διὰ τὸ θεικὸν ἔργον τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., διότι μὲ πίστιν, δυναμισμόν καὶ πάθος, ὑπερασπίσαμε θεμελιώδη θέματα ποὺ ἄπτονται τῶν δογμάτων τῆς πίστεώς μας.

Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης, τὸν ὁποῖον ἐπεξεργάσθη Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν, ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., διότι ἦτο ὁ πλέον ἀντιεφημεριακὸς Καταστατικὸς καὶ ἀντιδημοκρατικὸς, μὲ σκληρὰς διατάξεις διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ ἐτιμώσαμε εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον διὰ γὰρ μᾶς, αὐτὸς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης εἶναι παντελῶς ἀπορριπτέος καὶ ἀπαράδεκτος καὶ διὰ ἐὰν προωθηθεῖ εἰς τὴν Βουλὴν θὰ συναντήσῃ τὴν πολεμικὴν μας.

Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ᾶ π ρ ο β λ ῆ μ α τ α .

Ὅπως γνωρίζετε, ὁ τέως Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Τσοδόλας, κατήγγειλε τὴν ἱεροψαλτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὶς δωρεὰς πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ τὰ Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν θὰ εἰσέλθω σὲ λεπτομέρειες διότι τὶς γνωρίζετε. Ἀγωνισθήκαμε νὰ ἀντιστρέψουμε τὴν ἐπίθεσιν, ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατόν. Ὁ τ. Ὑπουργὸς Παιδείας κ. Γιώργος Παπανδρέου καὶ πολλοὶ Ὑπουργοὶ τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου, μὲ τοὺς ὁποίους εἴχαμε μιλήσει, μᾶς εἶχαν ὑποσχεθεῖ εὐεργετικὴν λύσιν. Δὲν κατέστη δυνατόν διότι ὁ κ. Τσοδόλας ὑπεραμύνθη τῶν θέσεών του. Εἰς αὐτὰς τὶς ἐνέργειες συμπαρεστάθη τὸ Δ.Σ. Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν.

Τελευταίως, εἴχαμε ἐπισκεφθεῖ τὸν κ. Σαμαράν, Ὑπουργὸν Οἰκονομικῶν, ὁ ὁποῖος ἐβεβίωσε κάπως τὶς δωρεὰς. Διὰ τὴν ἱεροψαλτικὴν ὑπηρεσίαν μᾶς παρέπεμψε εἰς τὴν Κυβέρνησιν ποὺ θὰ προσέκυπτε ἀπὸ τὶς ἐκλογὰς τῆς 5ης Νοεμβρίου.

Σ υ ν τ α ξ ι ο δ ο τ ι κ ὸ ν .

Πρὸ τῶν ἐκλογῶν τοῦ Ἰουνίου '89, εἴχαμε ἐπισκεφθεῖ τὸν κ. Ὑπουργὸν Παιδείας καὶ Θεραπευμάτων Γεώργιον Παπανδρέου, διὰ τὸ συνταξιοδοτικὸν καὶ τὴν περιθάλψιν.

Ὁ τ. Ὑπουργὸς ἐπέδειξε μέγιστον ἐνδιαφέρον νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ αἶτημα τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., τὸ ὁποῖον εἶχε συμπερilηφθεῖ εἰς τὸν ὑπὸ ἔγκρισιν Καταστατικὸν Χάρτην. Τὸ ἔνθερμον, πράγματι, ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Γεωργίου Παπανδρέου προσέκρουσε εἰς τὴν ἀρνήσιν τόσοσιν τῆς Ἐκκλησίας ὅσων καὶ τοῦ κ. Τσοδόλα.

Σὰς εἶναι γνωστὸν ὅτι συνεχίσσαμεν ἐπαφὴν μὲ

τὸν κ. Μητσοιάκην ὁ ὁποῖος εἶναι σαφὴς καὶ εἰλικρινὴς καὶ ὁ ὁποῖος μᾶς εἶπε ὅτι "θεωρῶ καθήκον μου νὰ βοηθήσω τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ τὸν Ἐφημεριακὸν Κλῆρον. Τὸ συνταξιοδοτικὸν σας πρόβλημα σὰς τὸ ὑπόσχομαι καὶ θὰ τὸ πραγματοποιήσω ἐφ' ὅσον θὰ εἶμαι Κυβέρνησις".

Ἡ διαμορφωθείσα κατάστασις σὰς εἶναι ἤδη γνωσὴ. Ἦδη, ὅμως, τὸ Δ.Σ. κατὰ τὸ ἔτος 1989, μὲ εἰσήγησιν τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ἱκανοποίησε τὸ χρέον αἶτημα τῶν 2.500 παλαιῶν συνταξιούχων τοῦ κατὰ 50ο)ο καὶ τοὺς ἐπήγαγε σὶς διατάξεις τοῦ ἐνιαίου Μισθολογίου. Ἐπίσης, ἀπεφάσισε τὴν αὐξήσιν ἀπὸ 1.9.1989 κατὰ 8ο)ο ὅλων τῶν συντάξεων.

Ἀγαπητοὶ πατέρες τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., ἐνώπιόν σας διανοίγεται μία νέα περίοδος, πολλὴ δύσκολη, ποὺ δὲν γνωρίζουμε ποῦ θὰ ὁδηγήσῃ.

Ἐμεῖς οἱ κληρικοὶ, φρονῶ, καθεύδουμε, ἀδιαφοροῦμε γὰρ τὰ πάντα, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Ὅλοι οἱ πολῖτες τῆς Χώρας μας εἶναι ὁργανωμένοι. Δὲν ὑπάρχει δημόσιος ὑπάλληλος, ιατρικὸς, δικηγόρος, δάσκαλος, καθηγητὴς, ὁδοκαθαριστής, αστυνομικὸς, δικαστικὸς κ.λπ., ποὺ νὰ μὴν εἶναι ὁργανωμένος. Ἐμεῖς οἱ Κληρικοὶ μόνον εἴμαστε ἄσχετοι καὶ ἀδιάφοροι. Τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συνδέσμου μας ἔκανε ὅ,τι τοῦ ἦταν δυνατόν νὰ ἀρπυνίσῃ τοὺς ἱερεῖς μας. Ὅλοι οἱ Κληρικοὶ μας νὰ εἶναι ὁργανωμένοι εἰς τὸν Ι.Σ.Κ.Ε.

Εὐτυχῶς, ποὺ ὑπάρχουν δύο χιλιάδες Ἱερεῖς, τῶν ἐπαρχιῶν, κυρίως, οἱ ὁποῖοι ἀντελήφθησαν αὐτὸ τὸ χρέος.

Καλῶ, λοιπόν, ὅλους τοὺς Ἱερεῖς τῆς Ἑλλάδος, νὰ λύσουν τὴν ἀδιαφορίαν τους, διότι κάποια μέρα φοβοῦμαι μήπως πληρώσουν τὴν ἀδιαφορίαν τους αὐτὴ καὶ διότι μόνον δι' αὐτοῦ (Ι.Σ.Κ.Ε.) θὰ ἀντιμετωπισθοῦν τὰ προβλήματα τους.

Τελειώνοντας, παρακαλῶ αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συνδέσμου μας νὰ γίνουν μὲ τὴν ἀρμόζονσαν εἰς τὸ ἀξίωμα μας συμπεριφορὰν.

Ψηφίσατε αὐτοὺς ποὺ νομίζετε ὅτι εἶναι ἱκανοὶ καὶ δυνατοὶ νὰ σὰς ἐκπροσωποῦν, μὲ δυναμισμόν, θάρρος καὶ παρρησίαν».

Ἐν συνεχείᾳ, ἐξελέγη ἡ κατὰ νόμον Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Αἰδес. Πρωτοπρεσβυτέρους Ἡλίαν Στεφόπουλον, ὡς Πρόεδρον, Γεώργιον Ἀργυροῦτον, Εὐθύμιον Γκίκαν, Νικόλαον Κογιώνην καὶ Ἰσίδωρον Κουντούρη, οἱ ὁποῖοι διενήργησαν

“ΔΟΞΑ ΕΝ ΥΨΙΣΤΟΙΣ ΘΕΩ.,

Τοῦ κ. ΚΩΝ. Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ἔτσι ὕμνησαν οἱ ἄγγελοι κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκείνην νύκτα, τὴν γέννησιν τοῦ Θεοῦ Βρέφους. Ἐξακολουθοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, κάθε φορά, πού ἐορτάζομεν τὸ μέγα αὐτὸ γεγονός νὰ ἐπαναλαμβάνομεν, μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, τὸν ὕμνον ἐκεῖνον, πού τότε οἱ ἄγγελοι ἔψαλλαν ἐπὶ τῆς γῆς: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ»¹. Καὶ δικαίως· διότι τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν περιορίζονται μόνον εἰς ἓνα λαὸν καὶ εἰς μίαν ἐποχὴν, ἀλλὰ σ' ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ εἰς «πάντας τοὺς αἰῶνας».

Ποιά ὅμως εἶναι τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ ἔνεκα τῶν ὁποίων ὀφείλομεν ν' ἀναπέμπωμεν τὸν ὕμνον: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ»;

Κατ' ἀρχὴν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του, ὅπως ψάλλει καὶ ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία τὶς ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων, «ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως», ὥστε, «οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ εὔρομεν τὴν ἀλήθειαν»². Ἐφανερώσε δηλ. στὸν παραπαίοντα καὶ ἐσκοτισμένον ἄνθρωπον τὴν αἰώνιαν ἀλή-

θειαν, πού εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ὅπως ὁ Ἰδιος εἶπεν: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια...»³.

Καὶ ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐλευθερώνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς αἰωνίου καταδίκης. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς»⁴.

Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότης ἐζήτει μετὰ πόθου καὶ ἀγωνίας, διότι ἦδη εἶχεν ἀπωλέσει τὸν πνευματικόν της προσανατολισμὸν καὶ εὗρίσκετο ἐμπρὸς σ' ἓνα χάος, ἡθικὸν καὶ πνευματικόν, πού προήρχετο ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν κενότητα τοῦ κόσμου ἐκεῖνου· τοῦ κόσμου, πού ἐβάδιζεν πρὸς τὴν δύσιν του.

Ὁ Ἀπ. Παῦλος, στὸ α' κεφ. τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς του, περιγράφει τὴν ἡθικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οἱ σπουδαιότεροι χαρακτηρισμοί, πού δίδει ὁ ἀπόστολος στοὺς ἀνθρώπους αὐτῆς τῆς ἐποχῆς εἶναι, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκυριεύθησαν ἀπὸ κάθε εἶδος ἁμαρτίας· ἀπὸ πορνείαν, πονηρίαν, κακίαν, φθόνον, φόνον, δόλον, εἶναι «ἐφευρεταὶ κακῶν», «γονεῦσιν ἀπειθεῖς», ἄστοργοι, ἀνελεήμονες.

1. Λουκ. 2,14.

2. Ἐξαποστειλᾶριον Χριστουγέννων.

3. Ἰωάν. 14,6.

4. Ἰωάν. 8,32.

τὴν ψηφοφορίαν, διαρκέσασαν μέχρι τῆς 7ης πρωῒνης τῆς ἐπομένης ἡμέρας (24.11.1989).

Διὰ τὸ Διοικ. Συμβούλιον ἐξελέγησαν κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας οἱ κάτωθι πατέρες:

- 1) Νικόλαος Αὐγερινόπουλος,
- 2) Δημήτριος Πλατῆς,
- 3) Σπυρίδων Κοράκης,
- 4) Εὐτύχιος Κονταδάκης,
- 5) Κυριακὸς Τσουρός,
- 6) Γεώργιος Χατζηδογιαννάκης, τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν,
- 7) Ἀθανάσιος Ρούκαλης (Νικαίας),
- 8) Ἀνδρέας Παππᾶς (Μεσογαίας - Λαυρεωτικῆς),
- 9) Κων/νος Φρέντζος (Ἀττικῆς),
- 10) Κων/νος Δήμου (Ἀρτης),
- 11) Νικόλαος Καμβύσης (Μαντινείας),
- 12) Χριστόδουλος Δεληγιάννης (Δρυϊνουπόλεως καὶ Κονίτσης),
- 13) Ἀναστάσιος Μαυρίκας (Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου).

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν (24.11.1989) προσεκλήθησαν οἱ ἐκλεγέντες ὑπὸ τοῦ πλειοψηφήσαντος π. Νικολάου Αὐγερινοπούλου καὶ συνεκροτήθησαν σὲ Σῶμα, ὡς ἑξῆς:

Π ρ ό ε δ ρ ο ς: Ἐξελέγη ὁμοφώνως ὁ π. Νικόλαος Αὐγερινόπουλος.

Ἀ ν τ ι π ρ ό ε δ ρ ο ς: ὁ π. Σπυρίδων Κοράκης.

Γ ε ν ι κ ό ς Γ ρ α μ μ α τ ε ύ ς: ὁ π. Δημήτριος Πλατῆς.

Τ α μ ί α ς: ὁ π. Εὐτύχιος Κονταδάκης.

Ὁ Πρόεδρος, ἐν συνεχείᾳ, παρεκάλεσε τὸ Νέο Διοικ. Συμβούλιο νὰ δραστηριοποιηθεῖ, οὕτως ὥστε οἱ στόχοι τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου νὰ ἐκπληρωθοῦν καί, κυρίως, ἡ συνταξιοδότησις τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἡ ἀνάληψις τῆς ὑγειονομικῆς περιθάλψεως ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Κράτους καθὼς καὶ ἡ 35ετία ὡς ἐντελῶς προαιρετική.

Ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ Μέλη τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. εὐχαριστοῦν θερμότατα τοὺς ἀδελφοὺς Ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐτίμησαν διὰ τῆς ψήφου των.
(Ἐκ τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε.)

Διὰ τοῦτο ὁ πόθος τοῦ ἀνθρώπου τῆς πρὸ Χριστοῦ ἐποχῆς, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τὴν ἠθικὴν αὐτὴν σῆψιν, ἦταν ἔντονος. Νοσταλγεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἀγάπην. Νοσταλγεῖ τὸν Αὐτρωτὴν. Καὶ τὸ κορύφωμα τῆς νοσταλγίας αὐτῆς ὑπάρχει στὸν λαὸν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Ἦδη στὴν Π.Δ. ἀναφέρεται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ προσδοκία τῶν Ἐθνῶν»⁵, ὅτι ὁ Σωτὴρ θὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ὅτι θὰ εἶναι φῶς μέγα, ὅτι θὰ εἶναι ὁ Αὐτρωτὴς τοῦ κόσμου.

Τὸν πόθον αὐτόν, διὰ τὸν Αὐτρωτὴν, ποὺ εἶναι μιὰ ἐνδόμυχος ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου, εἶχαν ἐκφράσει καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Χαρακτηριστικοί, ἐν προκειμένῳ, εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους στὴν ἀπολογία του πρὸς τοὺς δικαστές: «... τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἄν, εἰ μὴ τίνα ἄλλον ὁ Θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψῃ κηδόμενος ὑμῶν»⁶.

Καὶ μόνον ὅταν ἦλθε τὸ «πλήρωμα τοῦ χρόνου», ἐτέχθη ἐπὶ γῆς, ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, «παρέχων τῷ κόσμῳ τὴν ἀπολύτρωσιν»⁷. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Γεγονός, ποὺ γεμίζει μὲ εὐγνώμονα χαρὰν τὴν καρδίαν μας καὶ κινεῖ τὰ χεῖλη μας, ὥστε νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν μετὰ τῶν ἀγγέλων: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ».

Ἀλλὰ τὸ Θεῖον Βρέφος δὲν ἀποκαλύπτει μόνον τὴν σῶζουσαν ἀλήθειαν, ἀποκαλύπτει καὶ τὴν αἰωνίαν ἀγάπην. Τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης· διότι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»⁸. Τὸν Θεόν, ποὺ ὅχι μόνον ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνδιαφέρεται δι' αὐτόν τόσο, ὥστε, ἐξ ἀγάπης καὶ μόνον ἐξ ἀγάπης, «τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»⁹.

Αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ποὺ γεννᾶται στὸ ἀπέριττο σπῆλαιον τῆς Βηθλεέμ, σῶζει τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι ἡ ἀγάπη, ποὺ μεταβάλλεται σὲ πράξεις γενναιοψυχίας καὶ καλωσύνης, διότι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀγάπης εἶναι μιμηταὶ Ἐκείνου, ποὺ εἶναι ἀγάπη. Ἐκείνου, ποὺ μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν Του «ὁ χρόνιος ἐλύθη δεσμός, τῆς καταδίκης τοῦ Ἀδάμ· ὁ Παράδεισος ἡμῖν ἠνεώχθη»¹⁰.

Ἔτσι ὁ Θεάνθρωπος πραγματοποιεῖ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀ γ ά π η ς, τοῦ ἀ ν θ ρ ω π ι σ μ ο ῦ. Διότι «ὁ ἀνθρωπισμὸς χωρὶς τὴν ἀγάπην, πρὸ μὲν Χριστοῦ ἦτο μία προπαρασκευὴ μετὰ δὲ Χριστόν, ὁ

ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ τὴν ἀγάπην αὐτήν, εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἀπὸ ἓνα ψευδώνυμον. Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀγάπην ὁ ἀνθρωπισμὸς δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ HUMANITAS τοῦ Κικέρωνος — τὸ ὁποῖον δὲν σημαίνει ἄλλο τίποτε ἀπὸ τὴν παιδείαν — ἀλλὰ εἶναι ἀκριβῶς ἀνθρωπισμὸς μὲ τὸ περιεχόμενον ἐκεῖνο, ποὺ ὁ κόσμος προσδοκᾷ: Ἐμπρακτος, δηλαδή, ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπον»¹¹.

Αὐτὴν, τὴν ἐμπρακτον ἀγάπην, προβάλλει καὶ ὁ Θεὸς στὸ σπῆλαιον τῆς Βηθλεέμ, «ποὺ ἡγάπησεν αὐτοθρμήτως καὶ αὐτομάτως, χωρὶς οἱ ἀγαπηθέντες ὑπ' αὐτοῦ νὰ εἶναι ἄξιοι τῆς ἀγάπης του»¹². Καὶ τὴν ἀπεραντον καὶ ἐμπρακτον αὐτὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐκφράζει καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅταν λέγῃ: «Ἀνθρωπὸς ἐστὶ τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον· κἂν δοῦλος ἦ, οὐκ ἐστὶ μοι εὐκαταφρόνητος... κἂν εἷς ἦ, ἄνθρωπός ἐστι, δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαίνει καὶ σελήνη τρέχει καὶ ἀῆρ ἐξεχύθη καὶ πηγαὶ βοῦνται καὶ θάλαττα ἠπλώθη· καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη· Καὶ τί δὴ πάντα λέγειν; δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης μου ἐσφάγη καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου»¹³.

Καὶ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ δέχονται τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, εἰρηνεύουν καὶ ἐνώνονται μὲ τὸν Θεόν, τὸν «ἐν σπηλαίῳ τεχθέντα». Γίνονται ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ἀπὸ Θεοῦ»¹⁴. Τέκνα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης. Τότε καὶ ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ σκληρότης πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ πονεμένους ὑποχωροῦν.

Περισσότερον ὅμως αἰσθητὴ γίνεται ἡ ἀγάπη αὐτὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, στὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ὅπου προσφέρεται τὸ τίμιον καὶ πανάχραντον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν», σὲ ὅλους ἐκείνους, ποὺ προσέρχονται στὸ μυστήριον αὐτό, ὅχι μόνον μὲ φόβον Θεοῦ καὶ πίστιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀγάπην· ἐκ τῆς ἀγάπης δὲ αὐτῆς, ὁ νηπιᾶσας ἐν τῷ σπηλαίῳ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπλώχευσε¹⁵ διὰ νὰ πλουτίσῃ τὸν ἄνθρωπον μὲ «τὸν πλοῦτον τῆς κατὰ χάρις θεώσεως»¹⁶ (Ζιγαβηνός).

Καὶ αὐτὸς εἶναι ἓνας ἀκόμη λόγος διὰ νὰ βοῶμεν ἀκαταπαύστως: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ».

5. Γενέσ. μθ' 10.

6. Πλάτωνος, ἀπολογία Σωκράτους 18 (31A).

7. Ὑμνος (κάθισμα) Χριστουγέννων.

8. Α' Ἰωάν. 4,8.

9. Ἰωάν. 3,17.

10. Ὑμνος Χριστουγέννων (ιδιόμελον Ἰωάν. Μόσχου).

11. Α. Ν. Τσιριντάνη, Ἡ πίστις ὡς βίωμα, Γ' τόμ., σελ. 11.

12. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμν. ἐπιστολὰς ΚΔ', τόμ. 3ος, σ. 511.

13. Ἀρχιμ. Ἡλίας Μαστρογιαννοπούλου, Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἄνθρωπος, σελ. 263.

14. Α' Θεσσ. 1,4.

15. Β' Κορινθ. 8,9.

16. Π. Τρεμπέλα, Ὑπόμν. ἐπιστολὰς ΚΔ', τόμος 1ος, σ. 502.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Πόσο λίγο Τὸν γνωρίζουμε!

Πόσο πολὺ Τὸν ἀγνοοῦμε!

ΜΗΠΩΣ καὶ σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν περιφρονοῦν τὸ Σωτῆρα ἢ καὶ τὸν ἀποθνῶν καὶ τοῦ προσφέρουν — ὅπως τότε — σιάβλο; Δὲν ἔχει διαθέσιμο χῶρο ἢ ἀνθρώπινη καρδιά γιὰ τὸν Λυτρωτή, τὸ Δημιουργό της! Ὁ σαρκωμένος Δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος «οὐκ εἶχε ποὺ τὴν κεφαλὴν κλῖναι» ὥσπου ἀνάπανσε τὰ ἄχραντα μέλη Του στὸ ἱερόμαζα τοῦ Γολγοθᾶ.

Εἴκοσι αἰῶνες διέρρευσαν ἀπὸ τότε. Σκληροτράχηλος ὁ ἄνθρωπος. Δέχεται πρόθυμα καὶ φιλοξενεῖ στὴν καρδιά του τόσους ἄλλους ἐπισκέπτες, τόσες «θεότητες», τῶν ὁποίων τὰ εἶδωλα καὶ τὰ ξόανα προσκυνεῖ... Καὶ μόνο τὸν Σωτῆρα δὲν δέχεται νὰ φιλοξενήσει. Οἱ περισσότεροι πιστεύουμε σ' ἕναν ἄπὸντα, παρὰ σ' ἕνα παρόντα Χριστό. Δὲν κατέλαβαν πολλοὶ ἀκόμη ποῖον «φιλοξένησε» ἡ γῆ μας, στὸ πρόσωπο τοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεέμ. Ἀλήθεια, πόσο λίγο τὸν γνωρίζουμε καὶ πόσο πολὺ Τὸν ἀγνοοῦμε!

Ἡ φλογέρα θὰ σκεπάσει τὸ κανόνι!

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ Πρόεδρος Τζώρτζ Μπους χαιρέτισε ὡς «χαρούμενο τεματισμὸ ἐνὸς ἀπὸ τὰ πιὸ λυπηρὰ κεφάλαια τῆς Ἱστορίας» τὶς μεγάλες ἀλλαγές ποὺ σημειώνονται στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ κάλεσε τὸν σοβιετικὸ Πρόεδρο Μιχαὴλ Γκορμπατσώφ νὰ συνεργαστοῦν «γιὰ νὰ τεματίσουν τὸν ψυχρὸ πόλεμο». Σὲ τηλεοπτικὴ ὁμιλία του ὁ Πρόεδρος Μπους ὑποσχέθηκε ὅτι «δὲν θὰ παραλείψουμε καμιά εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐπεκτείνουμε τὴν ἐλευθερία καὶ νὰ ἐνισχύσουμε τὴν εἰρήνη».

Ἐπιτέλους! Φέτος δὲν θὰ ἠχήσει τόσο παράδοξος ὁ γλυκὺς ἤχος ἀπὸ τὶς φλογέρες τῶν ἀργαυλοῦντων ποιμένων, μέσα στὴν παραφωνία τῶν πολέμων, ψυχρῶν καὶ θερμῶν ἢ καὶ τὰ δύο. Φάσεις ἐναλλασσόμενες, ἀγωνία καὶ σύγχυση καὶ φοβία, αἵματα καὶ δάκρυα, ὀδυμαγδὸς τρομακτικὸς, ἕνας κόσμος ποὺ ψυχολογῶσε ἦταν τὸ μέχρι πρότινος σκηνικὸ τῆς ὑδρογραφίας. Ἡ ὁσμὴ τοῦ πολέμου — θανάτου ὁσμῆ —

σὲ κάθε στιγμή ἀναδυόταν ἀποπνικτικὴ ἀπὸ ἐρείπια ὑλικά καὶ ψυχικά...

Τώρα, τὴν ὑποβλητικὴ σιγὴ τῆς Ἀγίας Νύχτας, διακόπτει εὐκρινῶς ἡ ἀρμονία τῆς φλογέρας! Γίνονται σοβαρὲς προσπάθειες νὰ διωθεῖ ἡ εἰρήνη ποὺ ἔφερε σιτὸς κατοίκους τοῦ πλανήτη μας, ὁ μεγάλου ἔπιτοκτοῦ του: ὁ «Ἀρχὸν εἰρήνης» τὸ γλυκὺ ὄνομα καὶ ὄραμα, ἀσύλληπτο ὅμως — δυστυχῶς — γιὰ τοὺς ἀνθρώπους θαῦμα!...

Ὁ χαιρετισμὸς τῆς ἀγάπης.

ΜΕΣΑ στὴ γιορταστικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν Χριστουγέννων, δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσουμε καὶ αὐτοὺς ποὺ μᾶς λείπουν: τοὺς ναυτικούς μας, ὅλους τοὺς ξενιτεμένους. Ἰδιαίτερα σήμερα, ὅλοι αὐτοὶ θὰ νοσταλγῶσιν τὴν πατρίδα, τοὺς δικούς τους. Ἀς τοὺς προσφέρουμε τὸ στοχασμὸ καὶ τὴν προσευχή μας. Εὐχή μας: τὸ Θεῖο Βρέφος νὰ γεννηθεῖ στὴ φάτιν τῆς ψυχῆς τους.

Ἀς σκεφτοῦμε ἀκόμη τοὺς ἀρρώστους, ποὺ θὰ βρεθοῦν τὴν Ἀγία Νύχτα στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου. Ὁ Κύριος ἂς εὐδοκήσῃ: στὴν ψυχὴ τους νὰ γεννηθεῖ ἡ ἐλπίδα καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ σύντομα τὴν πολυπόθητη ὑγεία.

Σ' ὅλους ὅσοι θορίσκονται στὰ πέρατα τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ κοντὰ μας, ἂς ἀπευθύνουμε τὸ Χριστουγεννιάτικο χαιρετισμὸ τῆς ἀγάπης μας.

Καιρὸς νὰ ξυπνήσουμε!

ΠΕΡΙΠΟΥ τὸ 1/3 τῆς ζωῆς μας τὸ περνᾶμε κοιμώμενοι. Ἐνῶ πολλοὶ οἰκονομολόγοι ἔχουν ἀφιερώσει χρόνια ὁλόκληρα ἐρευνᾶς στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὰ ἄτομα κατανέμουν τὸ χρόνο τους ἀνάμεσα στὴν ἐργασία καὶ στὴν ἀνάπαυση, ὁ χρόνος τοῦ ὕπνου ἔχει ἀγνοηθεῖ σημαντικά. Ἐχει ὑπολογιστεῖ πὺς ὁ ἀριθμὸς τῶν ὥρῶν ποὺ «ξοδεύουμε» γιὰ τὸν ὕπνο, εἶναι βιολογικὰ καθορισμένος.

«Καιρὸς ὅμως νὰ ξυπνήσουμε!» Αὐτὴ εἶναι ἡ συνισταμένη τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐρευνῶν, πολλῶν οἰκονομολόγων.

Ἀραγε, εἶναι ὁ μόνος λόγος — τὰ οἰκονομικά —

πὸν ὑπάρχει σὰν αἰτία, προοιζόμενός μας σ' ἐγρή-
γοση; Ἡ ἴδια ἐρώτηση, μὲ ἄλλη διατύπωση: "Ὅταν
λέγουν οἱ οἰκονομολόγοι «καιρὸς νὰ ξυπνήσουμε», ἐ-
μεῖς ὡς μόνο ξύπνημα πρέπει νὰ θεωροῦμε τὸ οἰκο-
νομικό;

Περὶ πιστοποιητικῶν...

ΚΟΝΤΕΨΕ νὰ κοιμηθεῖ ἡ Κάρι Οὐάιτ διαν
γιορτάζονταν τὰ 115α γενέθλιά της στὸ σπίτι της
στὴ Φλόριδα. Ξύπνησε ὅμως ἐγκαίρως —ὅπως ἀνα-
φέρεται στὴ σχετικὴ ἀνταπόκριση— γιὰ νὰ φάει ἓνα
κομμάτι τούρτα καὶ νὰ λάβει τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ
Βιβλίου Ρεκὸρ Γκίνες πὸν βεβαιώνει δι' εἶναι τὸ
γρηαίτερο ἄτομο στὸν κόσμῳ. Ὁ γιαιρός της δήλω-
σε δι' ἡ γιαιρία εἶναι καλὰ στὴν ὑγεία της, ἡ καρδιά
της λειτουργεῖ ὁμαλὰ καὶ δὲν παίρνει κανένα φάρ-
μακο.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἓνας ἄλλος Ἀμερικανός, ὁ Τζάκ-
σον Πόλαρντ, ἀπὸ τὴ Τζώρτζια, ὑποστηρίζει δι'
γεννήθηκε πρὶν ἀπὸ 123 χρόνια, τὰ Χριστούγεννα
τοῦ 1866! Δὲν ἔχει ὅμως παρᾶσχει ἱκανοποιητικὰ
πιστοποιητικὰ γιὰ νὰ πείσει τοὺς ἐκδότες τοῦ Βι-
βλίου Γκίνες.

Αὐτὰ γύρω ἀπὸ τοὺς σύγχρονους Μαθουσάλες καὶ
ἀπὸ τὸ τελευταῖο... πιστοποιητικὸ πὸν ἐν ζωῇ τοὺς
παρέχεται.

Γεμάτη ἡ ζωὴ μας —ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα της—
πιστοποιητικά. Πολλὰ καὶ διάφορα. Αὐτὸ τὸ τελευ-
ταῖο τῆς γιαιρίας Κάρι, ἄραγε πέρα ἀπὸ τὸ Βιβλίο
Γκίνες, θὰ τῆς χρειαστεῖ;

Ὁ «σκοταδισμός», οἱ «προοδευτικοὶ» καὶ
τώρα τί γίνεται;

Η ΦΕΤΙΝΗ Παγκόσμια Ἡμέρα γιὰ τὸ AIDS
τὴν 1η Δεκεμβρίου, πὸν ἔχει ὡς κυρίαρχο θέμα τὸ
AIDS καὶ τοὺς νέους, ὅρῃκε τὴν Ἑλλάδα μὲ 250
ἐπίσημα κρούσματα (ἤδη 102 ἀσθενεῖς ἔχουν πεθάν-
ει) 15.000 - 20.000 φορεῖς τοῦ ἰοῦ, ἓναν ἐπικίνδυ-
νο ἐφησυχασμὸ τῆς νεολαίας μας. Ἡ Ἑλλάδα ἐξα-
κολουθεῖ νὰ ἔχει τὸν ταχύτερο ρυθμὸ ἐξαπλώσεως
τῆς ἀρρώστιας, σὲ σύγκριση μὲ τὶς χῶρες τῆς Εὐ-
ρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κάθε ἐβδομάδα παρουσιάζ-
ονται ἓνα - δύο νέα κρούσματα καὶ μέχρι τὸ 1991
ὑπολογίζεται νὰ φτάσει ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τὰ 600.
Οἱ ὁμοφυλόφιλοι καταλαμβάνουν τὸ 49,40%, οἱ ἐτε-
ροφυλόφιλοι τὸ 24,90%, οἱ πολυμεταγχιζόμενοι μὲ
διαταραχὲς πῆξεως τὸ 10,80%, οἱ ἀσθενεῖς ἀπὸ
μετάγχιση αἵματος τὸ 7,60% καὶ οἱ τοξικομανεῖς τὸ

3,20%. Ὁ πραγματικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ τὴν ὑφήλιο
ἀσθενῶν, ὑπολογίζεται σὺς 500.000!

Σκοταδισμός, ἰσχυρίζονται δι' ἀναβλύζει ἀπὸ τὴ
Γραφῇ, οἱ «προοδευτικοὶ» τῶν καιρῶν. Ἐκεῖ πὸν ἡ
Γραφῇ διεκήρυξε, πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, τὴ
μονογαμία καὶ τὴν αὐτοσυγκράτηση, ἐκεῖνοι ἔβλεπαν
τὸ παρωχημένο καὶ τὴ συντήρηση.

Σήμερα, ἄραγε, τί ἔχουν νὰ ποῦν;

Παράδειγμα.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ νὰ μὴν τὸ ἐξάρουμε: Ἡ
πριγκίπισσα Νταϊάνα, τῆς Βρεταννίας, ἐπισκέφθηκε
λεπροκομεῖο, ἔδωσε τὸ χέρι σὲ λεπρούς καὶ συνομίλη-
σε μαζί τους, καθισμένη μάλιστα στὸ κρεβάτι ἑνὸς λε-
προῦ! Ὅλα αὐτὰ συνέβησαν στὴν Τζακάτια τῆς Ἰν-
δουσίας. Οἱ 2.000 περίπου ιερόφιμοι τοῦ λεπροκο-
μεῖου, ἐνθουσιάστηκαν καὶ τὴν ζητωκραύγασαν. Ἡ
Νταϊάνα ἔπαιξε καὶ «μπόουλινγκ» μὲ μερικὸς ἀσθε-
νεῖς.

Ἄλλο ἓνα «τεῖχος» γκρεμίστηκε! Κι ὅμως εἶναι
πάμπολλα τὰ τεῖχη σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμῳ, πού... πε-
ριμένουν νὰ συντριβοῦν!

ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

● Βλασίον Ἰω. Φειδᾶ

Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (988 - 1988) (3η ἐκδόσις)

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
στὸν ἐορτασμὸ τῆς Χιλιετηρίδος γιὰ τὸν ἐκχριστι-
ανισμὸ τῶν Ρώσων. Στὰ ἑπτὰ κεφάλαια τοῦ ἔργου
(466 σελίδων) ὅλη ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ρωσσίας, ἀπὸ τὴν ἰδρυσὴ της μέχρι σήμερα.

● Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ,
Ἐπισκ. Καθηγητοῦ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας)

Ἐνα βιβλίον πὸν βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ συνει-
δητοποιήσει τὴ διακονικὴ, μαρτυρικὴ καὶ ἀγωνιστι-
κὴ πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ
μας, πὸν ἡ πνευματικὴ σύγχυση αὐξάνει ἐπικίνδυ-
να καὶ ἡ Ἀλήθεια γίνεται ὅλο καὶ πὺδ δυσδιάκριτη.

Γράφεται: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1,
115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνου 2, Πλατ. Κλαν-
θμῶνος, τηλ. 322.8637.

Γερόντι66α ΑΓΑΘΗ Μοναχή

Κτήτωρ καὶ Ἑγουμένη Ἱ. Μονῆς Κορωνάτου

Πρεσβυτέρου ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΜΑΡΚΕΤΟΥ

«Σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοις ἔχειν ὑμᾶς μετὰ
τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τοῦτων μνήμην ποιεῖσθαι».
(Β' Πέτρ. 1,15)

Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, Σεβαστοὶ Συλλειτουργοί,

Ἀγία Ἑγουμένη μετὰ τῆς συνοδείας σας,
Ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί,

Πέρασε ἤδη ἓνας χρόνος, ποὺ δὲν ἔχουμε ἀνάμεσά μας σωματικά τὴν ἀείμνηστη πρώτη Καθηγουμένη καὶ Κτήτορα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ταύτης, Ἀγάθη μοναχή. Καὶ σήμερα συναχθήκαμε γύρω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα, γιὰ νὰ τελέσουμε τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, προσερχόμενος τοῦ Σεβασμιωτάτου Πατρὸς καὶ Ποιμενάρχου μας, ἔχοντες πνευματικὸν συνόμιλον καὶ συλλειτουργὸν καὶ τὴν Μακαριστὴ Ἑγουμένη, ἀπὸ μιᾶ ἄλλῃ ὅμως θέσῃ καὶ ὄχι ἀπὸ ἐκείνῃ, τὴν ταπεινὴ καὶ ἀπείριττη, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπὶ τόσα χρόνια συμμετεῖχε καὶ συμπροσευχόταν μαζί μας, ὅταν τελούσαμε στὸ Ναὸ αὐτὸ τῇ Θεῇ Λειτουργίᾳ. Τώρα ὡς μέλος τῆς θριαμβεύουσας Ἐκκλησίας συλλειτουργεῖ καὶ συνεύχεται μαζί μας μαζί με τὶς στρατιᾶς τῶν ἀγγέλων καὶ τῇ χορείᾳ τῶν Ἀγίων, ποὺ ἀοράτως τὴν στιγμὴν αὐτὴ μᾶς περιβάλλουν.

Νομίζω, λοιπόν, ὅτι αὐτὲς τὶς στιγμὲς αὐθόρμητα ἀναδύονται στὴ μνήμην μας οἱ παραπάνω λόγοι τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται στὰ πνευματικά του τέκνα, ὅτι θὰ φροντίσει καὶ μετὰ τὴν ἐκδημίᾳ του νὰ φέρουν στὸ νοῦ τους συνεχῶς τὸ περὶ Χριστοῦ κήρυγμά του. Διότι, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ὅσοι εἴμασθε ἐδῶ ἀξιώθήκαμε, ἄλλος γιὰ περισσότερο καὶ ἄλλος γιὰ λιγότερο χρόνο, νὰ ἀκοῦμε τὸ κήρυγμα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας ἀπὸ τὸ γλυκύφθογγο καὶ μελίρρυτο στόμα τῆς πνευματικῆς μας Μητέρας, Ἀγάθης Μοναχῆς, ἡ ὁποία ἐδαπάνησε ὅλη τὴν ἁγία ζωὴ της, γιὰ νὰ καταρτίζει πνευματικά, ὅχι μόνο τὶς ἀδελφές τῆς Μονῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἡμᾶς, καὶ μάλιστα ὅχι μόνο μετὰ τὸν λόγο της, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ θεάρεστο παράδειγμα της. Εἶναι δὲ πραγματικὸ θαῦμα, ὅτι μίᾳ ἀπλῇ γυναίκα,

φωτισμένη ὅμως ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ τὴν εὐλογία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, κατάρθωσε νὰ ἀνάψῃ ἓνα πνευματικὸ φᾶρος στὸ Νησί μας, συνεχίζοντας τὴν παράδοση τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ Ἀγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, Γερασίου, Ἀνθίμου καὶ Παΐσιου - Παναγῇ τῶν δόλων.

Σ' αὐτὴ τὴν προφητικὴ, ἀποστολικὴ καὶ ἀγιοπατερικὴ παράδοση, τὴν παράδοση τῆς μετανοίας καὶ θεώσεως, ἐντάχθηκε ἀπὸ τῇ νεαρᾷ τῆς ἡλικίας ἡ Μητέρα Ἀγάθη. Ἄν ἀληθεύει πῶς ἡ μεγαλωσύνη τοῦ ἀνθρώπου ἀποδεικνύεται στὶς δοκιμασίες του, τότε ἡ Γερόντισσα Ἀγάθη ἦταν πραγματικὰ μεγάλη. Μεγάλῃ στὴν πίστη, μεγάλῃ στὴν ὑπομονή, μεγάλῃ στὴν ταπείνωση. Ὑπῆρξε μιὰ ψυχὴ, ποὺ δοκιμάσθηκε στὸ χωνευτήρι τῆς θείας ἀγάπης καὶ ἔλαμψε σὰν χρυσὸς καὶ πολύτιμος λίθος, ποὺ φωτίζει καὶ ποὺ φωτίζει καὶ μετὰ τὴν κοίμησίν της τὶς ἀδελφές τῆς Μονῆς, ἀλλὰ καὶ ὅσους εἶχαν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ νὰ τὴ γνωρίσουν. Καὶ θὰ ἐξακολουθεῖ νὰ διδάσκει μετὰ τὸ παράδειγμά της. Διότι ἄφησε πίσω της τὴν καλύτερη ἀνάμνηση τῆς ὑπομονῆς, τῆς καρτερίας, τῆς ἀγάπης, τῆς διακρίσεως, τῆς «ἐν θλίψει δοξολογίας», ἀλλὰ καὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης.

Γεννήθηκε τὸ ἔτος 1896 στὴν ἀπέναντι τῆς Μονῆς μικρὰ κώμη τοῦ Νεοχωρίου ἀπὸ ἀπλοὺς εὐσεβεῖς γονεῖς, τὸν Ἀνδρέα Μεγαλογένη καὶ τὴ σύζυγό του Ἀναστασία. Ἀπὸ μικρῇ ἀκόμη ἡλικίας εἶχε προικισθεῖ μετὰ χάριτες πνευματικές. «Πεφυτευμένη παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων» τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ τοῦ Ψαλμωδοῦ, ἐμελλε νὰ δώσει τὸν πνευματικὸ καρπὸ τῆς αἰθαλοῦς προσευχῆς ἐν καιρῷ. Ὅταν ἔνοιωσε καλὰ τὸν ἑαυτὸ της, διέκρινε ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ἱκανὸ νὰ τῆς γεμίσει τὴν καρδιὰ ἀπὸ ἀγαλλίαση καὶ χαρὰ, εἰμὴ μόνον τὸ τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας ἐπάγγελμα. Ἔτσι, ἄναψε μέσα της ὁ πόθος διὰ τὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες, ποθοῦσα τὸν πρὸς γρήγορο δρόμο πρὸς τὴν πνευματικὴ τελείωση καὶ ἔνωση μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ τὸν θεολόγο Γρηγόριο «τῶν ἐφετῶν τὸ ἀκρότατον».

Ὁ τόπος, ὁ ὁποῖος συγκέντρωσε τὸ ἀπόλυτον ἐνδιαφέρον της διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θεαρέστου σκοποῦ της, ἦτο ἡ ἡμιερεπωμένη ἐκκλησία τῆς Ὑπερα-

* Ὁμιλία ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑτὸς ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας της (24.8.1989).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ» ΕΤΟΥΣ ΛΗ' (1989)*

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Olivier Clément, 'Η Θεοτόκος, σ. 242. — Λάμπρου Κ. Σκόντζου, 'Αναφορά στα «Αρεοπαγιτικά συγγράμματα», σ. 301, 315. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Ο ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἐλεήμων, σ. 321.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Θεραπευτικός τουρισμός, σ. 16. — 'Η συνακρόαση, σ. 40. — Πάντες τρέχουσι, σ. 56. — Κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, σ. 88. — Τὸ ἀντίθετο τῆς ἀγάπης, σ. 112. — 'Απὸ τὰ ἔσχατα στὰ πρωταρχικά, σ. 144. — π. Βιργιλ Γκεωργίου, 'Ο προσφοράρης Παντελεήμων, σ. 146. — 'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου,

(*) Τὸν πίνακα τῶν Περιεχομένων κατήρτισεν ὁ Εὐάγγελος Π. Λέκκος.

γίας Θεοτόκου Κορωνιοτίσσης - θαυματοποιήσεως, κτητορικό δικαίωμα τῆς οἰκογενείας Μεγαλογένη. "Αν μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθεῖ τί ἦτο παλιὰ τὸ Κορωνάτο, μόνον τότε θὰ μπορέσει νὰ ἐκτιμήσει τὸ γιγάντιο ἔργο τῆς. "Ολα αὐτὰ ὅμως δὲν τὴν ἐπτόχσαν, ἀλλὰ ἐνδυσάμενη τὸν θώρακα τῆς προσευχῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν "Ανασσαν καὶ Κυρίαν τῆς κτίσεως, τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, παίρνει τὴν ὀριστική πλέον ἀπόφαση κατὰ τὸ ἔτος 1927 νὰ ἀφιερῶθαι ἐξ ολοκλήρου εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ γίνῃ μοναχή.

Διὰ νὰ σκιαγραφῇ κανεὶς τὴν ὁσία προσωπικότητά της, πρέπει νὰ φέρει κατὰ νοῦν τὸ ἐρώτημα, τί εἶναι ὁ μοναχὸς ἢ ἡ μοναχή καὶ τί ζητᾷ ἀπὸ τὸν Θεὸ με αὐτὸ τὸν τρόπο ζωῆς, ποὺ ἐπιλέγει. 'Ο Μέγας φωστήρας τῆς τῶν Καισαρέων Ἐκκλησίας ἅγιος Βασίλειος γράφει εἰς τὰ ἀσκητικά του: 'Ο μοναχὸς - ἀσκητὴς εἶναι θηρευτὴς (κυνηγός). «Τὸν ἐμὸν θηρεύει Θεός». Πῶς ὅμως; Μέσα στὴν ἡσυχία. Διότι ἡ ἡσυχία εἶναι ἀρχὴ καθάρσεως «τῆ ψυχῆ». «'Ο νοῦς — συνεχίζει ὁ ὅσιος Πατήρ — ὅταν δὲν διασκορπίζεται στὰ ἔξω, ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτὸ του καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον ἀνεβαίνει στὸν Θεό». Ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας καθηγητὴς τῆς σιναϊτικῆς ἐρήμου, ὁ "Αγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, λέγει περὶ μοναχοῦ: «Μοναχὸς εἶναι τάξις καὶ κατάστασις τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων, ποὺ κατορθώνεται μέσα σὲ ὕλικὸ καὶ ρυπαρὸ σῶμα. Μοναχὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀφοσιωμένος μόνον στίς ἐντολὰς καὶ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ καὶ τίς ἐφαρμόζει σὲ κάθε χρόνον καὶ τόπον καὶ πράγμα. Μοναχὸς εἶναι μιὰ συνεχὴς δία τῆς ἀν-

'Υποσχέσεις ποὺ θὰ κρατηθοῦν, σ. 168. — 'Εορταστικά καὶ καθημερινά, σ. 184. — 'Αρχιμ. Μακαρίου Βαρθα, 'Εργασιακὸ περιβάλλον, σ. 206. — 'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου, 'Επιμνημόσυνη Δέηση (γιά τὴ σφαγὴ στὸ Πεκίνο), σ. 208. — Ποιμαντικὴ ἀγροναπαυση, σ. 240. — Χαρὰ καὶ ἐργασία, σ. 272. — Χάος καὶ δημιουργικότητα, σ. 296, 312, 328. — 'Αρχιμ. Δανιὴλ Π. Σάπικα, 'Η περὶ μετανόιας διδασκαλία τοῦ 'Ωριγένους, σ. 340. — 'Αλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πορεῖες καὶ πορεῖες, σ. 368.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

'Ιωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 71, 87, 103, 137, 166, 180, 204, 267, 294. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, 'Η θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, σ. 305. — Τοῦ αὐτοῦ, 'Η χριστουγεννιάτικη χαρὰ, σ. 353.

θρωπίνης φύσεως καὶ μιὰ ἀδιάκοπη φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων. Μοναχὸς εἶναι ἐξαγνισμένο σῶμα καὶ καθαρὸ στόμα καὶ φωτισμένος νοῦς. Μοναχὸς εἶναι καταλυπημένη ψυχὴ, ποὺ εἶναι ἀπασχολημένη με τὴ συνεχὴ μνήμη τοῦ θανάτου, ὅταν εἶναι ξύπνιος καὶ ὅταν κοιμάται» (Α' Λόγος, περὶ ἀποταγῆς). 'Ο μοναχισμὸς εἶναι ὁ γνήσιος καὶ αὐθεντικὸς τρόπος τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ὡς ολοκληρωτικὴ ἀφιέρωση ὅλης τῆς ζωῆς στὸν Θεὸ κατὰ τὸν λόγο τῆς λατρείας μας: «Ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα». 'Ο μοναχισμὸς συνεχίζει τὴ ζωὴ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν ἄλλων Κοινοτήτων, ποὺ ἱδρυαὶ στὸν τότε κόσμον οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι. Γι' αὐτὸ τὰ μοναστήριά μας, τὰ κοινοδικὰ, εἶναι οἱ γνήσιες ἐκκλησιαστικὲς ἐνορίες τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, μέσα στίς ὁποῖες ἐντάσσεται ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὴν κάθαρση τῆς καρδιάς του ἀπὸ τὰ πάθη καὶ νὰ βαδίσῃ τὸ δρόμον τῆς θεώσεως.

Σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ γνήσιο, τὸ ἀσκητικὸ, τὸ ὁρθόδοξο, τὸ πατερικὸ θέλοντας νὰ μορφώσῃ τὸν ἑαυτὸ τῆς, ἐπιδόθηκε με κόπους πολλοὺς, σημαντικότεροι ἀπὸ τοὺς ὁποῖους εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ἡ προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ ἀσκησιμὴ καὶ ἐγκράτεια καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ ὁποιαδήποτε χειρωνακτικὴ ἐργασία καὶ τὸ ἐργόχειρο τὴν βοηθοῦσαν εἰς τὸ νὰ ὑπωπιάζῃ τὸ σῶμα καὶ νὰ τὸ δουλαγωγῇ (Α' Κορ. 9,27) καὶ ἔτσι νὰ γίνῃται δοκιμωτέρα στὴν ἀρετὴ.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ

Μωυσέως μοναχοῦ ἀγιορείτου, Τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἐμπνευστὴς τῆς ἐξαγιαστικῆς μοναστικῆς ζωῆς, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων, σ. 14, 110, 151, 186. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου, σ. 36, 52, 68, 83, 100, 132, 164, 179, 195, 227, 259, 291, 306, 322, 338, 354. — Δημοσθ. Σαβράμη, «Ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα», σ. 104. — Ἀθαν. Γ. Μελισσάρη, Νουθεσίαις Γέροντος, σ. 190, 220. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ Φάτνη ποὺ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους, σ. 360.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ Φεμινισμὸς, σ. 4, 34, 50, 66, 82, 98, 130, 162, 178, 194, 226, 258, 290. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης, σ. 7. — Ἀρχιμ. Σωτηρίου Τράμπα, Δέκα τρία χρόνια Ἱεραποστολῆς στὴν Κορέα, σ. 8. — Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Μουστακᾶ, Ὀριακοὶ σταθμοὶ στὴν ἱστορικὴ πορεία τῆς Ὀρθοδόξιας μας, σ. 21, 58, 73, 107. — Πρεσβ. Κων. Ν. Καλλιανού, Ἐπισκόπου Σκιάθου Ἰωάσαφ, Ἀνέκδοτο Γράμμα γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ ἁγ. Νικολάου στὴ Σκόπελο, σ. 24. — Πρωτοπ. Σεραφεῖμ Φαράσογλου, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν πατριαρχικὸ ναὸ Κ/Πόλεως, σ. 27, 94, 115, 149, 214, 276, 316, 334. — Πρωτοπ. Νικ. Γ. Σκιαδαρέση, Κων. Πανᾶς (μουσικοδιδάσκαλος - συνθέτης), σ. 30, 41. — Ι. Μ. Χατζηφώτης, Ἀγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία, σ. 43, 61, 75, 116. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Κοσμάς Γρηγοριάτης (†), σ. 64. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλευθεριάδης, Διὰ τὴν μὴ λησμονώμεν τὰς ἐθνικοθρησκευτικὰς ἐπετείας, σ. 90. — Χρυσ. Ι. Νεαμονιτάκης, Ἀνθὴ εὐλαβείας στὴν Πόλη τῶν ὀνείρων μας, σ. 122, 154, 167. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας ὡς φορέας τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως, σ. 138. — Ἀρχιμ. Γεωργ. Π. Στεφάνου, Ἐκέρδισε «στάχυνας ἀειζωίας» (ἡ Γερρόντισσα Χριστονύμφη), σ. 141, 172, 181. — Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου, Καταστατικὸν Ἱεροῦ Συνδέσμου Ἱερέων, σ. 202, 235. — Ἀρχιμ. Τίτου Κ. Χορτάτου, Ἀφρικανικὸν Πανάγιον, σ. 245, 274, 295, 309. — π. Στεφάνου Κυραῖλιδης, Ὀδοιπορικὸ στοὺς Ἁγίους Τόπους, σ. 247, 279. — Χρ. Παπαθανασίου, Ἡ Θεολ. Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὴ Βοστώνη Ἀμερικῆς, σ. 284.

ΒΙΒΛΙΚΑ

Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδης, «Ἀγιασθῆτω τὸ ὄνομά Σου», σ. 139, 170. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἁμαρτίας, σ. 200, 233, 264. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλευθεριάδου, Ποῦ ἔζησεν μέχρι τῆς κοιμήσεώς της καὶ ποῦ ἐτάφη ἡ Θεοτόκος, σ. 211, 237. — Ἀρχοντούλας Ἀνέστη, Ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας, σ. 250. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ προσευχή... καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς, σ. 357. — Ἀρχιμ. Παντ. Καθρεπτίδης, «Γεννηθῆτω τὸ θέλημά Σου», σ. 361. — Α.Κ.

Σκόντζου, Ἡ ἐνανθρώπησι τοῦ Θεοῦ Λόγου σ. 363.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρωτοπ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, «Ὑπεραγορά θρησκείας», σ. 23, 92, 114, 148, 183, 300, 315, 331, 349, 373. — Κων. Ρ. Ἀθανασιάδης, Μαρτυρία καὶ προσηλυτισμός, σ. 152, 205.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Ἐπαινοῦμε! — Θεέ μου... — Λεπτομέρειες... — Διαβάστε! σ. 19. — Τὸ παρελθὸν στὸ παρὸν γιὰ τὸ μέλλον! — «Ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς ἁγίοις Πατράσι...» σ. 20. — Ὁ Κώδικας τῆς δυστυχισμένης ζωῆς. — «Θεὸς τὸ κινδυνεύομενον», σ. 46. — Τὰ στοιχεῖα βοοῦν... — Ἄλτ!, σ. 47. — Ψάρι μέσα στὸ... νερό. — Δολοφονοῦμε κι αὐτοκτονοῦμε! — Ἡ Χριστὸς ἡ AIDS!, σ. 63. — Ἀνακαλύψτε τὸν ὕπνο — Μὴ καθεύδεις! — Εὔγε! — Τρεῖς καὶ μία λεπτομέρειες... — Εἶναι παρήγορο, σ. 79. — Χαίρετε σπῆλαια... — ... τοῦ πρέπει! — Ἀπόλυτη ἐπιτυχία, σ. 96. — «Οἱ φύλακες γρηγοροῦν». — Τὸ «σπίτι τῆς γιαγιάς», σ. 126. — Τὸ Βυζάντιο σήμερα. — Τὸ «πιστεύω» τῶν παιδιῶν. — Συγχαίρουμε ἀλλὰ καὶ παρατηροῦμε!, σ. 127. — Ἐπιτάφιος στὸ Πλωμάρι. — Τὸ ἡχηρότερο σάλπισμα. — Τὸ θαῦμα ἀρνεῖται τὸ Θαῦμα, σ. 158. — Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῖνα; — Διαβάσαμε, θυμηθήκαμε, ψιθυρίσαμε... — Ἀγκάθια στὸν παράδεισο, σ. 159. — Ὑπεράνω! — Στὴν Ὀρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης. — Τριετὲς μνημόσυνο, σ. 176. — Μεταξὺ Ἀκροπόλεως καὶ Παρθενῶνος. — «Γεννηθῆτω τὸ θέλημά Σου» στὸ Τέξας. — 150 ὀλόκληρα χρόνια, σ. 192. — Φιλοξενία καὶ φιλότιμο. — Γιὰ παραδειγματισμό. — Τὸ τάμα. — Οἱ ἀλκυονίδες καὶ πάλι..., σ. 222. — Ἐντυπωσιάζει... — Ὅχι στὸ ναρκωτικὸ τῆς κίτρινης σελίδας. — Φωνάζει δυὸ χιλιάδες χρόνια, σ. 223. — Παναγία. — Εὔγε τους. — Μικρόβιο... εἰσαγωγῆς. — Τὸ πεπὸν καὶ ἡ καρδιά, σ. 256. — 14 Σεπτεμβρίου. — Δύο χιλιάδες τετρακόσιοι χαυλιόδοντες. — Πύρινος ἀπολογισμός, σ. 287. — Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο; — Μπράβο καὶ πάλι μπράβο! — Περὶ εὐκαιριῶν... — Πύργοι..., σ. 288. — Ὁ Μακαριώτατος πρὸς τοὺς νέους, γιὰ τὴν Εὐρώπῃ τοῦ 1992. — Ἀπέναντί τους μὲ σεβασμό! — Ὁ Φίλος, σ. 304. — Συνήθειες... — Στοιχεῖα... — Ἡ γηραιά ἡπειρος ἢ ἡ ἡπειρος τῶν γερόντων. — Ἦρθε, εἶδε, ἔφριξε, σ. 320. — Διανυκτερεύοντα... βιβλιοπωλεῖα! — Οὐαί... ὁμῶν! — Περὶ συνηθειῶν... — Περὶ συγκρίσεων καὶ ὑπολογισμῶν, σ. 336. — Ἐνώπιον τῶν τειχῶν ἢ ἡ τύχη τοῦ τείχους. — Κι ὅμως, συμβαίνει... — Ἐ, ὅχι κύριε Σέρτ... — Χωρὶς τίτλο, σ. 352. — Πόσο λίγο τὸν γνωρίζουμε. — Ἡ φλογέρα θὰ σκεπάσει τὸ κανόνι! — Ὁ χαιρετισμὸς τῆς ἀγάπης. — Καίριος νὰ ξυπνήσουμε, σ. 378. — Περὶ πιστοποιητικῶν. — Ὁ σκοταδισμός... καὶ τώρα τί γίνεται; — Παράδειγμα, σ. 379.

ΟΜΙΛΙΑΙ — ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ — ΛΟΓΟΙ

Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα, Ἡ ἱερωσύνη ὡς ἀποστολή, σ. 10, 39, 55, 72, 105. — Ἀρχιμ. Χρυσ.

Π. Ἀβαγιανού, Ὑπόμνηση ἱερατικοῦ χρέους, σ. 239, 268, 298. — Μ. Ἀρχιμ. Παντελ. Κάλπακίδης, Λόγος πανηγυρικός..., σ. 344. — Πρεσβ. Χαρ. Μαρκετόπου, Γερρόντισσα Ἀγάθη μοναχή, σ. 380.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Γιάννη Μ. Σπετσιώτη, Βιβλιογραφικὸ καὶ ἀρθρογραφικὸ δελτίο Βυζ. Μουσικῆς ἔτους 1988, σ. 249, 282. — Γ. Π. Σωτηρίου, Ὁ πατὴρ Χρυσοστόμος, σ. 311. — Ἀρχιμ. Μακ. Βαργιά, Ἀφεντικά καὶ δοῦλοι, σ. 325. — Μωυσέως Μοναχοῦ Ἀγιορείτου, Ἡ θεολογικὴ σκέψη τοῦ π. Γ. Φλωρόφσκυ, σ. 327, 347. — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀγιογραφίαν, σ. 332, 345, 366. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Τηλέφωνο πρὸς τὸν Θεόν», σ. 337. — Μητροπ. Γόρτυνος Θεοφίλου, Ἀρχιμ. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος (†), σ. 343. — Πρωτ. Δ. Δρίτσα, Ἐκκλησία καὶ ἐγκόσμιαι ἐξουσίαι κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλον, σ. 370. — Ι. Σ. Κ. Ε., Ἀρχαιρεσίαι, σ. 374. — Κων. Ρ. Ἀθανασιάδης, «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ», σ. 376.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ἡ ἀπόφασις γιὰ αὐξησης τοῦ ἐφάπαξ. — «Ἐνορία, ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν». — Ὁ π. Ἰωάννης Διώτης. — Ἡ συμβολὴ τοῦ Ι. Σ. Κ. Ε. (κατὰ τοῦ «τελευταίου πειρασμοῦ») σ. 32. — Ἡ ἀπόφασις γιὰ αὐξησης τῶν συντάξεων (δημοσιεύθηκε). — Τὸ 14ο ἱερατικὸ συνέδριο (Μεσογαίας). — Οἱ κληρικοὶ τῆς Ἱ. Μητρ. Μόρφου. — Νέοι συνταξιοῦχοι τοῦ Τ. Α. Κ. Ε., σ. 48. — Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Ι. Σ. Κ. Ε., σ. 80. — «Ἡ Ἐκκλησία στὸν Μακεδονικὸ Ἀγώνα», σ. 128, 160. — Πῶς χορηγεῖ δάνεια τὸ Τ. Α. Κ. Ε. — Γιὰ τὴν ἀπαγόρευση τῶν χημικῶν ὀπλῶν. — Τὰ 30 χρόνια προσφορᾶς στὸ βιβλίον (τῆς Γυναικείας Λογοτ. Συντροφιάς), σ. 128. — Ὁ Σύνδεσμος Ἐφημερίων Κρήτης. — Ὁ ἱ. ναὸς Ζωοδ. Πηγῆς Καμινίων (Πειραιῶς). Ὁ Σύλλογος συμπαράστασως κρατουμένων «Ὀνήσιμος». — Ὁ ἐνοριακὸς Τύπος ἐμπλουτίζεται, σ. 160. — Προκήρυξη Λογοτεχνικῶν Βραβείων, σ. 224.

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἀντικρύζοντας τὸν 21ο αἰῶνα, σ. 29. — Ἡ μεγάλη τιμὴ, σ. 45. — Πρεσβυτέρα καὶ ἱερωσύνη, σ. 60. — Πρεσβυτέρα καὶ θ. Λειτουργία, σ. 77. — Ἡ πρεσβυτέρα - σύζυγος, σ. 93. — Ἡ πρεσβυτέρα - μητέρα, σ. 121. — Ἡ πρεσβυτέρα - οἰκοδέσποινα, σ. 156. — Πρεσβυτέρα καὶ ἐνορία, σ. 174. — Ἡ πρεσβυτέρα ὡς διακόνισσα, σ. 189, 219. — Ἡ πρεσβυτέρα στὸν πόνο καὶ τὴ χαρά, σ. 254. — Ἡ πρεσβυτέρα, μητέρα τῆς ἐνορίας, σ. 286. — Ἡ πρεσβυτέρα, μητέρα ἱερέως, σ. 302.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Δημ. Φερούση, Ἡ ζωὴ ἐκ τάφων (ἀρχιμ. Δ. Μπεκιάρη). — Ἡ ἀσκησις στὴ ζωὴ μας (ἀρχιμ. Πολυκ. Γιάνναρου). — Εὐχαριστία (π. Ἀλεξ. Σμέμαν). — Θέματα παιδικῆς λογοτεχνίας (Β. Δ. Ἀναγνωστοπούλου). — Τὸ διπλὸ ταξίδι (Λίτσας Φαραύτη), σ. 124. — Συμβολὴ στὴν τελετὴ λήξεως τῆς θεωρίας τῆς ἐξελέξεως (Γιάννη Κωστήφ). — Ὁ Γρηγόριος Ε' μέσα ἀπὸ τὰ ἔγγραφα καὶ τίς πηγές τοῦ Ἀγώνα (Ι. Μ. Χατζηφώτης). — «Βόσκε τὰ πρόβατά μου» (Ι. Μ. Δράμας), σ. 188. — Ὁ κῆπος μετὰ τίς ἱστορίες. — Παρακλητικοὶ Κανόνες. — Ἰησοῦς Χριστὸς, ἡ σωτηρία ἡμῶν (Μητρ. Δράμας Διονυσίου). — Ποιοὺς μακαρίζει ὁ Κύριος (πρακτικὰ Συνεδρίου). — «Σύναξη», σ. 253. — π. Γ. Τσέτση, Ἡ συμβολὴ τοῦ Οἴκου. Π/χίου στὴν ἔδρυση τοῦ Π. Σ. Ε. — «Σύναξη». — Π. Μ. Σωτήρχου, Ὁλοκάρπωμα, σ. 351.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ὁ Ὁν, σ. 2. — Ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ, σ. 3. — Κτίριον ἱ. μονῆς καὶ ναοῦ στὴν Κορέα, σ. 9. — Φυλλάδιον «Μαγνησία» (ἐξώφυλλον), σ. 16. — Ἐκδρομικὸ πούλμαν, σ. 17. — Ὁμιλος ἐκδρομῶν, σ. 18. — Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Σωτῆρος, σ. 33. — Ἡ ἁγία Φιλοθέη, σ. 44. — Οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἑλλάδος εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον, σ. 49. — «Ὁ Δρομέας» (στὴν Πλατ. Ὁμονοίας), σ. 56. — Τὸ σπῆτι πού γεννήθηκε ἡ ἁγία Φιλοθέη, σ. 65. — Ὁ πρῶτος ναύσκος τῆς ἁγ. Φιλοθέης στὸ δμῶνυμο προάστιο τῆς Ἀθήνας, σ. 76. — Ὁ ἀνδριάντας Γρηγορίου τοῦ Ε', σ. 81. — Ὁ Ἱερὸς Νιπτήρ, σ. 97. — Αἱ Μυροφόροι πρὸ τοῦ μνήματος, σ. 129. — Ἡ Γερρόντισσα Χριστονύμφη, σ. 141. — Σίφνος, σ. 145. — Ἡ Ἀνάληψις, σ. 161. — Ἡ Πεντηκοστή, σ. 177. — Ὁ Γέρον Παῖσιος τοῦ Ἀθῶ, σ. 191. — Ὁ ἐνσαρκος ἄγγελος (προφ. Ἡλίας), σ. 193. — Λιτανεΐα γιὰ τὴ σφαγὴ τοῦ Πεκίνου, σ. 208. — Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, σ. 225. — Προσκυνητὰ μετὰ τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, σ. 248. — Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, σ. 257. — Συνέδριο ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας, σ. 289. — Pax et bonum, σ. 296. — Βασιλικὴ τοῦ ἁγ. Φραγκίσκου (Ἀσσίζη), σ. 297. — Ἀπὸ τὸ χάος στὸν κόσμος, σ. 312. — Τὸ κήρυγμα στὰ πουλιά, σ. 313. — «Ἐν εἰρήνῃ προέλθετε», σ. 314. — Ἡμέρα τοῦ ἀρρώστου (ἀφίσσα), σ. 328. — Ἐνοριακὴ ἐκκλησία στὸ Σάν Τζιμινιάνο, σ. 329. — Σύνεδρός τις... προσαϊτῶν, σ. 330.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

“ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ,”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1989 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ο ΓΟΥΡΓΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ

† Ο ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

† Ο Πρ. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ, ΦΙΛΙΑΤΩΝ, ΓΗΡΟΜΕΡΙΟΥ ΤΙΤΟΣ

OLIVIER CLEMENT

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

» ΒΙΡΚΙΑ ΓΚΕΩΡΓΚΙΟΥ

» ΔΗΜ. ΔΡΙΤΣΑΣ

» ΚΩΝ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ

» ΣΤΕΦ. ΚΥΡΑΓΛΙΔΗΣ

» ΧΑΡΑΛ. ΜΑΡΚΕΤΟΣ

» ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

» ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΣ

» ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ

» ΕΥΘΥΜΙΟΣ Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

» ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΕΡΠΤΙΔΗΣ

» ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΛΠΑΚΙΔΗΣ

» ΣΥΜΕΩΝ ΚΟΥΤΣΑΣ

» ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ

» ΔΑΝΙΗΛ Ε. ΣΑΠΙΚΑΣ

» ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΕΦΑΣ

» ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΤΡΑΜΠΑΣ

» ΤΙΤΟΣ ΧΟΡΤΑΤΟΣ

ΜΟΝΑΧΟΣ ΜΩΥΣΗΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ

ΚΩΝ. Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΑΝΕΣΤΗ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗΣ

ΧΡΥΣ. Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΛΑΜΠΡΟΣ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ

Γ. Π. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΔΗΜ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ